

Αξιολόγηση του ισχύοντος νομοθετημένου
κατώτατου μισθού και ημερομισθίου

ΑΘΗΝΑ

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2024

Πίνακας περιεχομένων

1	Εισαγωγή	2
2	Τρέχουσα οικονομική συγκυρία	4
2.1	Αγορά εργασίας.....	4
2.2	Εξωτερικό περιβάλλον	14
3	Ο κατώτατος μισθός στην Ελλάδα και την ΕΕ-27.....	24
4	Ο ρόλος του κατώτατου μισθού στην Ελλάδα.....	28
4.1	Κατώτατος και μέσος μισθός στον ιδιωτικό τομέα	28
4.1.1	Πρόσφατες εξελίξεις μέσων και κατώτατων μισθών.....	28
4.1.2	Κατανομή μισθών.....	33
4.1.3	Ευαισθησία μέσου στις μεταβολές του κατώτατου μισθού – Οικονομετρική προσέγγιση.....	37
4.2	Μισθολογική ανισότητα.....	40
4.3	Παραγωγικότητα, ανταγωνιστικότητα και τιμές	43
4.4	Απασχόληση	50
4.5	Πιθανότητα απασχόλησης με τον κατώτατο μισθό.....	54
5	Συμπεράσματα	58
	Βιβλιογραφία	61
	Παράρτημα.....	62

1 Εισαγωγή

Στο πλαίσιο της διαδικασίας αναμόρφωσης του κατώτατου μισθού το Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών (ΚΕΠΕ) έχει κληθεί να συνεισφέρει συντάσσοντας Έκθεση για την αξιολόγηση του ισχύοντος κατώτατου μισθού και ημερομισθίου, με εκτιμήσεις για την προσαρμογή τους στις επίκαιρες οικονομικές συνθήκες.

Ο κατώτατος μισθός μετά τις αυξήσεις του 2022, από την 1η Απριλίου του 2023 σύμφωνα με την υπ' αριθμ. 4241/127/30.1.2019 Υ.Α. (ΦΕΚ Β' 173) ορίζεται στα επτακόσια ογδόντα ευρώ (780,00 €) για τους υπαλλήλους και αντίστοιχα για τους εργατοτεχνίτες το κατώτατο ημερομίσθιο ορίζεται στα τριάντα τέσσερα ευρώ και ογδόντα τέσσερα λεπτά (34,84 €). Παράλληλα από 1^η Ιανουαρίου 2024 ενεργοποιείται ξανά το επίδομα προϋπηρεσίας (τριετίες), το οποίο ήταν παγωμένο από τον Φεβρουάριο του 2012, παρέχοντας μια επιπλέον μισθολογική αύξηση για μερίδα των εργαζομένων.

Η σημερινή συγκυρία βρίσκει τη χώρα, παρά τις πληθωριστικές πιέσεις, να συνεχίζει να καταγράφει αξιόλογο ρυθμό μεγέθυνσης του ΑΕΠ της. Η ελληνική οικονομία σημειώνει μια από τις υψηλότερες επιδόσεις μεταξύ των χωρών της ΕΕ, καθώς οι περισσότερες ευρωπαϊκές οικονομίες επηρεασμένες από τον υψηλό πληθωρισμό κατέγραψαν μικρούς ή ακόμα και αρνητικούς ρυθμούς ανάπτυξης. Παρόλη την αβεβαιότητα που υπάρχει από τις ευρύτερες γεωπολιτικές εντάσεις και τα έντονα προβλήματα και καταστροφές που προέκυψαν από την κλιματική κρίση, η χώρα έχει τα επόμενα έτη την ευκαιρία να εκμεταλλευτεί τις θετικές προοπτικές που της ανοίγονται λόγω της ανάκτησης της επενδυτικής βαθμίδας, της αξιοποίησης πόρων του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας και του νέου ΕΣΠΑ.

Οι καλές επιδόσεις της ελληνικής οικονομίας αντανακλώνται και στην αγορά εργασίας, η οποία συνεχίζει να καταγράφει θετικές επιδόσεις, με συνεχιζόμενη μείωση της ανεργίας και αύξηση της απασχόλησης, ενώ φαίνεται να αυξάνονται και οι ώρες εργασίας γρηγορότερα από την απασχόληση. Αυτό συνέβαλε στο να αυξηθούν οι ονομαστικοί μισθοί, αν και ο υψηλός πληθωρισμός διάβρωσε τις όποιες αυξήσεις.

Παρόλο που ο πληθωρισμός έχει ήδη περιοριστεί, οι αυξήσεις σε βασικά είδη παραμένουν αρκετά υψηλές. Αυτό σε συνδυασμό με τη δηλωμένη πρόθεση της Κυβέρνησης να ολοκληρωθεί η διαδικασία καθορισμού του κατώτατου μισθού πριν την έναρξη της τουριστικής περιόδου, οδήγησαν την Κυβέρνηση να επισπεύσει και να συντομεύσει τη διαδικασία καθορισμού του κατώτατου μισθού.

Δεδομένου ότι όλες οι προβλέψεις για το 2024 συγκλίνουν σε ένα ρυθμό ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας περίπου στα ίδια επίπεδα με το 2023, αλλά με σαφώς χαμηλότερο πληθωρισμό, περίπου στο 3%, το διακύβευμα για την οικονομική πολιτική είναι η αύξηση των μισθών, προκειμένου να αποκατασταθεί κατά το δυνατόν η αγοραστική δύναμη των μισθωτών, χωρίς όμως περαιτέρω αύξηση του πληθωρισμού (κόστους) ή επιδείνωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της χώρας, λόγω αύξησης του μοναδιαίου κόστους εργασίας.

Αξιολόγηση του ισχύοντος νομοθετημένου κατώτατου μισθού και ημερομισθίου

Ως εκ τούτου, είναι σκόπιμο η πολιτική ηγεσία να γνωρίζει εκ των προτέρων τις αναμενόμενες επιδράσεις από μια μεταβολή του κατώτατου μισθού λαμβάνοντας υπόψη τις εκάστοτε τρέχουσες συνθήκες της ελληνικής οικονομίας.

Η παρούσα εργασία παρουσιάζει την τρέχουσα κατάσταση της ελληνικής οικονομίας και τη μακροχρόνια σχέση μεταξύ του κατώτατου μισθού και βασικών οικονομικών μεγεθών, τα οποία αναμένεται να επηρεάσει. Οι επιπτώσεις από την όποια μεταβολή του κατώτατου μισθού είναι χρήσιμο να διερευνώνται εκ των προτέρων και να συνεκτιμώνται από τους ασκούντες οικονομική πολιτική, ειδικά κατά την τρέχουσα συγκυρία, η οποία ακολουθεί μια περίοδο βαθιάς ύφεσης λόγω της πανδημίας, αλλά δεν απέχει και πολύ από τη δεκαετία της οικονομικής κρίσης με το σύνολο των πολιτικών λιτότητας που τη συνόδευσαν και τα οικονομικά βάρη που άφησε κληρονομιά.

Η ποσοτική τεκμηρίωση της παρούσας εργασίας στηρίζεται κυρίως σε δημοσιευμένα διοικητικά απογραφικά στοιχεία του ΕΦΚΑ (Μηνιαία Στοιχεία Απασχόλησης ΙΚΑ), που επιτρέπουν την εξέταση της εξέλιξης των μισθών και της απασχόλησης του ιδιωτικού τομέα της οικονομίας σε συνδυασμό με την εξέλιξη των κατώτατων μισθών και ημερομισθίων για το σύνολο της αγοράς και επιμέρους κλάδους και τομείς του. Επιπλέον, χρησιμοποιούνται στοιχεία από το Π/Σ Εργάνη, προκειμένου να εξεταστεί η σχέση του μέσου και του κατώτατου μισθού, καθώς και η πιθανότητα απασχόλησης, αλλά και πρόσληψης με τις κατώτατες αμοιβές. Επίσης, επεξεργασμένα στοιχεία της δειγματοληπτικής Έρευνας Εργατικού Δυναμικού της ΕΛΣΤΑΤ, που περιέχει χρήσιμη πληροφόρηση για τα χαρακτηριστικά του εργατικού δυναμικού, αξιοποιούνται για τον ίδιο σκοπό. Τέλος, χρησιμοποιούνται δεδομένα από τους Εθνικούς Λογαριασμούς και από Διεθνείς Οργανισμούς (Eurostat, OECD, ILO).

Η Έκθεση αρχικά, στην **ενότητα 2**, περιγράφει την τρέχουσα οικονομική συγκυρία δίδοντας έμφαση στην περιγραφή της κατάστασης που επικρατεί στην αγορά εργασίας. Στη συνέχεια, στην **ενότητα 3**, καταγράφεται η θέση της Ελλάδας σε σχέση με άλλες χώρες αναφορικά με το ύψος και την αγοραστική δύναμη του κατώτατου μισθού, ενώ στην **ενότητα 4** διερευνάται η σχέση μεταξύ κατώτατων και μέσων αμοιβών, καθώς και μεταξύ κατώτατων αμοιβών και απασχόλησης. Στο ίδιο τμήμα εξετάζεται επίσης η σχέση του κατώτατου μισθού με την παραγωγικότητα, την ανταγωνιστικότητα και τις αμοιβές. Τα τελικά συμπεράσματα και οι προτάσεις πολιτικής καταγράφονται στην **ενότητα 5**.

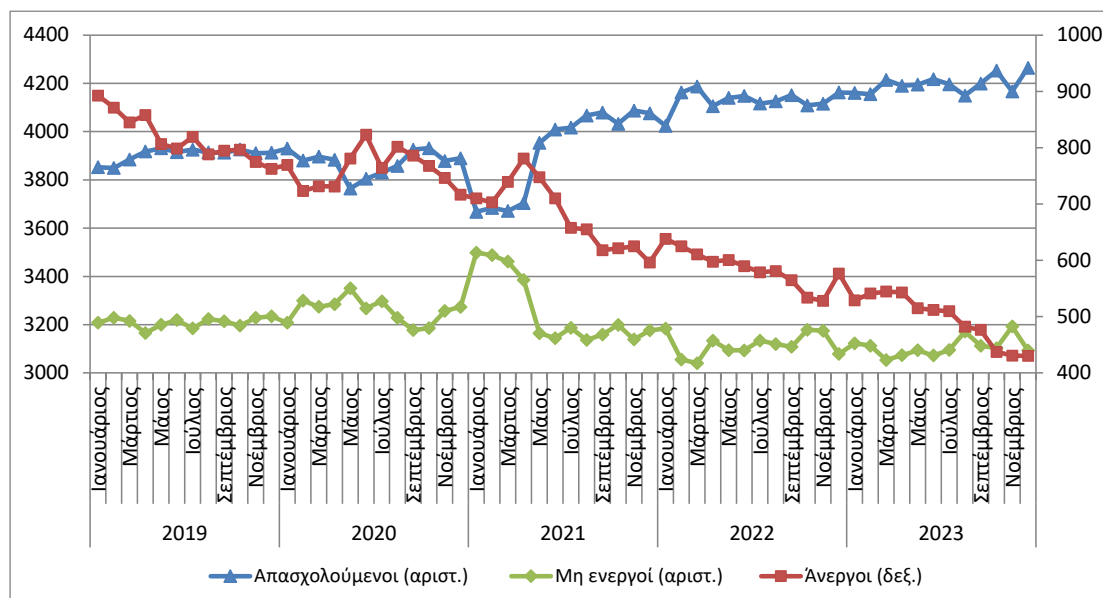
2 Τρέχουσα οικονομική συγκυρία

2.1 Αγορά εργασίας

Βασικές παράμετροι

Στόχος αυτής της ενότητας είναι να σκιαγραφήσει την αγορά εργασίας αξιοποιώντας παραμέτρους, όπως είναι ο αριθμός των απασχολούμενων, των ανέργων και των οικονομικά μη ενεργών άνω των 15 ετών. Στο Διάγραμμα 2.1 καταγράφονται οι πρόσφατες εξελίξεις στον αριθμό των απασχολούμενων, των ανέργων και των οικονομικά μη ενεργών. Είναι εμφανής η πολύ καλή πορεία της ελληνικής αγοράς εργασίας. Καταρχάς, υπάρχει έντονη πτωτική τάση του αριθμού των ανέργων. Σε ετήσια βάση, δηλαδή σε σύγκριση με το ίδιο τρίμηνο του προηγούμενου έτους, ώστε να αποφύγουμε την εποχικότητα, ο αριθμός των ανέργων μειώθηκε όλους τους μήνες του 2023 με μέσο όρο περίπου 98 χιλ. ανά μήνα. Οι μεγαλύτερες μειώσεις καταγράφηκαν τον Ιανουάριο (190 χιλ.) και τον Δεκέμβριο (146 χιλ.). Το αποτέλεσμα είναι ο αριθμός των ανέργων τον Δεκέμβριο να φτάσει τις 430 χιλ., όταν τον ίδιο μήνα του 2022 ξεπερνούσε τις 576 χιλ. Η μείωση των ανέργων, βέβαια, δεν σημαίνει ότι βρήκαν δουλειά. Όμως, σε κάθε περίπτωση οδήγησε σε μείωση του ποσοστού ανεργίας σε 9,2% τον Δεκέμβριο του 2023. Αν και χαμηλότερο σε σύγκριση με το πρόσφατο παρελθόν, αυτό το ποσοστό ανεργίας είναι το δεύτερο υψηλότερο μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ-27.

Διάγραμμα 2.1: Εξέλιξη αριθμού ανέργων, απασχολούμενων και οικονομικά μη ενεργών (εποχικά προσαρμοσμένα δεδομένα)

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, ΕΛΣΤΑΤ, επεξεργασία ΚΕΠΕ.

Αντίθετη πορεία από αυτή των ανέργων ακολουθεί ο αριθμός των απασχολούμενων. Μετά τη μικρή αύξηση το 2019 και κάποια скаμπανεβάσματα έκτοτε ως τα μέσα του 2021 περίπου, Φεβρουάριος 2024

Αξιολόγηση του ισχύοντος νομοθετημένου κατώτατου μισθού και ημερομισθίου

από εκεί και έπειτα η τάση είναι ξεκάθαρα ανοδική, αν και ήπια. Συγκρίνοντας Δεκέμβριο με Δεκέμβριο, το 2023 καταγράφηκαν περίπου 102 χιλ. περισσότεροι απασχολούμενοι σε σύγκριση με το 2022 (ή 2,5%), ενώ, αντίστοιχα, το 2022 έναντι του 2021 καταγράφηκαν 86,4 χιλ. περισσότεροι απασχολούμενοι (ή 2,1%). Αν εξετάσει κανείς τις μηνιαίες μεταβολές (ίδιος μήνας διαδοχικών ετών), θα παρατηρήσει ότι μεγάλες αυξήσεις των απασχολούμενων καταγράφηκαν τους πρώτους τέσσερις μήνες του 2022. Ειδικά τον Μάρτιο οι απασχολούμενοι ήταν αυξημένοι κατά 14%. Η πορεία των απασχολούμενων είναι πιο ομαλή το 2023 και σίγουρα ανοδική. Από τον Απρίλιο, οπότε έγινε η τελευταία αύξηση του κατώτατου μισθού, ως τον Δεκέμβριο δημιουργήθηκαν περίπου 50 χιλ. καθαρές νέες θέσεις συνολικής απασχόλησης. Οι μεγαλύτερες αυξήσεις το 2023 σε σύγκριση με τους αντίστοιχους μήνες του 2022 καταγράφηκαν τον Ιανουάριο (136 χιλ.), τον Οκτώβριο (144 χιλ.) και τον Δεκέμβριο (102 χιλ.). Ως συνέπεια της αύξησης των απασχολούμενων, το ποσοστό απασχόλησης αυξήθηκε στη χώρα μας το τρίτο τρίμηνο του 2023 σε 62,8% για τα άτομα ηλικίας 15-64 ετών, υψηλότερο ακόμη και σε σύγκριση με την περίοδο πριν την κρίση. Ωστόσο, συνεχίζει να υπολείπεται κατά περίπου 8 εκατοστιαίες του μέσου όρου των κρατών μελών της ΕΕ-27 (70,7%).

Ο αριθμός των οικονομικά μη ενεργών είναι σημαντικός στην ανάλυση της αγοράς εργασίας, διότι αντανakλά σπατάλη παραγωγικών πόρων, με την έννοια ότι άνθρωποι που θα μπορούσαν να απασχολούνται και να παράγουν, παραμένουν εκτός αγοράς εργασίας. Στην Ελλάδα παραδοσιακά μεγαλύτερο μερίδιο ανθρώπων είναι οικονομικά μη ενεργοί σε σύγκριση με άλλες χώρες.¹ Σύμφωνα με την οικονομική θεωρία, μια αύξηση του κατώτατου μισθού *-ceteris paribus-* θα συμβάλει στη μείωση των μη οικονομικά ενεργών, διότι αυξάνει το κόστος τηςσχόλης και ενισχύει, έτσι, το κίνητρο αναζήτησης εργασίας. Μεγάλη μείωση σημειώθηκε στον αριθμό των οικονομικά μη ενεργών το 2022, περίπου 97 χιλ. λιγότερα άτομα τον Δεκέμβριο έναντι του αντίστοιχου μήνα το 2021. Όμως, η πορεία αντιστράφηκε το 2023, οπότε καταγράφηκε αύξηση κατά 15 χιλ. άτομα έναντι του Δεκεμβρίου του 2022. Αυτό είναι πρόβλημα, καθώς φαίνεται ότι άλλοι παράγοντες, εκτός του κατώτατου μισθού, κρατούν τους ανθρώπους εκτός αγοράς εργασίας. Το αποτέλεσμα είναι τον Δεκέμβριο του 2023 να βρίσκονται εκτός αγοράς εργασίας 3,093 εκατ. άτομα άνω των 15 ετών.

Μισθωτή απασχόληση

Η κατηγορία απασχολούμενων που επηρεάζεται περισσότερο από τις μεταβολές του κατώτατου μισθού είναι οι μισθωτοί². Πρόκειται για την πολυπληθέστερη κατηγορία, μπροστά από τους αυτοαπασχολούμενους χωρίς προσωπικό, καθώς περίπου το 70% του συνόλου απασχολείται με σχέση εξαρτημένης εργασίας. Μάλιστα, τα τελευταία χρόνια, με μια μικρή ανάπαυλα την περίοδο της πανδημίας, το μερίδιό τους στη συνολική απασχόληση

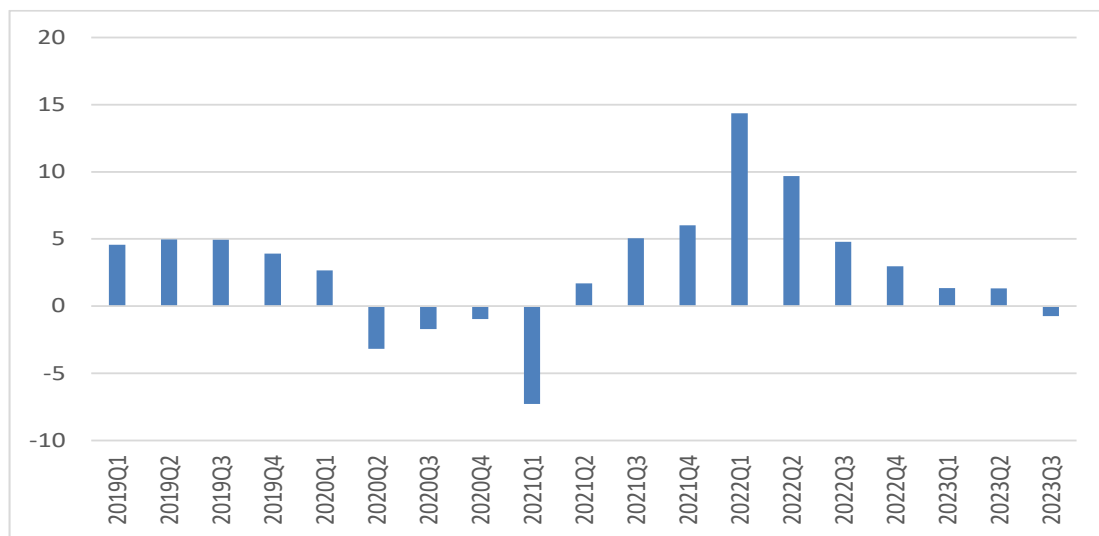
¹ Σύμφωνα με δεδομένα της Eurostat το ποσοστό οικονομικά μη ενεργών ατόμων ηλικίας 15-64 ετών στην Ελλάδα το τρίτο τρίμηνο του 2023 ήταν 29,6%, όταν ο μέσος όρος στην ΕΕ-27 ήταν 24,8%.

² Οι μισθωτοί μπορούν να απασχολούνται είτε στον ιδιωτικό, είτε στο δημόσιο τομέα.

Αξιολόγηση του ισχύοντος νομοθετημένου κατώτατου μισθού και ημερομισθίου

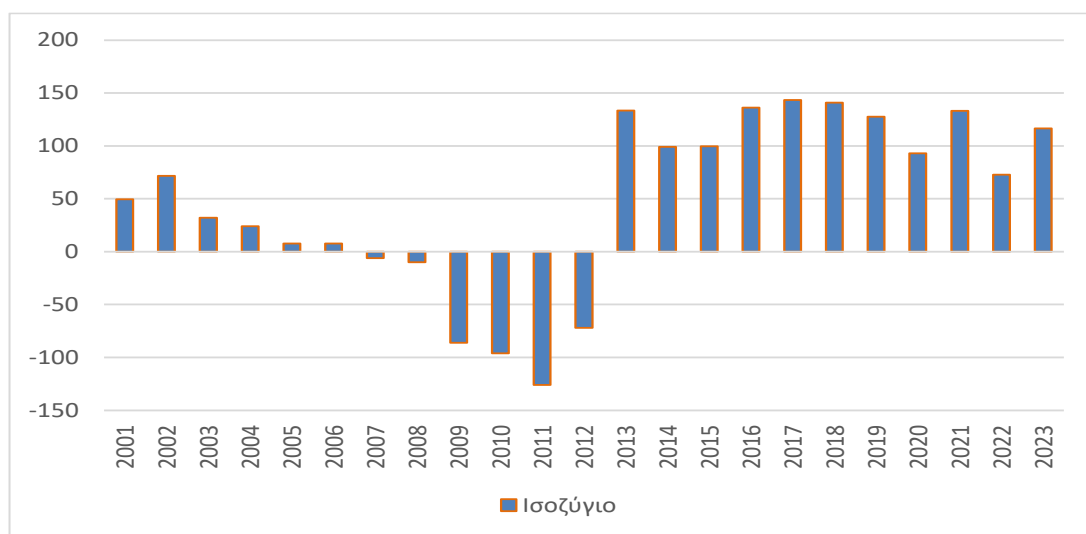
έχει σαφώς ανοδική πορεία. Όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 2.2, ο αριθμός των μισθωτών αυξάνεται από το δεύτερο τρίμηνο του 2021 ως το δεύτερο τρίμηνο του 2023 σε ετήσια βάση, δηλαδή μεταξύ ίδιων τριμήνων διαδοχικών ετών. Ωστόσο, ο ρυθμός αύξησης μειώνεται συστηματικά από το δεύτερο τρίμηνο του 2022 και έπειτα, ενώ το τρίτο τρίμηνο του 2023 καταγράφεται μείωση 0,8% ή 22,3 χιλ. άτομα. Μιας και δεν υπάρχουν δεδομένα για το τελευταίο τρίμηνο του 2023 από την ΕΕΔ, δεν μπορούμε να γνωρίζουμε αν η μείωση των μισθωτών συνεχίστηκε.

Διάγραμμα 2.2: Ετήσια μεταβολή μισθωτών (%)

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, ΕΛΣΤΑΤ, επεξεργασία ΚΕΠΕ.

Διάγραμμα 2.3: Ισοζύγιο θέσεων μισθωτής απασχόλησης (σε χιλ.)

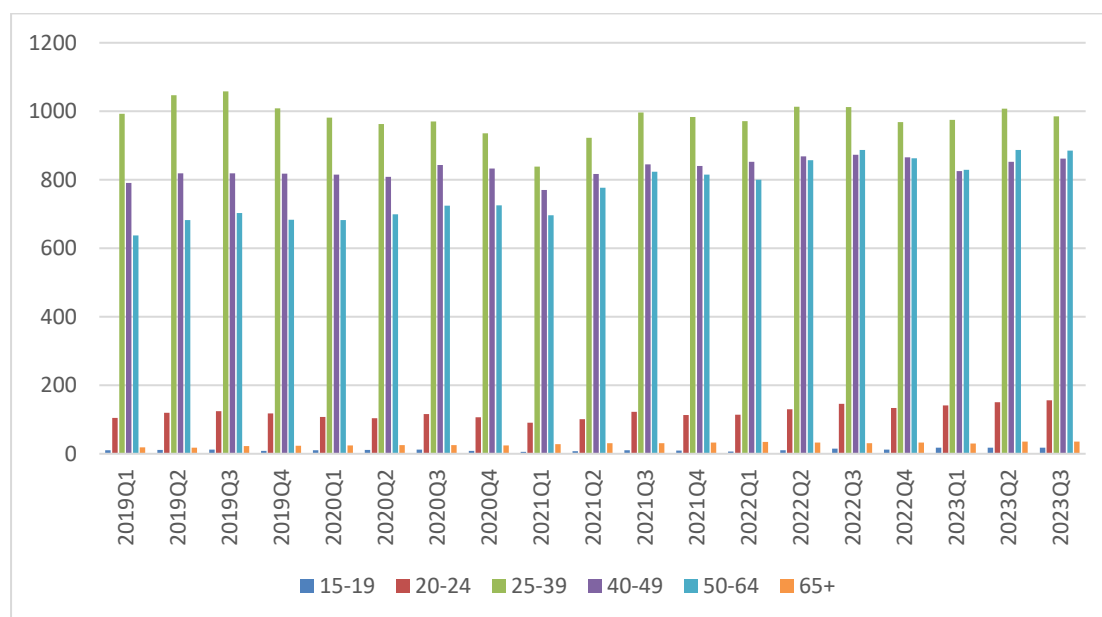

Πηγή: Πληροφοριακό Σύστημα ΕΡΓΑΝΗ, Έκθεση Δεκεμβρίου 2023, επεξεργασία ΚΕΠΕ.

Αξιολόγηση του ισχύοντος νομοθετημένου κατώτατου μισθού και ημερομισθίου

Ωστόσο, σύμφωνα με το ειδικό ετήσιο τεύχος του πληροφοριακού συστήματος ΕΡΓΑΝΗ³, ο αριθμός των μισθωτών το 2023 ήταν αυξημένος κατά 47.246 άτομα σε σύγκριση με το 2022, φτάνοντας τα 2.296.845. Επιπλέον, σύμφωνα με την έκθεση Δεκεμβρίου του πληροφοριακού συστήματος ΕΡΓΑΝΗ⁴, το 2023 το ισοζύγιο θέσεων μισθωτής απασχόλησης ήταν θετικό. Το σημαντικό, όμως, είναι ότι δημιουργήθηκαν 43.802 περισσότερες καθαρές θέσεις μισθωτής απασχόλησης έναντι του 2022. Αυτό επιβεβαιώνει τη συνεχιζόμενη βελτίωση της αγοράς εργασίας. Ωστόσο, σε σύγκριση με τα προηγούμενα έτη, οι 116.649 νέες θέσεις μισθωτής απασχόλησης στη διάρκεια του έτους είναι χειρότερη επίδοση, αν συγκριθεί με έτη όπως το 2019 (127.644), το 2018 (141.003) ή το 2017 (143.545), όταν το ισοζύγιο των θέσεων μισθωτής απασχόλησης ήταν αισθητά βελτιωμένο (Διάγραμμα 2.3). Αυτό ενδεχομένως σηματοδοτεί τη μείωση του ρυθμού δημιουργίας νέων θέσεων μισθωτής απασχόλησης και είναι ένα στοιχείο που πρέπει να προσεχθεί.

Διάγραμμα 2.4: Εξέλιξη της ηλικιακής σύνθεσης των μισθωτών (%)

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Eurostat, επεξεργασία ΚΕΠΕ.

Αξιοποιώντας τα δεδομένα της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού που είναι διαθέσιμα στη Eurostat, το Διάγραμμα 2.4 δείχνει ότι η ηλικιακή σύνθεση των μισθωτών δεν έχει αλλάξει σημαντικά τα τελευταία έτη. Οι ομάδες 25-39, 40-49 και 50-64 ετών είναι οι πολυπληθέστερες μεταξύ των μισθωτών και συρρικνώθηκαν τον τελευταίο χρόνο, αν και με διαφορετικούς ρυθμούς. Η ομάδα 25-39 ετών, αν και παρέμεινε η μεγαλύτερη το 2023Q3 (33,5% του συνόλου), συρρικνώθηκε κατά 26,7 χιλ. Ο αριθμός των μισθωτών ηλικίας 40-49

³ Βλ. <https://ypergasias.gov.gr/wp-content/uploads/2024/02/ΕΙΔΙΚΟ-ΤΕΥΧΟΣ-2023.pdf>

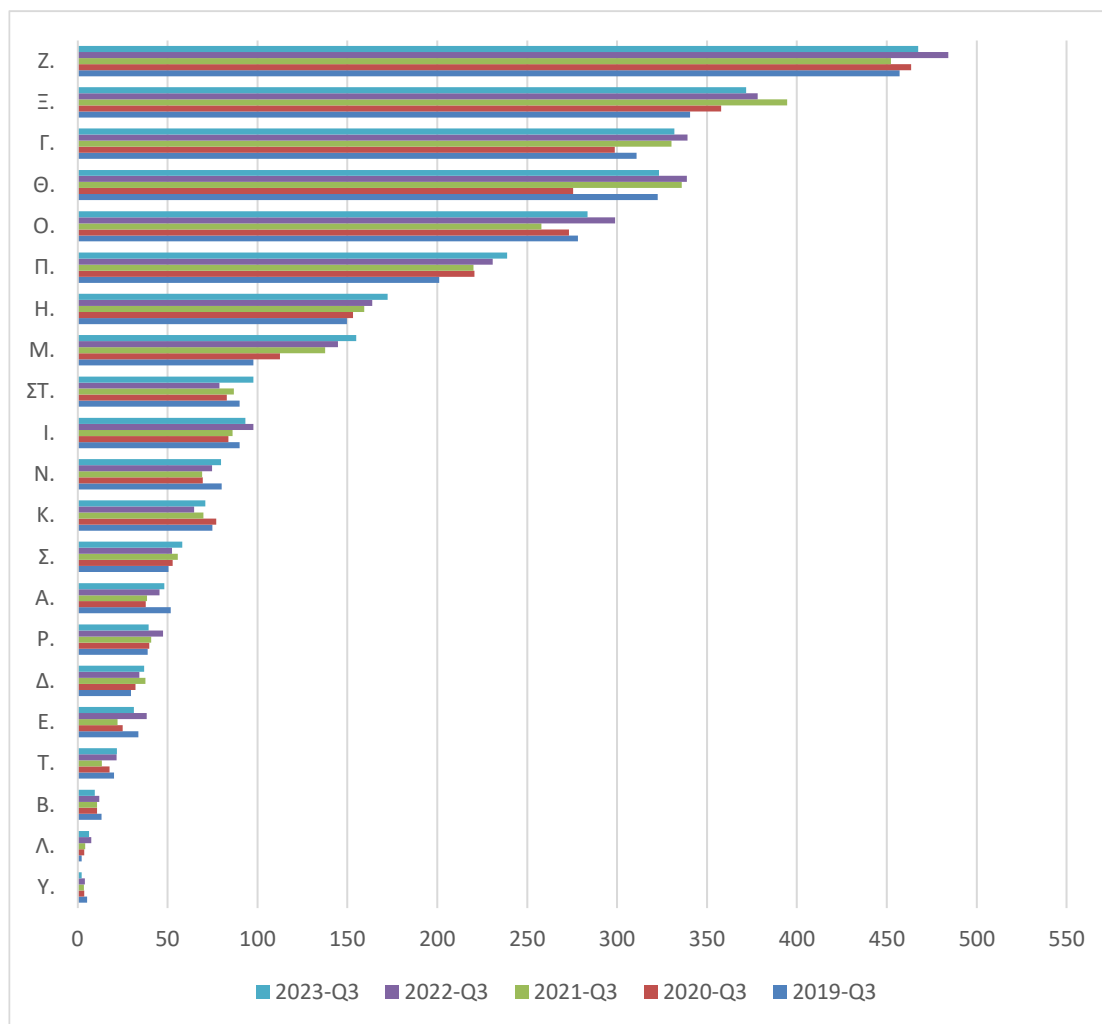
⁴ Βλ. <https://ypergasias.gov.gr/wp-content/uploads/2024/01/12.-ERGANH-ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ-2023.pdf>

Αξιολόγηση του ισχύοντος νομοθετημένου κατώτατου μισθού και ημερομισθίου

ετών επίσης μειώθηκε κατά 11,6 χιλ. άτομα και αντιπροσωπεύει το 29,3% του συνόλου το 2023Q3. Μείωση παρουσίασαν και οι μισθωτοί ηλικίας 50-64 ετών κατά 2,4 χιλ. τον τελευταίο χρόνο, οπότε το 2023Q3 αντιπροσωπεύουν το 30,1% του συνόλου. Τη μεγαλύτερη αναλογικά αύξηση παρουσίασε η ομάδα 15-19 ετών (19,1%), όμως συνεχίζει να αντιπροσωπεύει κάτω από 1% του συνόλου των μισθωτών. Συνθέτοντας τις ηλικιακές ομάδες, ώστε να προκύψει η ομάδα των νέων 15-24 ετών, παρατηρεί κανείς μια αύξηση του αριθμού των μισθωτών αυτής της ομάδας τον τελευταίο χρόνο κατά 13,3 χιλ. ή 8,3% και μια μικρή αύξηση του μεριδίου τους στο 5,9% του συνόλου. Αξιοσημείωτη είναι και η αύξηση του αριθμού των μισθωτών άνω των 65 ετών, οι οποίοι αυξήθηκαν κατά 4,9 χιλ. άτομα ή 16,1%. Αυτή είναι η δεύτερη μεγαλύτερη αναλογικά αύξηση και πιθανόν αντανακλά τη γήρανση του πληθυσμού.

Διάγραμμα 2.5: Μισθωτοί κατά κλάδο

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, ΕΛΣΤΑΤ, αδημοσίευτα στοιχεία, επεξεργασία ΚΕΠΕ.

Σημείωση: Α. Γεωργία, Δασοκομία και Αλιεία, Β. Ορυχεία και Λατομεία, Γ. Μεταποίηση, Δ. Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, ατμού και κλιματισμού, Ε. Παροχή νερού, επεξεργασία λυμάτων, διαχείριση αποβλήτων και δραστηριότητες εξυγίανσης, ΣΤ.

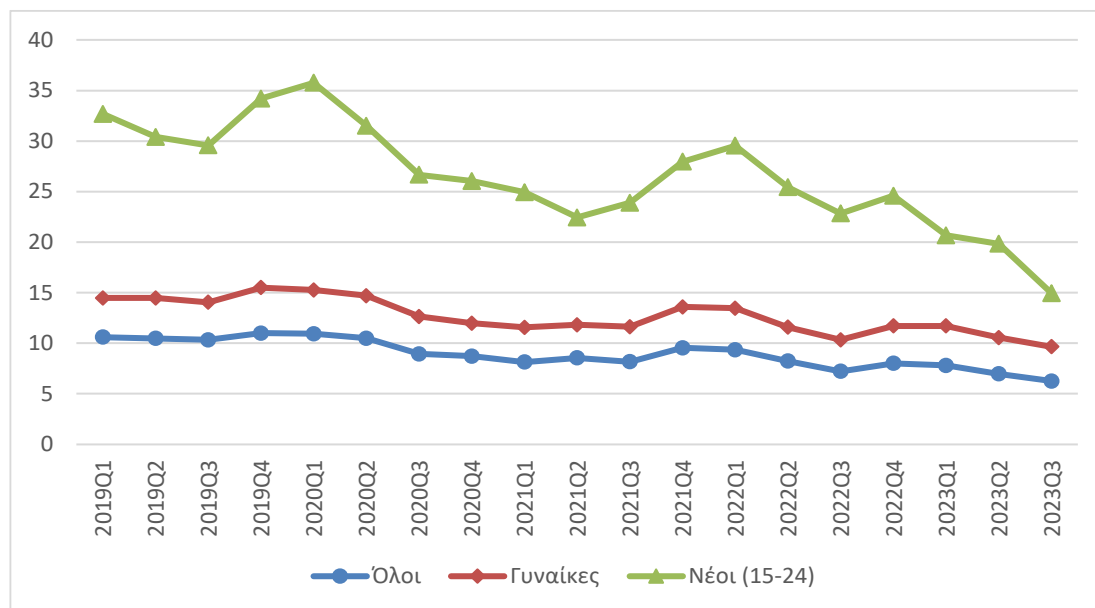
Αξιολόγηση του ισχύοντος νομοθετημένου κατώτατου μισθού και ημερομισθίου

Κατασκευές, Ζ. Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών, Η. Μεταφορά και αποθήκευση, Θ. Δραστηριότητες υπηρεσιών παροχής καταλύματος και εστίασης, Ι. Ενημέρωση και επικοινωνία, Κ. Χρηματοπιστωτικές και ασφαλιστικές δραστηριότητες, Λ. Διαχείριση ακίνητης περιουσίας, Μ. Επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες, Ν. Διοικητικές και υποστηρικτικές δραστηριότητες, Ξ. Δημόσια διοίκηση και άμυνα. Υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, Ο. Εκπαίδευση, Π. Δραστηριότητες ανθρώπινης υγείας και κοινωνικής μέριμνας, Ρ. Τέχνες, διασκέδαση και ψυχαγωγία, Σ. Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών, Τ. Δραστηριότητες νοικοκυριών ως εργοδοτών, Υ. Δραστηριότητες ετερόδικων οργανισμών και φορέων

Η κλαδική σύνθεση της μισθωτής απασχόλησης παρουσιάζεται στο Διάγραμμα 2.5. Περισσότεροι από 450 χιλ. απασχολούμενοι εργάζονται στον κλάδο *Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών*, και ακολουθεί σε μέγεθος ο κλάδος *Δημόσια διοίκηση και άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση*. Ο αριθμός των απασχολούμενων μειώθηκε και στους δύο κλάδους σε σύγκριση με το 2022. Αυτό που έχει σημασία είναι ότι το μερίδιο κάθε κλάδου στη συνολική μισθωτή απασχόληση δεν έχει αλλάξει ουσιαστικά τον τελευταίο χρόνο, με εξαίρεση μικρούς κλάδους. Σημειώνεται, ότι ο μεγαλύτερος κλάδος του εμπορίου έχασε 16,8 χιλ. θέσεις μισθωτής απασχόλησης τον τελευταίο χρόνο, ενώ από τον κλάδο του τουρισμού χάθηκαν 15,6 χιλ. θέσεις. Άλλες 15,3 χιλ. θέσεις χάθηκαν από τον κλάδο *Εκπαίδευση*. Σε αντιδιαστολή, 19 χιλ. θέσεις δημιουργήθηκαν στις *Κατασκευές*, και άλλες 10,2 χιλ. στον κλάδο *Επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες*. Ο κλάδος των κατασκευών επέδειξε τη μεγαλύτερη αναλογικά αύξηση των μισθωτών απασχολούμενων το τελευταίο έτος (2022Q3-2023Q3), η οποία έφτασε το 24,1%.

Πέρα από τα ποσοτικά υπάρχουν και τα ποιοτικά χαρακτηριστικά της αγοράς εργασίας. Η μερική απασχόληση είναι ένα τέτοιο. Αν είναι εκούσια, σημαίνει ότι η αγορά εργασίας είναι ευέλικτη και προσφέρει διάφορες επιλογές απασχόλησης τόσο για τους εργαζόμενους, όσο και για τις επιχειρήσεις που μπορούν να μεταβάλλουν το προσωπικό τους σε σύντομο χρονικό διάστημα και να προσαρμοστούν έτσι στις αλλαγές του οικονομικού περιβάλλοντος. Αν είναι ακούσια, σημαίνει ότι υπάρχουν άτομα που θα ήθελαν να εργάζονται με πλήρες ωράριο, αλλά δεν βρίσκουν αντίστοιχη θέση εργασίας. Επιπλέον, η μερική απασχόληση συνήθως συνεπάγεται χαμηλότερες αποδοχές σε μηνιαία βάση. Επομένως, είναι πιο πιθανό να προτιμάται (εκούσια) από άτομα που έχουν και άλλες δραστηριότητες, όπως οι γυναίκες και οι νέοι που σπουδάζουν ακόμη. Δεν είναι τυχαίο ότι την περίοδο που ακολούθησε την οικονομική κρίση και κατά την έναρξη της ανάκαμψης της απασχόλησης (2014-2015) το μερίδιο της μερικής απασχόλησης ξεπέρασε το 10% στο σύνολο της οικονομίας, ενώ το μερίδιο αυτών που είδαν τη μερική απασχόληση ως διέξοδο στην ανεργία και όχι επιλογή πλησίασε το 70%. Πάντως, είναι θετικό στοιχείο ότι το ποσοστό αυτών που εργάζονται μερικές ώρες επειδή δεν βρίσκουν πλήρη απασχόληση μειώθηκε σε 41,2% το 2023Q3, 6,6 εκατοστιαίες μονάδες χαμηλότερα σε σύγκριση με το 2022Q3.

Διάγραμμα 2.6: Μερικώς απασχολούμενων ανά ομάδα (%)

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, ΕΛΣΤΑΤ, δημοσίευτα στοιχεία, επεξεργασία ΚΕΠΕ.

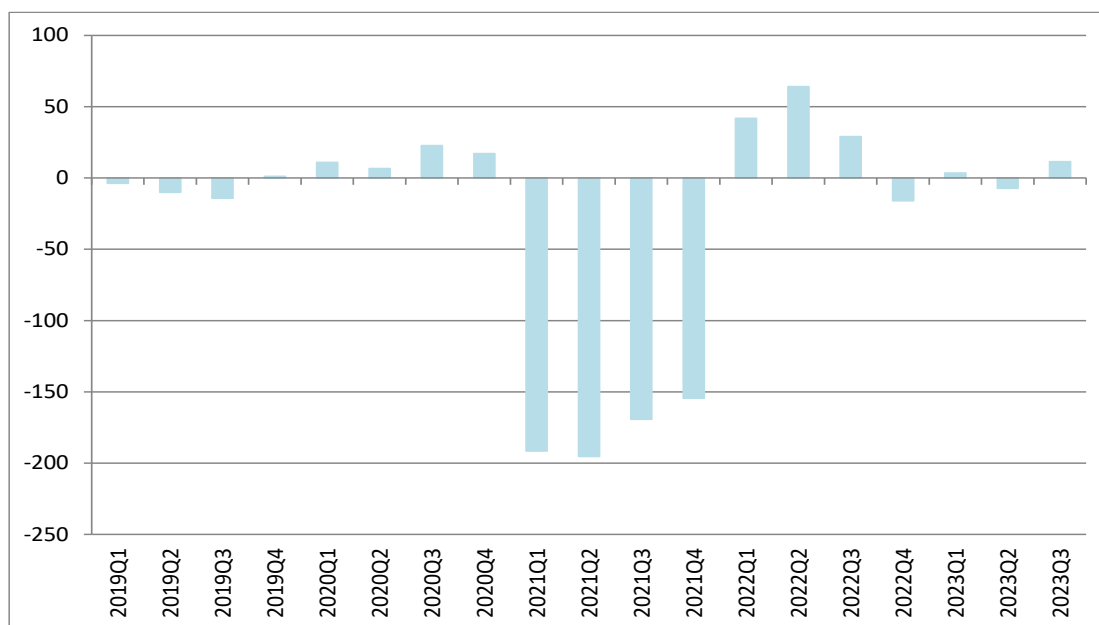
Από το 2019, παρά την αύξηση της απασχόλησης, οι πλήρως απασχολούμενοι αυξάνονταν με μέσο ετήσιο ρυθμό κοντά στο 3,5%, ενώ οι μερικώς απασχολούμενοι μειώνονταν με τον ίδιο σχεδόν μέσο ετήσιο ρυθμό. Η μείωση της μερικής απασχόλησης που φαίνεται και στο Διάγραμμα 2.6 (καμπύλη «Όλοι») έχει διπλή ανάγνωση, αλλά πάντως συμβαδίζει με βελτίωση των συνθηκών στην αγορά. Δύο κοινωνικές ομάδες φαίνεται να επιλέγουν (ή να ωθούνται) συχνότερα στη μερική απασχόληση: οι γυναίκες και οι νέοι 15-24 ετών. Μια σημαντική διαφορά μεταξύ τους είναι ότι ο αριθμός των νέων που απασχολούνται μερικώς μειώθηκε ταχύτερα από τον αντίστοιχο των γυναικών. Ωστόσο, πρέπει να σημειωθεί ότι η μείωση ήταν ιδιαίτερα έντονη το δεύτερο και τρίτο τρίμηνο του 2023. Αυτό, βέβαια, δεν σημαίνει ότι η μείωση θα συνεχιστεί.

Ο αριθμός των απασχολούμενων είναι ένα στοιχείο αξιολόγησης της εξέλιξης της απασχόλησης. Ένα άλλο στοιχείο είναι οι εβδομαδιαίες ώρες απασχόλησης. Στο Διάγραμμα 2.7 παρουσιάζονται οι μεταβολές των εβδομαδιαίων ωρών που απασχολούνται συνήθως οι μισθωτοί σε σύγκριση με το ίδιο τρίμηνο ένα έτος πίσω. Μεγάλες μειώσεις καταγράφηκαν το 2021, καθώς ξεπέρασαν τα 180 λεπτά, δηλαδή τις τρεις ώρες την εβδομάδα σε σύγκριση με το 2020. Υπενθυμίζεται ότι το 2020 ήταν η χρονιά της πανδημίας και της επέκτασης της τηλεργασίας, οπότε ίσως ήταν δυσκολότερη η διάκριση μεταξύ ωρών απασχόλησης και ανάπαυσης στο σπίτι οδηγώντας σε δήλωση περισσότερων ωρών απασχόλησης. Το σημαντικό είναι ότι οι ώρες απασχόλησης αυξήθηκαν τα τρία πρώτα τρίμηνα του 2022, σχεδόν κατά μία ώρα το 2022Q2, αλλά έκτοτε παρουσίασαν περιορισμένες αυξομειώσεις. Οι συνήθεις ώρες απασχόλησης για έναν μισθωτό το 2023 κινήθηκαν περίπου στις 40 ώρες την

Αξιολόγηση του ισχύοντος νομοθετημένου κατώτατου μισθού και ημερομισθίου

εβδομάδα, όσο είναι δηλαδή η θεσμοθετημένη διάρκεια εργασίας της μισθωτής απασχόλησης. Αυτό σημαίνει ότι η αύξηση της απασχόλησης γίνεται σύμφωνα με το θεσμικό πλαίσιο.

Διάγραμμα 2.7: Ετήσια μεταβολή των μέσων εβδομαδιαίων ωρών απασχόλησης των μισθωτών (λεπτά)

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, ΕΛΣΤΑΤ, δημοσίευτα στοιχεία, επεξεργασία ΚΕΠΕ.

Η ανάλυση των δεδομένων ως αυτό το σημείο δείχνει μια αγορά εργασίας η οποία συνεχίζει να κινείται προς υψηλότερα επίπεδα απασχόλησης και χαμηλότερα επίπεδα ανεργίας, αν και ακόμη δεν έχει φτάσει τις επιδόσεις άλλων κρατών μελών της ΕΕ-27. Το μερίδιο των μισθωτών έχει σκαρφαλώσει σε πρωτόγνωρα επίπεδα για τα ελληνικά δεδομένα, όμως ο ρυθμός αύξησης του αριθμού των μισθωτών δείχνει σημεία κάμψης συνολικά, παρότι παραμένει θετικός. Αυτό είναι ένα στοιχείο που πρέπει να διερευνηθεί περαιτέρω. Διαφορές καταγράφονται ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας, καθώς τον τελευταίο χρόνο μείωση των απασχολούμενων καταγράφηκε μόνο σε τρεις κλάδους. Οι περισσότερες θέσεις δημιουργήθηκαν στην *Εκπαίδευση* (που αφορά κατά κόρον τον δημόσιο τομέα και στηρίζεται σε προσλήψεις αναπληρωτών και ωρομισθίων, άρα δύναται να έχει έντονη διακύμανση από έτος σε έτος), τον κλάδο *Γεωργία, δασοκομία και αλιεία* και τον κλάδο *Τέχνες, διασκέδαση και ψυχαγωγία*. Ένα ακόμη εύρημα προς αξιολόγηση είναι η αύξηση της πλήρους και η μείωση της μερικής απασχόλησης σε συνδυασμό με τη σταθεροποίηση των εβδομαδιαίων ωρών απασχόλησης. Πάντως, με δεδομένη τη μείωση του ποσοστού αυτών που εργάζονται μερικώς επειδή δεν βρίσκουν πλήρη απασχόληση, η πορεία της αγοράς εργασίας κρίνεται θετική.

Κενές θέσεις απασχόλησης

Με δεδομένη την πτωτική πορεία της ανεργίας και την αύξηση της απασχόλησης, ίσως το πιο καυτό ζήτημα στο δημόσιο διάλογο αναφορικά με την αγορά εργασίας μετά την πανδημία είναι οι κενές θέσεις εργασίας. Η σχέση τους με τον κατώτατο μισθό, εκ πρώτης όψεως, μπορεί να μοιάζει αδύναμη. Ωστόσο, αν ο κατώτατος συμπαράσχει ολόκληρη την κατανομή των μισθών προς τα πάνω, ενδεχομένως να συμβάλλει στη μείωση των κενών θέσεων απασχόλησης κάνοντας τις προσφερόμενες θέσεις εργασίας πιο ελκυστικές. Πολύ περισσότερο δε, όταν εμπλέκονται κλάδοι στους οποίους μεγάλο μέρος των απασχολούμενων αμείβονται με τον κατώτατο μισθό. Αν και η Ελλάδα ποτέ δεν είχε σοβαρό πρόβλημα κενών θέσεων συνολικά, καθώς η ανεργία τα τελευταία 15 χρόνια είναι πολύ υψηλή, σε μεμονωμένους κλάδους ή/και επιχειρήσεις, οι κενές θέσεις ενδέχεται να αποτελούν σημαντική τροχοπέδη στην ανάπτυξη των επιχειρήσεων και, κατά συνέπεια, για το σύνολο της οικονομίας.

Πίνακας 2.1 Κενές θέσεις κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας

	2019Q3	2022Q3	2023Q3	2019Q3-2023Q3		2022Q3-2023Q3	
	N	N	N	N	Μερίδιο (%)	N	Μερίδιο (%)
Ορυχεία και Λατομεία	39	6	53	14	0,1	47	0,4
Μεταποίηση	1.023	1.062	4.407	3.384	14,2	3.345	26,8
Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, ατμού και κλιματισμού	0	105	192	192	0,8	87	0,7
Παροχή νερού, επεξεργασία λυμάτων, διαχείριση αποβλήτων και δραστηριότητες εξυγίανσης	796	293	510	-286	-1,2	217	1,7
Κατασκευές	295	11.488	1.890	1.595	6,7	-9.598	-76,9
Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών	1.638	699	6.125	4.487	18,8	5.426	43,5
Μεταφορά και αποθήκευση	49	533	1.634	1.585	6,6	1.101	8,8
Δραστηριότητες υπηρεσιών παροχής καταλύματος και εστίασης	961	2.278	3.297	2.336	9,8	1.019	8,2
Ενημέρωση και επικοινωνία	849	884	1.258	409	1,7	374	3,0
Χρηματοπιστωτικές και ασφαλιστικές δραστηριότητες	23	36	704	681	2,8	668	5,4
Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	0	0	119	119	0,5	119	1,0
Επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες	950	851	3.962	3.012	12,6	3.111	24,9
Διοικητικές και υποστηρικτικές δραστηριότητες	92	265	1.605	1.513	6,3	1.340	10,7
Δημόσια διοίκηση και άμυνα. Υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	1.491	2.314	1.911	420	1,8	-403	-3,2
Εκπαίδευση	917	1.641	2.669	1.752	7,3	1.028	8,2
Δραστηριότητες ανθρώπινης υγείας και κοινωνικής μέριμνας	1.452	1.086	5.455	4.003	16,7	4.369	35,0
Τέχνες, διασκέδαση και ψυχαγωγία	1.807	689	684	-1.123	-4,7	-5	0,0
Άλλες δραστηριότητες υπηρεσιών	515	94	326	-189	-0,8	232	1,9
Σύνολο	12.897	24.324	36.801	23.904	100	12.477	100

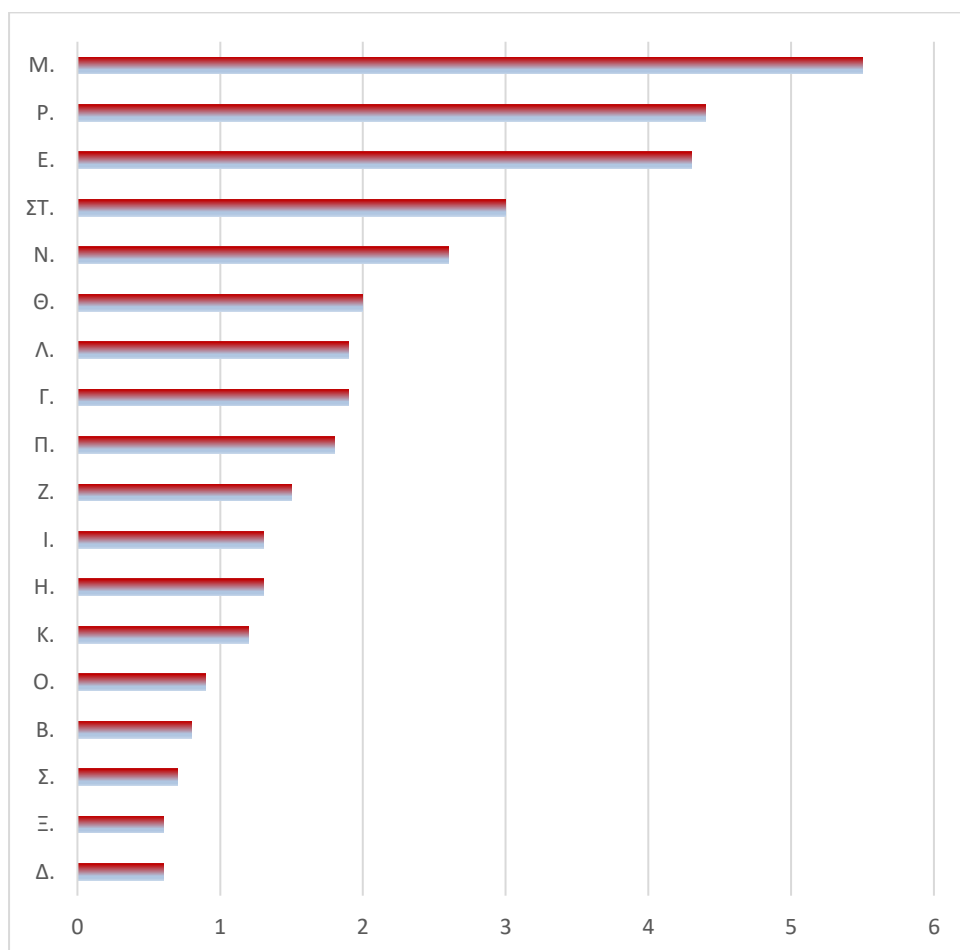
Πηγή: Eurostat.

Αξιολόγηση του ισχύοντος νομοθετημένου κατώτατου μισθού και ημερομισθίου

Ο Πίνακας 2.1 παρουσιάζει τον αριθμό των κενών θέσεων το τρίτο τρίμηνο τριών επιλεγμένων ετών. Η πρώτη παρατήρηση είναι η μεγάλη διαφοροποίηση μεταξύ των κλάδων οικονομικής δραστηριότητας. Για παράδειγμα, το 2023Q3 υπάρχουν περισσότερες από 6 χιλ. κενές θέσεις στο εμπόριο, αλλά λιγότερες από 40 στον κλάδο *Χρηματοπιστωτικές και ασφαλιστικές δραστηριότητες*. Η δεύτερη παρατήρηση είναι ότι διαχρονικά, ακόμα και στο σύντομο χρονικό διάστημα των τελευταίων τεσσάρων ετών, οι κενές θέσεις έχουν αυξηθεί. Στο σύνολο κατά σχεδόν 24 χιλ. από το 2019 και κατά 12,5 χιλ. μόνο τον τελευταίο χρόνο. Αυτό σημαίνει ότι το πρόβλημα διογκώνεται. Η τρίτη παρατήρηση είναι ότι οι κενές θέσεις δεν εξελίσσονται με παρόμοιο τρόπο σε όλους τους κλάδους. Για παράδειγμα, οι κενές θέσεις στο *Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσυκλετών* τον τελευταίο χρόνο αυξήθηκαν κατά 5,4 χιλ., μέγεθος που αντιστοιχεί στο 43,5% των νέων κενών θέσεων. Σημαντική συνεισφορά στις κενές θέσεις τον τελευταίο χρόνο είχαν οι κλάδοι *Δραστηριότητες ανθρώπινης υγείας και κοινωνικής μέριμνας και Επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες* με 35% και 24,9% των νέων κενών θέσεων τον τελευταίο χρόνο. Τέλος, ο κλάδος *Κατασκευές* παρουσίασε σημαντική μείωση των κενών θέσεων από 11,5 χιλ. το 2022Q3 σε 1,9 χιλ. το 2023Q3.

Προς διευκόλυνση της ανάλυσης, το ποσοστό των κενών θέσεων κατά κλάδο παρουσιάζεται στο Διάγραμμα 2.8. Ο κλάδος *Επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες (Μ)* έχει το μεγαλύτερο ποσοστό κενών θέσεων (5,5%) και ακολουθεί ο κλάδος *Τέχνες, διασκέδαση και ψυχαγωγία (Ρ)* με τις κενές θέσεις να αντιπροσωπεύουν το 4,4% του συνόλου των θέσεων του κλάδου. Στους μεγάλους κλάδους σε όρους απασχολούμενων μισθωτών, το *Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσυκλετών (Ζ)* έχει 1,5% κενές θέσεις και ο κλάδος *Δημόσια διοίκηση και άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση (Ξ)* έχει μόλις 0,6% κενές θέσεις. Από την άλλη πλευρά, η *Μεταποίηση (Γ)* έχει ποσοστό κενών θέσεων ίσο με 1,9%. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι οι κενές θέσεις στη *Μεταποίηση* κινούνται στο μέσο όρο της ΕΕ-27, στο εμπόριο είναι μικρότερος ο δείκτης από τον μέσο όρο στην ΕΕ-27 (0,7 εκατοστιαίες μονάδες), στον τουρισμό το ποσοστό κενών θέσεων είναι χαμηλότερο κατά 1,1 εκατοστιαίες μονάδες και στον κλάδο *Ενημέρωση και επικοινωνία (Ι)* κατά 1,9 εκατοστιαίες μονάδες. Σε αντιδιαστολή, στον κλάδο *Επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες* το ποσοστό κενών θέσεων είναι κατά 1,5 εκατοστιαίες μονάδες υψηλότερο στη χώρα μας. Σε κάθε περίπτωση, πάντως, το πρόβλημα των κενών θέσεων δεν εμφανίζεται οξύτερο από τον μέσο όρο της ΕΕ-27, εφόσον η μέτρηση και η δήλωση αυτών έχουν αντίστοιχο βαθμό ακρίβειας.

Διάγραμμα 2.8 Ποσοστό κενών θέσεων απασχόλησης κατά κλάδο

Πηγή: Eurostat.

2.2 Εξωτερικό περιβάλλον

Η ανάλυση που ακολουθεί επιχειρεί να διαφωτίσει τον αναγνώστη για τη σχετική θέση της Ελλάδας στον ευρωπαϊκό χώρο. Στηρίζεται σε επιλεγμένα μεγέθη και περιορίζεται από τη διαθεσιμότητα των δεδομένων. Κύρια μέριμνα είναι η ανάλυση να φτάσει όσο το δυνατόν εγγύτερα στο σήμερα. Επομένως, κατ' ανάγκη χρησιμοποιούνται είτε ετήσια, είτε τριμηνιαία, είτε μηνιαία δεδομένα, ανάλογα με ποια εξυπηρετούν καλύτερα την ανάλυση.

Η συνολική αγοραία αξία όλων των τελικών προϊόντων και υπηρεσιών που παράγονται σε μια χώρα στη διάρκεια ενός έτους ανά κάτοικο ισούται με το κατά κεφαλήν Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (κκαΕΠ). Αυτό σημαίνει ότι λαμβάνει υπόψη τις μεταβολές του πληθυσμού που προκαλούνται είτε από φυσικά αίτια (π.χ. θάνατοι, γεννήσεις), είτε λόγω μεταναστευτικών ροών. Ο Πίνακας 2.2 παρουσιάζει την ετήσια μεταβολή του κατά κεφαλήν ΑΕΠ (κκαΕΠ) των κρατών-μελών της ΕΕ-27 την περίοδο 2019-2022, καθώς και τα τρία τρίμηνα του 2023, για τα οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία. Όταν το παραγόμενο προϊόν της οικονομίας αυξάνεται, τότε θεωρητικά το επιπλέον εισόδημα που αυτό συνεπάγεται

Αξιολόγηση του ισχύοντος νομοθετημένου κατώτατου μισθού και ημερομισθίου

διαχέεται σε όλους τους παραγωγικούς συντελεστές που συμβάλλουν στο αποτέλεσμα. Επομένως, οι απασχολούμενοι ωφελούνται άμεσα από τη μεγέθυνση της οικονομίας.

Με εξαίρεση το 2020, οπότε η πανδημία δημιούργησε μεγαλύτερα ή μικρότερα προβλήματα σε όλες τις οικονομίες των μελών της ΕΕ-27, καθώς μόνο η Ιρλανδία και η Λιθουανία γλίτωσαν τη συρρίκνωση των οικονομιών τους, τα υπόλοιπα έτη το κΚΑΕΠ εμφανίζει θετικό ρυθμό μεταβολής σε όλες τις χώρες. Εξαιρέσεις είναι το Λουξεμβούργο και η Εσθονία το 2022. Το 2023 είναι μια διαφορετική ιστορία, αφού το κΚΑΕΠ μειώθηκε σε αρκετές χώρες.

Πίνακας 2.2: Ετήσια μεταβολή του κατά κεφαλήν ΑΕΠ (κΚΑΕΠ)

	2019	2020	2021	2022	2023Q1	2023Q2	2023Q3
ΕΕ-27	1,6	-5,7	5,5	3,2	0,8	-0,2	-0,6
Ευρωζώνη	1,3	-6,3	5,3	2,9	0,8	-0,2	-0,8
Αυστρία	1,1	-6,9	4,2	3,6	0,7	-2,3	-2,6
Βέλγιο	1,7	-5,8	5,7	2,2	0,8	0,7	0,8
Βουλγαρία	4,8	-3,4	8,5	10,6	2,7	2,2	1,8
Γαλλία	1,4	-8,1	6,5	2,1	0,8	0,4	-0,1
Γερμανία	0,8	-3,8	2,6	1,1	-1,2	-1,2	-1,3
Δανία	1,1	-2,2	4,4	1,8	2,1	-0,1	-1,1
Ελλάδα	2,0	-8,8	8,6	6,3	2,6	3,4	2,4
Εσθονία	3,3	-0,9	7,9	-0,6	-6,1	-5,3	-4,9
Ιρλανδία	4,0	5,1	12,7	7,4	-0,1	-2,4	-7,5
Ισπανία	1,2	-11,8	5,6	5,1	3,3	0,9	0,1
Ιταλία	0,7	-8,6	7,3	3,9	2,6	0,3	0,2
Κροατία	4,0	-8,1	15,6	7,7	4,9	5,3	:
Κύπρος	4,1	-5,4	5,7	3,6	1,3	0,6	1,0
Λετονία	3,3	-1,6	5,1	3,2	-0,8	-1,2	0,2
Λιθουανία	4,9	0,0	5,5	1,6	-3,4	-0,4	-1,0
Λουξεμβούργο	0,2	-2,3	3,5	-0,6	-3,6	-3,3	-3,6
Μάλτα	2,8	-10,6	11,1	5,7	2,8	2,8	4,4
Ολλανδία	1,3	-4,4	4,3	3,3	0,7	-1,1	-1,7
Ουγγαρία	4,9	-4,3	7,6	4,8	0,0	-1,5	0,5
Πολωνία	4,5	-1,9	7,4	6,2	-0,5	-0,7	1,2
Πορτογαλία	2,7	-8,4	5,6	6,8	2,8	1,8	1,5
Ρουμανία	4,3	-3,1	6,6	4,5	0,9	2,6	2,8
Σλοβακία	2,4	-3,5	3,4	0,9	-0,9	0,9	0,7
Σλοβενία	2,6	-4,9	8,0	2,4	0,5	1,0	0,6
Σουηδία	1,0	-2,9	4,4	2,2	0,9	-1,6	-2,4
Τσεχία	2,6	-5,8	3,6	2,4	-0,2	-1,1	-1,2
Φινλανδία	1,1	-2,5	2,8	1,4	0,3	-1,0	-2,0

Πηγή: Eurostat, επεξεργασία ΚΕΠΕ.

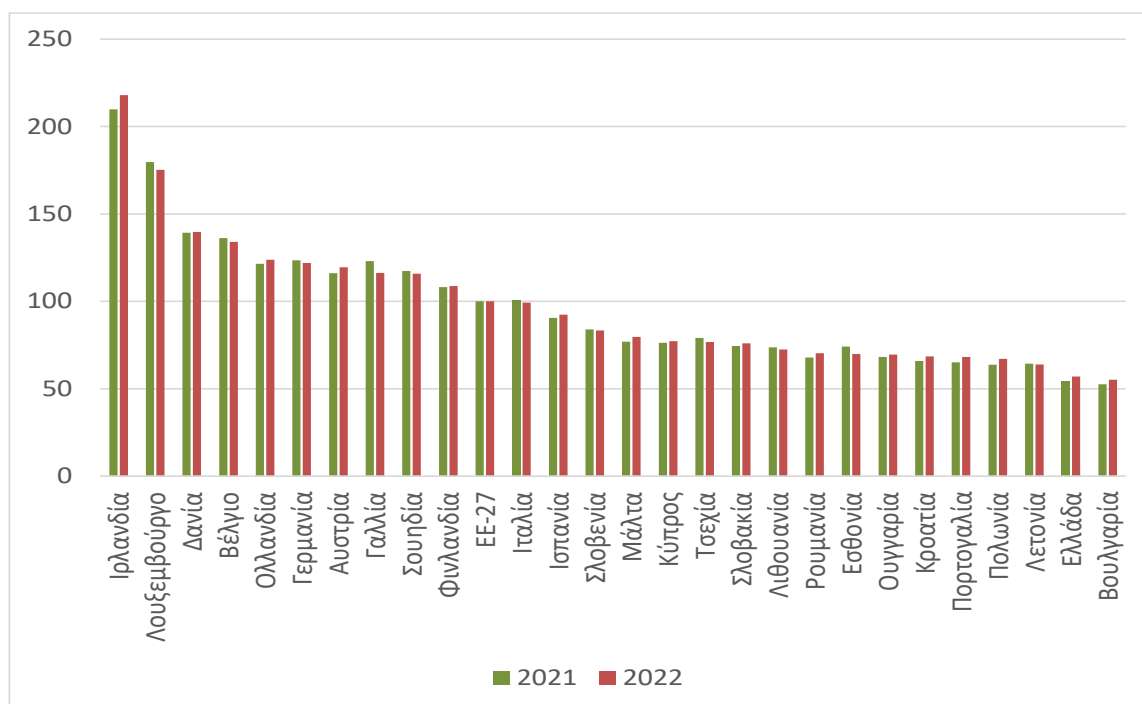
Η αύξηση του κΚΑΕΠ το 2021 στην Ελλάδα σχεδόν αναπλήρωσε τις απώλειες του 2020, ενώ το 2022 αυξήθηκε περαιτέρω με σχεδόν διπλάσιο ρυθμό σε σύγκριση με τον μέσο όρο των κρατών μελών της ΕΕ-27 και υπερδιπλάσιο εκείνου της Ευρωζώνης. Τα τρία πρώτα τρίμηνα

Αξιολόγηση του ισχύοντος νομοθετημένου κατώτατου μισθού και ημερομισθίου

του 2023 ο ρυθμός μεγέθυνσης συνεχίζει να είναι ο υψηλότερος σε σύγκριση με τα περισσότερα κράτη μέλη της ΕΕ-27, με εμφανή εξαίρεση την Κροατία, για την οποία όμως δεν υπάρχουν δεδομένα για το τρίτο τρίμηνο. Επομένως, μπορεί κανείς να υποστηρίξει με σχετική ασφάλεια ότι η ελληνική οικονομία φαίνεται να βαδίζει προς ένα ακόμη έτος με θετικό ρυθμό μεγέθυνσης, ο οποίος όμως βαίνει μειούμενος. Αυτό σημαίνει, ότι υπάρχει επιχείρημα διανομής του πρόσθετου εισοδήματος που παράγει η ελληνική οικονομία και μέσω της αύξηση των μισθών, συμπεριλαμβανομένου του κατώτατου μισθού.

Διάγραμμα 2.9: Παραγωγικότητα ανά ώρα εργασίας (ΕΕ27_2020=100)

Πηγή: Eurostat, επεξεργασία ΚΕΠΕ.

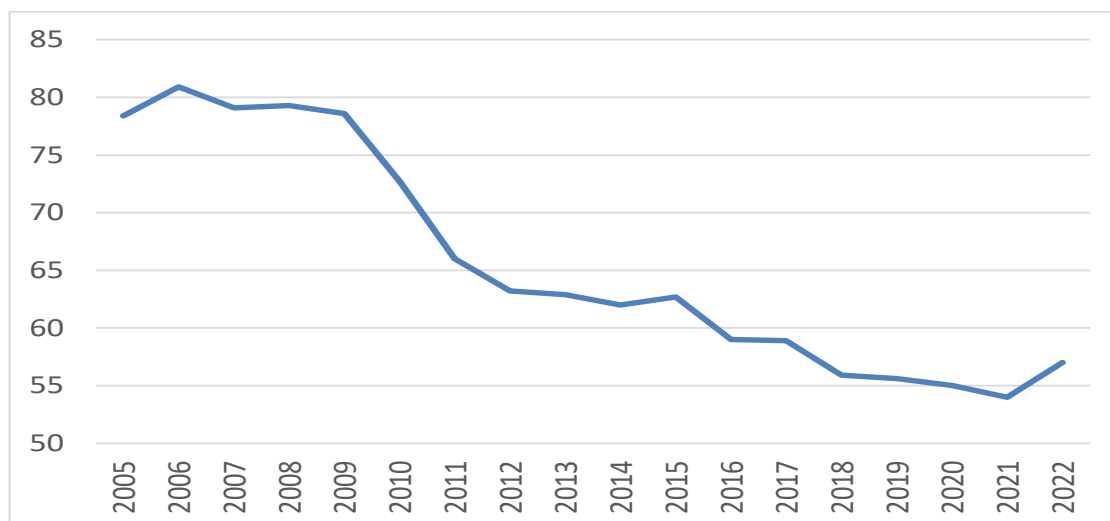
Τα πιο πρόσφατα δεδομένα που αφορούν την παραγωγικότητα της εργασίας είναι για το 2022. Προτιμάται η παραγωγικότητα ανά ώρα εργασίας και όχι ανά απασχολούμενο, διότι αυτή αντικατοπτρίζει ακριβέστερα την εισροή της εργασίας.⁵ Στο Διάγραμμα 2.9 παρουσιάζεται η παραγωγικότητα της Ελλάδας ανά ώρα εργασίας ως ποσοστό της αντίστοιχης παραγωγικότητας της ΕΕ-27 το 2022. Οι χώρες με τιμή πάνω από 100 έχουν παραγωγικότητα υψηλότερη από τον μέσο όρο της ΕΕ-27, ενώ χώρες με τιμή χαμηλότερη από 100 έχουν παραγωγικότητα χαμηλότερη. Είναι ξεκάθαρο στο σχετικό διάγραμμα ότι η Ελλάδα είναι προτελευταία στην κατάταξη μπροστά μόνο από τη Βουλγαρία. Αυτό σημαίνει ότι η αξία του παραγόμενου προϊόντος ανά ώρα απασχόλησης στη χώρα μας βρίσκεται λίγο

⁵ Για παράδειγμα, η παραγωγικότητα της εργασίας ανά απασχολούμενο δυσκολεύει τις συγκρίσεις μεταξύ οικονομιών ή διαφορετικών χρονικών περιόδων, όταν υπεισέρχεται στην εξίσωση η μερική απασχόληση.

Αξιολόγηση του ισχύοντος νομοθετημένου κατώτατου μισθού και ημερομισθίου

πάνω από το μισό της μέσης παραγωγικότητας στην ΕΕ-27. Μάλιστα, αν κοιτάξει κανείς το επόμενο διάγραμμα (Διάγραμμα 2.10) διαπιστώνει ότι διαχρονικά η παραγωγικότητα ανά ώρα εργασίας μειώνεται στην Ελλάδα (ή αυξάνεται ταχύτερα ο ευρωπαϊκός μέσος όρος). Ενδεικτικά αναφέρεται ότι η παραγωγικότητα της εργασίας στην Ελλάδα ξεκίνησε από περίπου 80% του ευρωπαϊκού μέσου όρου στο τέλος της δεκαετίας του 2000 και κατέληξε στο 54% αυτού το 2021. Μικρή ανάκαμψη καταγράφηκε το 2022, οπότε η παραγωγικότητα της εργασίας έφτασε το 57% του ευρωπαϊκού μέσου. Η μειούμενη παραγωγικότητα της χώρας μας σε σύγκριση με την ΕΕ-27 έχει αναμφισβήτητα αρνητικές επιπτώσεις στην ανταγωνιστικότητα κόστους των προϊόντων και υπηρεσιών που παράγει η χώρα και μειώνει την αξία οποιουδήποτε επιχειρήματος υπέρ της αύξησης του κατώτατου μισθού. Από την άλλη μεριά, η αύξηση των μισθών οδηγεί σε αύξηση του κόστους εργασίας και αυτό κινητοποιεί τις επιχειρήσεις να επενδύσουν σε περισσότερο κεφάλαιο και τεχνολογία, αυξάνοντας με αυτό τον τρόπο την παραγωγικότητα της εργασίας.

Διάγραμμα 2.10: Η παραγωγικότητα ανά ώρα εργασίας στην Ελλάδα διαχρονικά (ΕΕ27_2020=100)

Πηγή: Eurostat, επεξεργασία ΚΕΠΕ.

Η πορεία της παραγωγικότητας της εργασίας μπορεί επίσης να αξιολογηθεί χρησιμοποιώντας την πραγματική παραγωγικότητα της εργασίας, δηλαδή αφαιρώντας την επίδραση των μεταβολών των τιμών. Ο Πίνακας 2.3 παρουσιάζει τις ετήσιες μεταβολές της πραγματικής παραγωγικότητας της εργασίας ανά τρίμηνο (δηλ. ίδιο τρίμηνο διαδοχικών ετών). Είναι ξεκάθαρο ότι η παραγωγικότητα αυξήθηκε το δεύτερο και το τρίτο τρίμηνο του 2023 έναντι των αντίστοιχων τριμήνων του 2022, στα οποία, μάλιστα, είχε καταγραφεί σημαντική αύξηση της παραγωγικότητας έναντι των αντίστοιχων τριμήνων του 2021. Επιπλέον, η αύξηση της παραγωγικότητας στη χώρα ήταν ταχύτερη από τον μέσο όρο των κρατών μελών της ΕΕ-27 την ίδια περίοδο. Συμπερασματικά, αν δεχθεί κανείς ότι οι

Αξιολόγηση του ισχύοντος νομοθετημένου κατώτατου μισθού και ημερομισθίου

μεταβολές στους μισθούς πρέπει να συμβαδίζουν με την παραγωγικότητα της εργασίας, τότε τα δύο τελευταία χρόνια η αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας δικαιολογεί αυξήσεις στους μισθούς (και τον κατώτατο).

Πίνακας 2.3: Ετήσια μεταβολή της πραγματικής παραγωγικότητας της εργασίας ανά ώρα εργασίας

	2022Q1	2022Q2	2022Q3	2022Q4	2023Q1	2023Q2	2023Q3
ΕΕ-27	-0.1	1.4	0.9	0.4	-0.7	-0.4	-0.8
Αυστρία	3.3	4.2	3.4	-1.5	-0.9	-1.9	-3.5
Βουλγαρία	3.9	4.9	5.2	3.9	-2.7	2.2	3.2
Γαλλία	-3.3	-2.8	-0.8	-0.9	-0.9	-0.4	-0.5
Γερμανία	1.2	1.3	-1.4	1.1	-0.6	-1.2	-0.7
Δανία	-2.1	-1.2	-0.4	-1.5	2.1	0.0	-1.3
Ελλάδα	-6.5	4.1	4.9	3.5	-0.2	0.6	1.1
Εσθονία	-3.0	-3.8	-4.6	-8.3	-7.0	-5.3	-2.4
Ιρλανδία	-7.6	-0.1	4.9	6.0	-1.2	-1.6	-7.8
Ισπανία	0.2	4.0	2.0	1.2	2.1	1.3	-0.4
Ιταλία	-1.9	0.3	0.7	-0.3	-1.3	-0.6	-1.0
Κροατία	3.7	7.1	3.0	1.8	-0.8	1.4	0.8
Κύπρος	3.5	1.9	-0.2	-1.4	0.5	0.9	0.8
Λετονία	-1.3	0.6	-2.4	-2.2	-2.8	1.0	0.5
Λιθουανία	-0.5	-4.1	-1.2	-4.7	-3.8	-1.8	-3.9
Λουξεμβούργο	-3.0	-0.5	0.6	-2.5	-6.5	-2.7	-3.7
Μάλτα	1.8	7.1	3.7	4.2	-0.4	-0.6	5.4
Ολλανδία	-0.1	2.5	-1.5	0.7	-0.5	-1.8	-0.7
Ουγγαρία	3.4	4.4	2.0	0.4	-2.2	-1.0	0.4
Πολωνία	8.1	5.9	7.4	1.9	-2.0	-1.0	-0.6
Πορτογαλία	0.5	9.0	3.8	-0.6	0.6	-0.6	0.8
Ρουμανία	4.4	3.5	3.2	5.8	2.3	4.8	3.5
Σλοβακία	-4.2	-2.8	-0.1	-2.3	-2.2	2.2	1.0
Σλοβενία	-3.1	-1.1	-1.9	0.4	-1.9	4.3	-0.8
Σουηδία	4.2	2.0	-0.1	-3.4	-4.3	-0.8	-0.1
Τσεχία	-2.4	-1.4	-1.4	-3.0	-1.6	-0.6	-0.1
Φινλανδία	-1.1	0.2	-1.5	0.4	-2.2	0.7	1.3

Πηγή: Eurostat, επεξεργασία ΚΕΠΕ.

Σημείωση: δεν υπάρχουν δεδομένα για το Βέλγιο.

Η ταχύτερη άνοδος των τιμών σε σύγκριση με τους εμπορικούς εταίρους προκαλεί μείωση της ανταγωνιστικότητας κόστους μιας οικονομίας (Πίνακας 2.4). Όταν οι τιμές των παραγόμενων προϊόντων και υπηρεσιών αυξάνονται ταχύτερα από εκείνες των κρατών ανταγωνιστών, τότε είναι εύκολα κατανοητό ότι τα προϊόντα της χώρας γίνονται ακριβότερα και λιγότερο ελκυστικά. Η Ελλάδα την περίοδο 2019-2021 είχε συστηματικά χαμηλότερο πληθωρισμό από τον μέσο όρο των εμπορικών της εταίρων, όπως αυτός προσεγγίζεται από την ΕΕ-27 και τα κράτη μέλη της Ευρωζώνης. Ωστόσο, το 2022 η Ελλάδα είχε παρόμοιο πληθωρισμό με τον μέσο όρο, όμως ακόμη χαμηλότερο από πολλούς άλλους εμπορικούς

Αξιολόγηση του ισχύοντος νομοθετημένου κατώτατου μισθού και ημερομισθίου

εταίρους, όπως η Βουλγαρία, η Πολωνία, κ.ά. Τέλος, το 2023 ο πληθωρισμός ήταν περίπου δύο εκατοστιαίες μονάδες χαμηλότερος από τον μέσο όρο των κρατών μελών της ΕΕ-27 και μία εκατοστιαία μονάδα χαμηλότερος των κρατών μελών της Ευρωζώνης. Από την πλευρά των εισοδημάτων, η άνοδος του πληθωρισμού σημαίνει μείωση της πραγματικής αξίας τους ή, με άλλα λόγια, μείωση της αγοραστικής δύναμης των καταναλωτών. Μια αύξηση των τιμών κατά 4,2% το 2023 σημαίνει αντίστοιχη απώλεια αγοραστικής δύναμης. Αυτό είναι σημαντικό για νοικοκυριά στο κάτω άκρο της κατανομής των αποδοχών, όπως αυτά που συγκροτούν, π.χ., οι απασχολούμενοι που αμείβονται με τον κατώτατο μισθό. Άρα, ο αυξημένος πληθωρισμός αποτελεί ένα ισχυρό επιχειρήμα αύξησης του κατώτατου, ώστε να αναπληρωθεί ένα μέρος των απωλειών της αγοραστικής δύναμης. Αν και το επιχειρήμα ήταν ισχυρότερο το 2022, όταν ο πληθωρισμός ξεπέρασε το 9%, είναι επίσης ισχυρό και το 2023. Ειδικά εφόσον εκτιμάται ότι οι απώλειες σε όρους αγοραστικής δύναμης είναι μεγαλύτερες για τα νοικοκυριά που βρίσκονται στο κάτω άκρο της εισοδηματικής κατανομής (Κανελλόπουλος, 2022) και, άρα, έχουν μικρότερα περιθώρια απορρόφησης των αυξήσεων στις τιμές προϊόντων και υπηρεσιών. Επομένως, η αύξηση του κατώτατου μισθού μπορεί να ανακουφίσει μέρος των απωλειών των νοικοκυριών από τις αυξήσεις των τιμών. Επιπλέον, επειδή ο πληθωρισμός στην Ελλάδα κινείται χαμηλότερα από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, πιθανολογείται ότι τυχόν αυξήσεις δεν θα βλάψουν υπέρμετρα την ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας. Εντούτοις, οι όποιες αυξήσεις με κριτήριο τον πληθωρισμό δεν θα πρέπει να είναι υπερβολικές, καθώς μπορεί να οδηγήσουν σε ανατροφοδότηση του πληθωρισμού και σε ένα σπινάλι αύξησης μεταξύ μισθών και πληθωρισμού.

Πίνακας 2.4: Ετήσια μεταβολή του Εναρμονισμένου Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (%)

	2019	2020	2021	2022	2023
ΕΕ-27	1,5	0,7	2,9	9,2	6,4
Ευρωζώνη	1,2	0,3	2,6	8,4	5,4
Αυστρία	1,5	1,4	2,8	8,6	7,7
Βέλγιο	1,2	0,4	3,2	10,3	2,3
Βουλγαρία	2,5	1,2	2,8	13,0	8,6
Γαλλία	1,3	0,5	2,1	5,9	5,7
Γερμανία	1,4	0,4	3,2	8,7	6,0
Δανία	0,7	0,3	1,9	8,5	3,4
Ελλάδα	0,5	-1,3	0,6	9,3	4,2
Εσθονία	2,3	-0,6	4,5	19,4	9,1
Ιρλανδία	0,9	-0,5	2,4	8,1	5,2
Ισπανία	0,8	-0,3	3,0	8,3	3,4
Ιταλία	0,6	-0,1	1,9	8,7	5,9
Κροατία	0,8	0,0	2,7	10,7	8,4
Κύπρος	0,5	-1,1	2,3	8,1	3,9
Λετονία	2,7	0,1	3,2	17,2	9,1
Λιθουανία	2,2	1,1	4,6	18,9	8,7
Λουξεμβούργο	1,6	0,0	3,5	8,2	2,9

Μάλτα	1,5	0,8	0,7	6,1	5,6
Ολλανδία	2,7	1,1	2,8	11,6	4,1
Ουγγαρία	3,4	3,4	5,2	15,3	17,0
Πολωνία	2,1	3,7	5,2	13,2	10,9
Πορτογαλία	0,3	-0,1	0,9	8,1	5,3
Ρουμανία	3,9	2,3	4,1	12,0	9,7
Σλοβακία	2,8	2,0	2,8	12,1	11,0
Σλοβενία	1,7	-0,3	2,0	9,3	7,2
Σουηδία	1,7	0,7	2,7	8,1	5,9
Τσεχία	2,6	3,3	3,3	14,8	12
Φινλανδία	1,1	0,4	2,1	7,2	4,3

Πηγή: Eurostat, επεξεργασία ΚΕΠΕ.

Ένα μέτρο αξιολόγησης της ανταγωνιστικότητας μιας οικονομίας θεωρείται και το μοναδιαίο κόστος εργασίας (ΜΚΕ). Πρόκειται για το κόστος εργασίας που απαιτείται για να παραχθεί μια μονάδα αξίας του ΑΕΠ. Όταν αυτό αυξάνεται, τότε το κόστος της εργασίας για να παραχθεί μια μονάδα αξίας του ΑΕΠ αυξάνεται και *ceteris paribus*- η ανταγωνιστικότητα κόστους μιας οικονομίας μειώνεται. Στη χώρα μας το ΜΚΕ μειώθηκε αισθητά τα δύο πρώτα τρίμηνα του 2022, αυξάνοντας έτσι την ανταγωνιστικότητα κόστους των ελληνικών προϊόντων και υπηρεσιών, αλλά αυξάνεται έκτοτε, μειώνοντας την ανταγωνιστικότητα κόστους. Η αύξηση αυτή παρουσιάζεται κατά τρίμηνο στον πίνακα που ακολουθεί (Πίνακας 2.5) για την περίοδο 2022Q1-2023Q3. Ωστόσο, η αύξηση αυτή υπολείπεται κάθε τρίμηνο της αντίστοιχης του μέσου όρου των κρατών μελών της ΕΕ-27 και της Ευρωζώνης. Αυτό σημαίνει ότι συγκριτικά με τους εμπορικούς ανταγωνιστές της, η Ελλάδα δεν χάνει σε ανταγωνιστικότητα κόστους ακόμη και αν αυτή στην πράξη μειώνεται. Επομένως, υπάρχει περιθώριο αύξησης των μισθών χωρίς να βλαφθεί υπέρμετρα η ανταγωνιστικότητα κόστους.

Πίνακας 2.5: Ετήσια μεταβολή του ονομαστικού μοναδιαίου κόστους εργασίας (ΜΚΕ) σε ώρες (%)

	2022Q1	2022Q2	2022Q3	2022Q4	2023Q1	2023Q2	2023Q3
ΕΕ-27	2,4	3,0	3,1	5,1	5,8	7,1	7,2
Ευρωζώνη	2,4	2,9	3,0	5,2	5,5	6,6	6,9
Αυστρία	-1,4	0,9	4,5	5,9	6,4	10,6	10,8
Βουλγαρία	4,6	10,6	8,7	12,0	17,7	8,9	11,3
Γαλλία	4,8	4,3	4,7	6,5	5,3	5,3	4,4
Γερμανία	2,2	3,8	2,8	5,3	5,9	7,2	7,6
Δανία	3,3	4,7	3,6	5,0	1,2	4,0	5,2
Ελλάδα	-3,6	-4,2	3,4	2,9	3,5	3,6	2,2
Εσθονία	7,6	14	12,9	18	17,7	15,5	13,4
Ιρλανδία	6,1	2,5	-3,1	-3,5	3,9	7,9	12,2
Ισπανία	-0,3	0,3	1,0	2,6	3,7	6,4	7,1
Ιταλία	1,8	2,8	1,0	5,4	3,6	3,6	5,1
Κροατία	-0,7	4,7	10,1	14,1	9,2	10,5	12,5

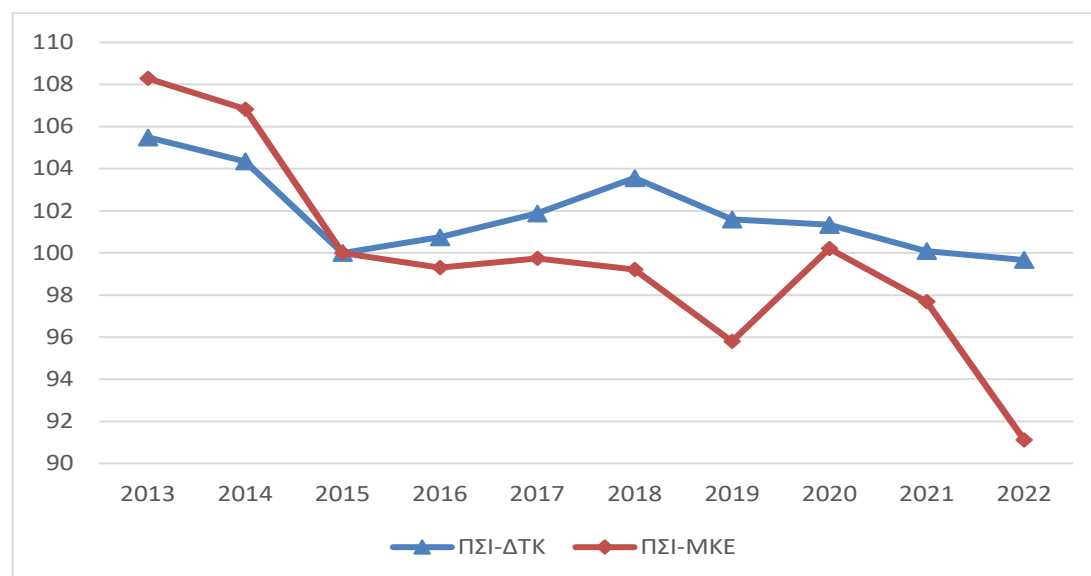
Αξιολόγηση του ισχύοντος νομοθετημένου κατώτατου μισθού και ημερομισθίου

Κύπρος	-1,7	-1,8	-1,6	0,9	2,8	3,5	5,2
Λετονία	12,6	11,7	7,5	16,2	15,5	12,8	12,6
Λιθουανία	14,8	16,1	12,8	15,4	15,1	9,1	13,2
Λουξεμβούργο	6,4	9,4	7,4	8,7	11,0	11,2	11,0
Μάλτα	0,2	-0,5	3,2	4,3	3,5	2,6	2,9
Ολλανδία	0,8	1,9	5,9	6,6	5,9	8,2	8
Ουγγαρία	14,0	6,9	11,8	16,6	11,2	19,5	15
Πολωνία	2,1	10,3	11,5	9,7	16,2	15,5	11,3
Πορτογαλία	-1,6	-0,4	1,5	3	7,3	7,8	6,8
Ρουμανία	1,2	0,2	4,3	4,3	14,2	15,1	14
Σλοβακία	4,9	5,6	8,1	5,6	8,0	8,7	7,8
Σλοβενία	1,3	2	8,1	13,5	11,7	13,8	10,6
Σουηδία	-0,8	2,6	2,8	5,8	3,6	5,8	8
Τσεχία	6,0	4,1	4,6	7,7	10,5	9,4	8,5
Φινλανδία	2,8	3,3	5,2	4,6	4,7	6,6	3,9

Πηγή: Eurostat, επεξεργασία ΚΕΠΕ.

Σημείωση: δεν υπάρχουν δεδομένα για το Βέλγιο.

Διάγραμμα 2.11: Πραγματική Σταθμισμένη Συναλλαγματική Ισοτιμία (ΠΣΣΙ) για την Ελλάδα βάσει Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ΔΤΚ) και Μοναδιαίου Κόστους Εργασίας (ΜΚΕ) (37 εμπορικοί εταίροι, δείκτης: 2015=100)

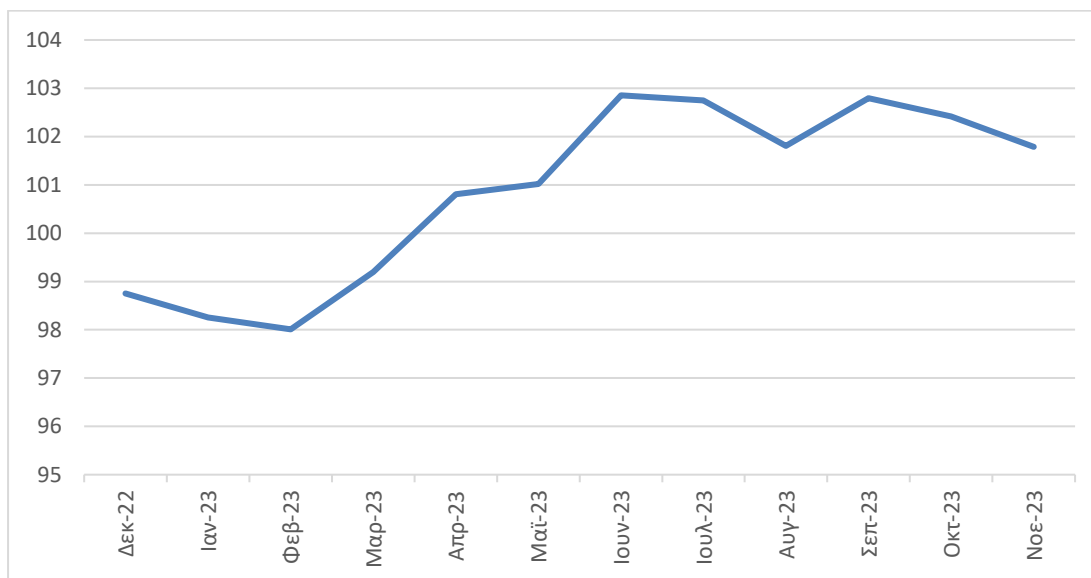
Πηγή: Eurostat, επεξεργασία ΚΕΠΕ.

Ένα άλλο μέτρο για την αξιολόγηση της ανταγωνιστικότητας κόστους μιας χώρας σε σύγκριση με τους εμπορικούς της εταίρους είναι η Πραγματική Σταθμισμένη Συναλλαγματική Ισοτιμία (ΠΣΣΙ). Μια αύξηση αυτής σημαίνει ότι οι εξαγωγές της χώρας γίνονται ακριβότερες και οι εισαγωγές φθηνότερες, οπότε χειροτερεύει η ανταγωνιστική θέση της χώρας. Στο Διάγραμμα 2.11 παρουσιάζεται η εξέλιξη της ΠΣΣΙ ανά έτος και στο Διάγραμμα 2.12 παρουσιάζεται η εξέλιξη της ΠΣΣΙ ανά μήνα με μια μικρή διαφοροποίηση ως προς τον αριθμό των εμπορικών εταίρων (37 στο πρώτο, 42 στο δεύτερο). Στο Διάγραμμα 2.11, λοιπόν, φαίνεται ότι τα

Αξιολόγηση του ισχύοντος νομοθετημένου κατώτατου μισθού και ημερομισθίου

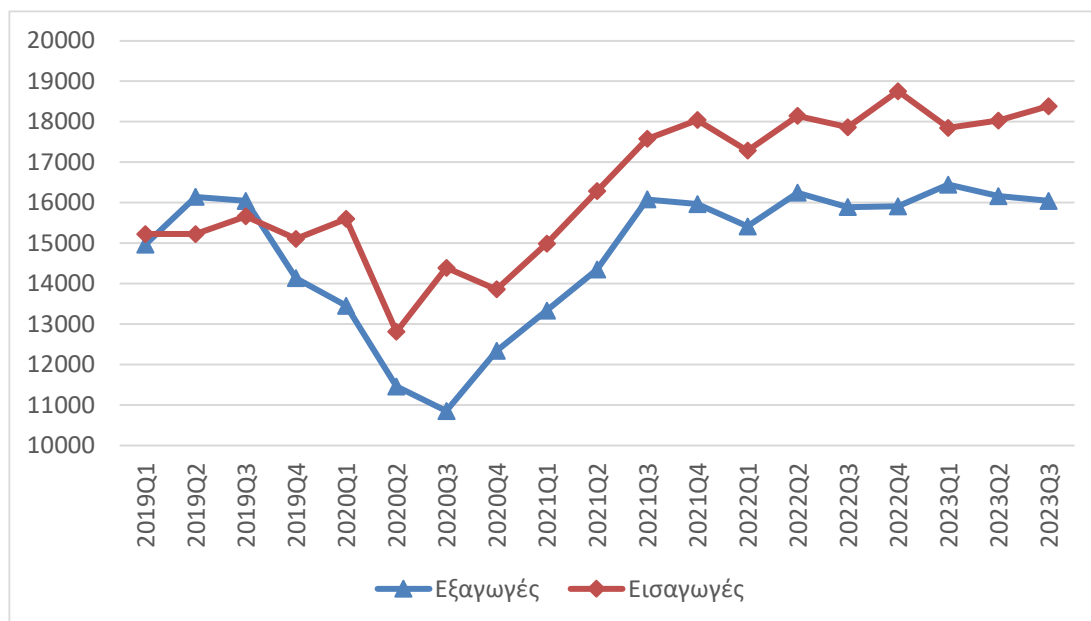
τελευταία δύο έτη η ΠΣΣΙ μειώνεται. Η μείωση είναι ταχύτερη όταν για τον υπολογισμό της ΠΣΣΙ λαμβάνεται υπόψη το ΜΚΕ αντί του ΔΤΚ. Αυτό σημαίνει ότι η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας συνεχίζει να περνά μέσα από το κόστος εργασίας και όχι τις τιμές. Επιπλέον, στο Διάγραμμα 2.12 φαίνεται ότι η ΠΣΣΙ βάσει του ΔΤΚ ακολουθεί ανοδική πορεία από τον Μάρτιο του 2023, στοιχείο που δείχνει μείωση της ανταγωνιστικότητας.

Διάγραμμα 2.12: Πραγματική Σταθμισμένη Συναλλαγματική Ισοτιμία (ΠΣΣΙ) για την Ελλάδα βάσει ΔΤΚ (42 εμπορικοί εταίροι, δείκτης: 2015=100)

Πηγή: Eurostat, επεξεργασία ΚΕΠΕ.

Διάγραμμα 2.13: Αξία εξαγωγών και εισαγωγών σε αλυσωτές τιμές 2005 και εκατ. ευρώ

Πηγή: Eurostat, επεξεργασία ΚΕΠΕ.

Η καλύτερη ένδειξη της ανταγωνιστικότητας (γενικά, όχι μόνο κόστους) μιας οικονομίας είναι οι εξαγωγές. Αν μειώνονται, τότε η ανταγωνιστικότητα της οικονομίας χειροτερεύει. Αν αυξάνονται, τότε η ανταγωνιστικότητα της οικονομίας βελτιώνεται. Όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 2.13 μετά από μια πτωτική πορεία ως το τρίτο τρίμηνο του 2020, η αξία των εξαγωγών, αφαιρώντας την αύξηση των τιμών, κινείται έντονα ανοδικά ως το τρίτο τρίμηνο του 2021. Έκτοτε, οι εξαγωγές κινούνται περίπου στο ίδιο επίπεδο. Αξίζει να σημειωθεί ότι η αύξηση των εξαγωγών συνοδεύτηκε από αύξηση των εισαγωγών, ενώ το εμπορικό έλλειμμα παραμένει σχεδόν σταθερό. Αυτό σημαίνει ότι τα εγχωρίως παραγόμενα προϊόντα και υπηρεσίες χρειάζονται εισαγωγές ως ενδιάμεσες εισροές ή πρώτες ύλες. Σε κάθε περίπτωση, η σταθεροποίηση των εξαγωγών τα τελευταία οκτώ τρίμηνα είναι ένδειξη ότι η ανταγωνιστικότητα της οικονομίας στις διεθνείς αγορές δεν έχει μειωθεί. Ωστόσο, είναι δύσκολο να επιχειρηματολογήσει κανείς με βάση αυτό υπέρ των αυξήσεων στους μισθούς. Αν και πρέπει να τονιστεί, ότι η ανταγωνιστικότητα κόστους είναι μία μόνο παράμετρος που επιδρά στην ανταγωνιστικότητα μιας οικονομίας.

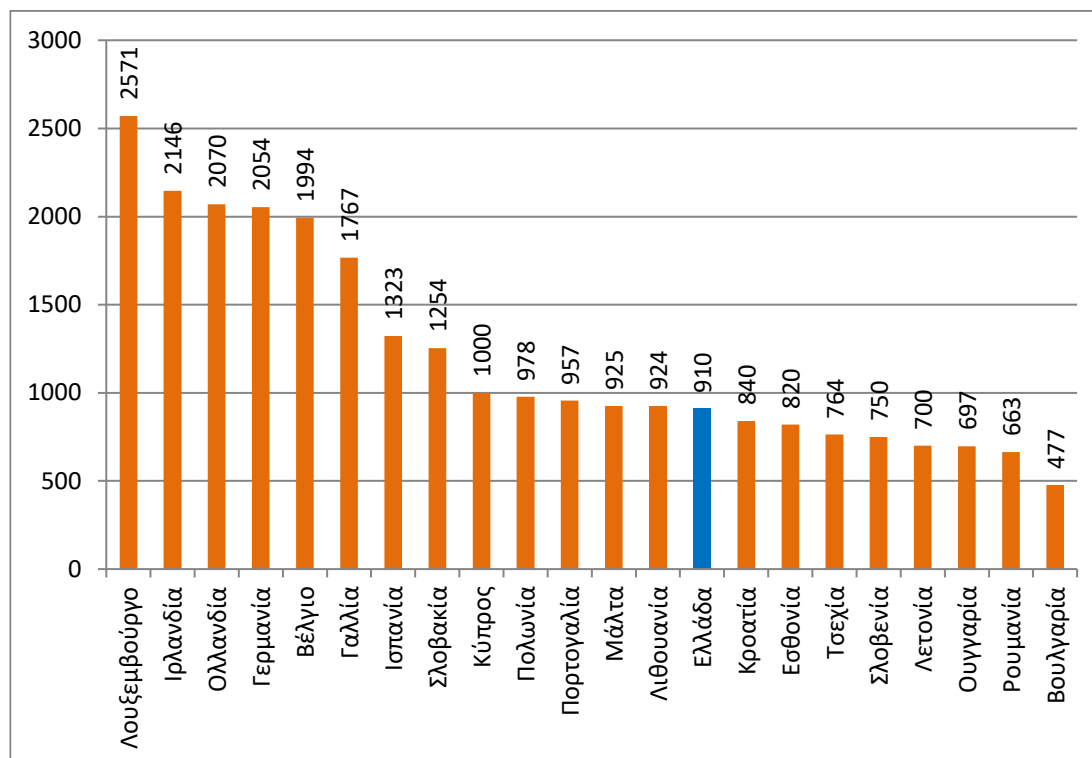
Συνοψίζοντας τα ευρήματα αυτής της ενότητας, μπορεί να μιλήσει κανείς για μια εικόνα που δημιουργεί αισιοδοξία. Τα τελευταία τρίμηνα το κΚΑΕΠ αυξήθηκε ταχύτερα στην Ελλάδα από άλλες χώρες της ΕΕ δημιουργώντας προσδοκίες βελτίωσης της κατανομής του επιπρόσθετου εισοδήματος, παρά την παραδοσιακά χαμηλή παραγωγικότητα της εργασίας συγκριτικά με άλλες ευρωπαϊκές χώρες, η οποία διευρύνθηκε από την κρίση και έπειτα. Η αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας τα τρία από τα τέσσερα τρίμηνα το 2022 και το δεύτερο και τρίτο τρίμηνο του 2023 είναι θετική εξέλιξη και δημιουργεί περιθώρια αύξησης των μισθών (και του κατώτατου). Επιπλέον, η αύξηση των τιμών στην Ελλάδα είναι βραδύτερη από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο το 2023, χωρίς όμως αυτό να μειώνει την ανάγκη αναπλήρωσης των απωλειών στην αγοραστική δύναμη των νοικοκυριών μέσω της αύξησης των μισθών. Το ΜΚΕ αυξάνεται μεν στη χώρα μας, αλλά βραδύτερα από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, ενώ η ανταγωνιστικότητα κόστους φαίνεται να οδηγείται από τις τιμές και όχι το κόστος εργασίας, δηλαδή τους μισθούς. Τέλος, το καλύτερο κριτήριο για την ανταγωνιστικότητα μιας οικονομίας, οι εξαγωγές, έχουν σταθεροποιηθεί από τα τέλη του 2021. Προφανώς, η παρατήρηση αυτή δεν συνηγορεί στην αύξηση του κόστους εργασίας, καθώς κάτι τέτοιο θα βλάψει, μέσω της μείωσης της ανταγωνιστικότητας κόστους, τη συνολική ανταγωνιστικότητα της οικονομίας, αλλά πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι το κόστος δεν είναι η μοναδική συνισταμένη της ανταγωνιστικότητας μιας οικονομίας. Μάλιστα, μια αύξηση του κόστους εργασίας ενδέχεται να αντισταθμιστεί από αύξηση της παραγωγικότητας λόγω ενίσχυσης των επενδύσεων σε κεφάλαιο και τεχνολογία ακριβώς για την αντιμετώπιση του αυξημένου κόστους εργασίας.

3 Ο κατώτατος μισθός στην Ελλάδα και την ΕΕ-27

Σε αυτή την ενότητα συγκρίνεται το ύψος και η εξέλιξη του κατώτατου μισθού στην Ελλάδα με εκείνον σε άλλα κράτη-μέλη της ΕΕ-27. Η επιλογή των κρατών που συγκρίνονται βασίζεται στη λογική ότι ως μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης η Ελλάδα θέλει να συγκλίνει προς αυτές τις χώρες και όχι προς κάποιες άλλες. Ειδικότερα, γίνεται χρήση του ονομαστικού κατώτατου μισθού (σε ευρώ) και σε ισοδύναμα αγοραστικής δύναμης (ΙΑΔ), ώστε να εξαιρεθούν στρεβλώσεις από το διαφορετικό επίπεδο κόστους διαβίωσης, ενώ εξετάζονται και οι σωρευτικές μεταβολές του κατώτατου μισθού την τελευταία πενταετία (2019-2024). Υπενθυμίζεται ότι στην Ελλάδα ο κατώτατος μισθός αυξήθηκε για πρώτη φορά, μετά τη μείωση του 2012, το πρώτο εξάμηνο του 2019. Είναι σημαντικό να διευκρινιστεί ότι δεν έχουν θεσπίσει όλες οι χώρες της ΕΕ-27 εθνικό κατώτατο μισθό. Οι εξαιρέσεις περιλαμβάνουν την Ιταλία, την Αυστρία, τη Δανία, τη Σουηδία και τη Φινλανδία. Επομένως, στην ανάλυση που ακολουθεί χρησιμοποιείται ο όρος ΕΕ-22 για να υποδείξει το σύνολο των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης που έχουν εθνικό κατώτατο μισθό. Επίσης, στην ανάλυση που ακολουθεί ο κατώτατος μισθός είναι εκφρασμένος σε 12μηνη βάση για να διευκολυνθεί η σύγκριση, καθώς οι περισσότερες χώρες έχουν 12 μισθούς, σε αντίθεση με την Ελλάδα που στον ιδιωτικό τομέα έχει 14 μισθούς.

Διάγραμμα 3.1 Κατώτατος μισθός σε ευρώ, 1^ο εξάμηνο 2024

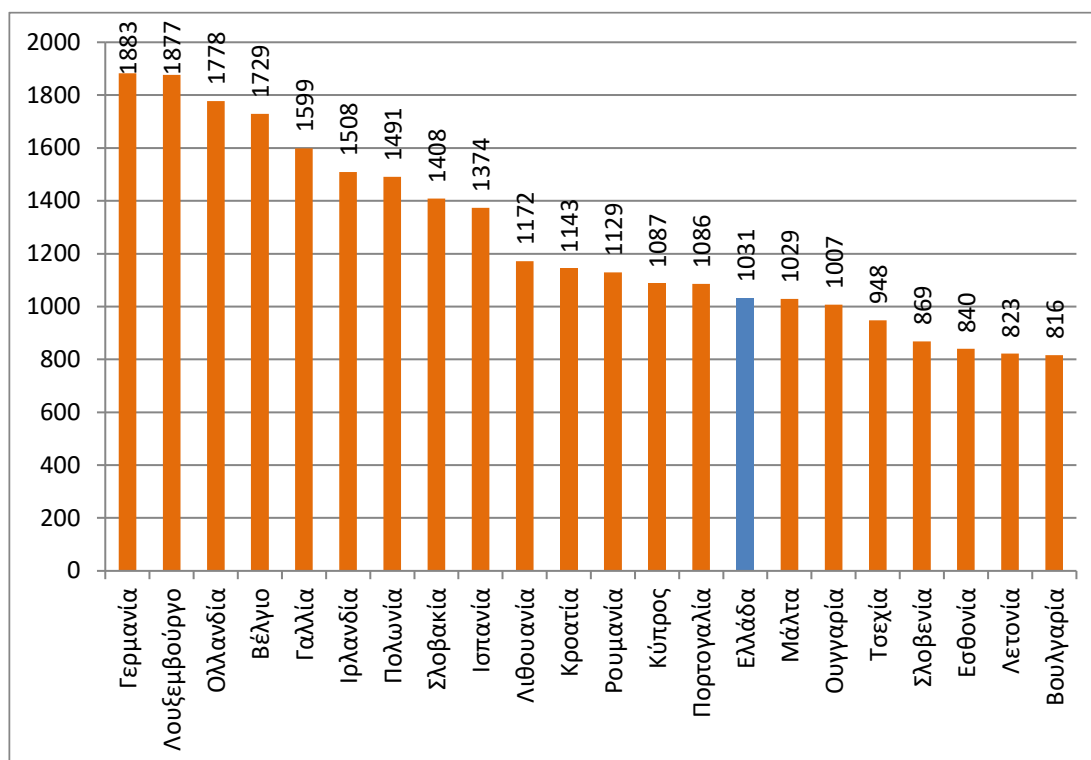

Πηγή: Eurostat, επεξεργασία ΚΕΠΕ.

Αξιολόγηση του ισχύοντος νομοθετημένου κατώτατου μισθού και ημερομισθίου

Ο κατώτατος εμφανίζει σημαντικές αποκλίσεις μεταξύ των κρατών το 1ο εξάμηνο του 2024 (Διάγραμμα 2.1) και κυμαίνεται από 477 ευρώ στη Βουλγαρία ως 2.571 ευρώ περίπου στο Λουξεμβούργο. Είναι εντυπωσιακό, αλλά ο υψηλότερος κατώτατος μισθός είναι σχεδόν 5,5 φορές υψηλότερος από τον χαμηλότερο. Σε ευρώ, αυτός που αμείβεται με τον κατώτατο μισθό στο Λουξεμβούργο παίρνει περίπου 2.074 ευρώ περισσότερα από εκείνον στη Βουλγαρία. Επιπλέον, ο μισθός στο Λουξεμβούργο είναι περίπου 20% υψηλότερος από τη δεύτερη Ιρλανδία. Ο κατώτατος μισθός στην Ελλάδα, μετά την αύξηση του 2023 κατά 9,4%, ανήλθε σε 910 ευρώ σε 12μηνη βάση (780 σε 14μηνη). Με δεδομένο ότι πολλές χώρες έχουν ήδη αυξήσει τον κατώτατο μισθό το 2024, η απόσταση μεταξύ ελληνικού κατώτατου μισθού και ευρωπαϊκού μέσου όρου έχει αυξηθεί το 2024. Ωστόσο, μια ορθότερη σύγκριση είναι με τον μέσο όρο του κατώτατου μισθού το δεύτερο εξάμηνο του 2023. Εκεί φαίνεται ότι η απόσταση του κατώτατου μισθού της Ελλάδας από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο έχει περιοριστεί σε περίπου 222 ευρώ από 276 ευρώ (όσο ήταν το πρώτο εξάμηνο του 2023), λόγω της αύξησης που αποφασίστηκε τον Απρίλιο του 2023. Χαμηλότερο κατώτατο μισθό από την Ελλάδα έχουν οκτώ χώρες, που βρίσκονται στη βαλκανική χερσόνησο και στην Ανατολική Ευρώπη, ως επί το πλείστον, και υψηλότερο κατώτατο μισθό από την Ελλάδα έχουν δεκατρία κράτη μέλη της ΕΕ-22. Επομένως, η Ελλάδα βρίσκεται στην 14^η θέση στην κατάταξη του κατώτατου μισθού το 2024.

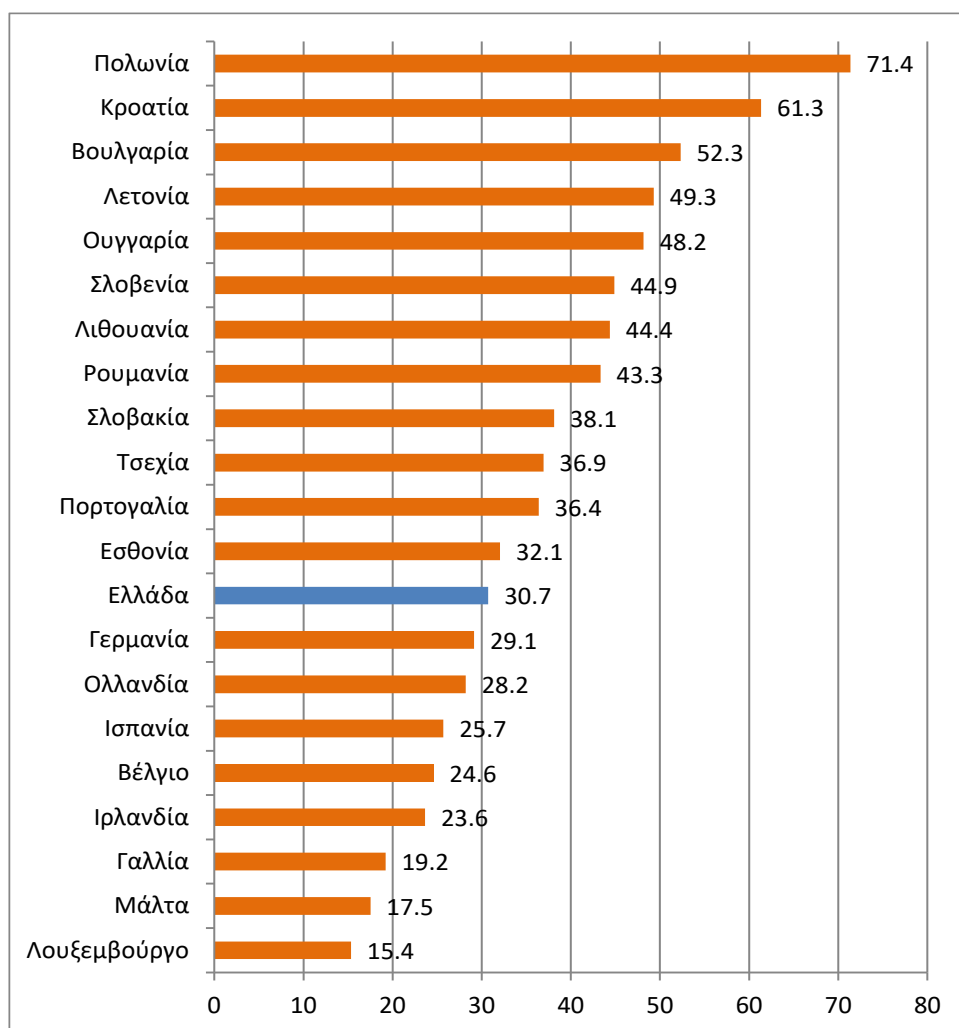
Διάγραμμα 3.2 Κατώτατος μισθός σε ισοδύναμα αγοραστικής δύναμης (ΙΑΔ), 1^ο εξάμηνο 2024

Πηγή: Eurostat, επεξεργασία ΚΕΠΕ.

Αξιολόγηση του ισχύοντος νομοθετημένου κατώτατου μισθού και ημερομισθίου

Αν θέλει να συγκρίνει κανείς τις χώρες μεταξύ τους, πρέπει να λάβει υπόψη τις διαφορές στο κόστος διαβίωσης. Αυτό συνεισφέρει το **Διάγραμμα 3.2** με τη χρήση των ισοδύναμων αγοραστικής δύναμης (ΙΑΔ) που αντιπροσωπεύουν την αγοραστική δύναμη του κατώτατου μισθού, δηλαδή την αξία των προϊόντων και υπηρεσιών που μπορεί να αγοράσει κανείς με την κατώτατη αμοιβή σε κάθε χώρα. Ακόμη και έτσι, η Ελλάδα βρίσκεται στην 15^η θέση της κατάταξης έχοντας χάσει μία ακόμη θέση: ο κατώτατος μισθός σε ΙΑΔ είναι πλέον υψηλότερος στην Κροατία και τη Ρουμανία και χαμηλότερος από την Ελλάδα στην Μάλτα. Επιπλέον, εντοπίζονται μικρές ανακατατάξεις στην κατανομή των χωρών. Οι διαφορές όμως μεταξύ των κρατών μειώνονται, όπως είναι αναμενόμενο, μιας και το κόστος διαβίωσης είναι μια παράμετρος προσδιορισμού του κατώτατου μισθού. Οπότε, ο κατώτατος μισθός σε ΙΑΔ στη Γερμανία, που είναι πλέον στην πρώτη θέση της κατάταξης, είναι 2,3 φορές μεγαλύτερος από τον κατώτατο μισθό στη Βουλγαρία, που παραμένει στην τελευταία θέση της κατάταξης, ενώ και η απόλυτη διαφορά περιορίζεται στα 1.067 ευρώ περίπου, δηλαδή σχεδόν η μισή σε σύγκριση με τη διαφορά σε ευρώ.

Διάγραμμα 3.3 Μεταβολή του κατώτατου μισθού σε ΙΑΔ (%), 2019-2024 (1^ο εξάμηνο)

Πηγή: Eurostat, επεξεργασία ΚΕΠΕ.

Για τα ελληνικά δεδομένα, ειδικά αυτά που διαμορφώθηκαν μετά την οικονομική κρίση, όπως η κατακόρυφη μείωση του ονομαστικού κατώτατου μισθού το 2012 και η στασιμότητα τα επόμενα έτη ως και το 2018, οι αυξήσεις που δόθηκαν τα τελευταία πέντε χρόνια, δηλαδή από το πρώτο εξάμηνο του 2019 ως το πρώτο εξάμηνο του 2024, ενδεχομένως φαντάζουν μεγάλες. Σύμφωνα με το **Διάγραμμα 3.3** όμως, δεν πρέπει να θεωρούνται ως τέτοιες. Όπως προκύπτει από μια απλή παρατήρηση του διαγράμματος, την περίοδο 2019-2024 ο κατώτατος μισθός σε ΙΑΔ αυξήθηκε στο σύνολο των χωρών που εξετάζονται. Οι αυξήσεις κυμάνθηκαν από 15,4% στο Λουξεμβούργο, το οποίο έχει ούτως ή άλλως τον δεύτερο υψηλότερο κατώτατο μισθό σε ΙΑΔ το 2024, ως 71,4% στην Πολωνία, η οποία ανέβηκε στην 7^η θέση της κατάταξης το 2024. Στη χώρα μας η σωρευτική αύξηση έφτασε το 30,7%, μέγεθος που αντιστοιχεί στην 9^η μικρότερη αύξηση μεταξύ των 21 κρατών μελών με εθνικό κατώτατο μισθό⁶, ενώ υπολείπεται του ευρωπαϊκού μέσου όρου σχεδόν κατά 6 εκατοστιαίες μονάδες (εμ). Τα συμπεράσματα δεν αλλάζουν σημαντικά, αν συγκρίνει κανείς τις μεταβολές του ονομαστικού κατώτατου μισθού την ίδια περίοδο, η οποία έφτασε το 33,1% στην Ελλάδα και είναι η 13^η μικρότερη αύξηση στο σύνολο των 21 χωρών και σχεδόν 10 εκατοστιαίες μονάδες μικρότερη από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο αυξήσεων.

Συμπερασματικά, η ανάλυση που προηγήθηκε δείχνει ότι η Ελλάδα έχει τον 9^ο χαμηλότερο ονομαστικό κατώτατο μισθό μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΕ-22 το 2024 και τον 8^ο χαμηλότερο με βάση τα ΙΑΔ. Οι αυξήσεις δε των τελευταίων ετών είναι χαμηλότερες του μέσου όρου των αυξήσεων στα κράτη μέλη που έχουν εθνικό κατώτατο μισθό, ακόμη και σε σύγκριση με εκείνα που έχουν υψηλότερο κατώτατο μισθό σε ΙΑΔ από την Ελλάδα, όπως είναι η Σλοβενία, η Κροατία και η Πολωνία, η οποία μάλιστα εμφανίζει τη μεγαλύτερη σωρευτική αύξηση. Επομένως, αν στόχος είναι να συγκλίνει η χώρα μας στον ευρωπαϊκό μέσο όρο, υπάρχουν περιθώρια αύξησης του κατώτατου μισθού, υπερκαλύπτοντας τον πληθωρισμό, ώστε να συγκλίνει και σε όρους ΙΑΔ με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο.

---

⁶ Σημειώνεται ότι η Κύπρος εισήγαγε εθνικό κατώτατο μισθό το πρώτο εξάμηνο του 2023, οπότε δεν περιλαμβάνεται στον υπολογισμό των πενταετών μεταβολών.

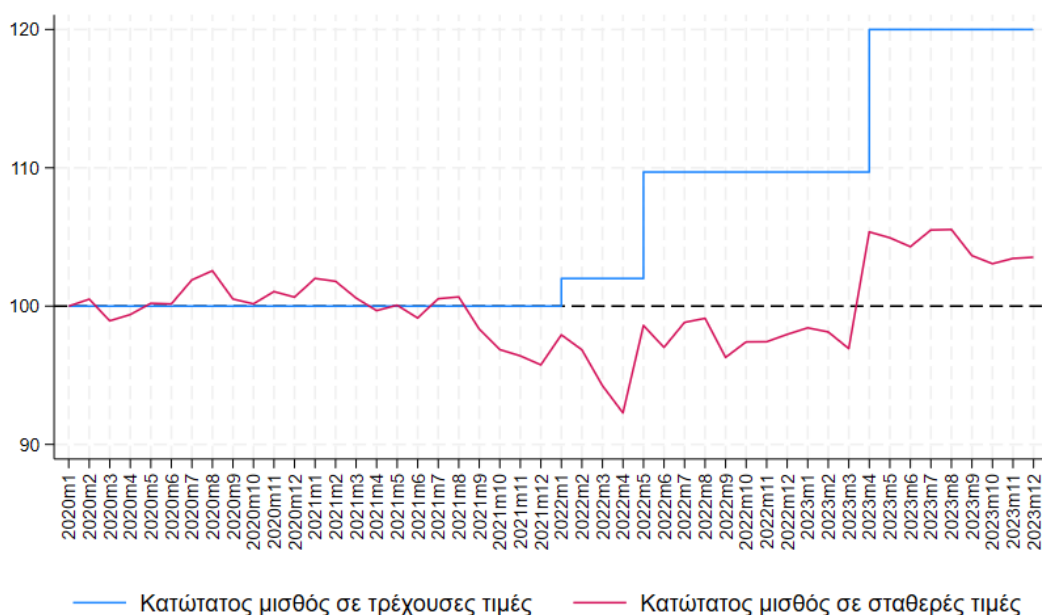
4 Ο ρόλος του κατώτατου μισθού στην Ελλάδα

4.1 Κατώτατος και μέσος μισθός στον ιδιωτικό τομέα

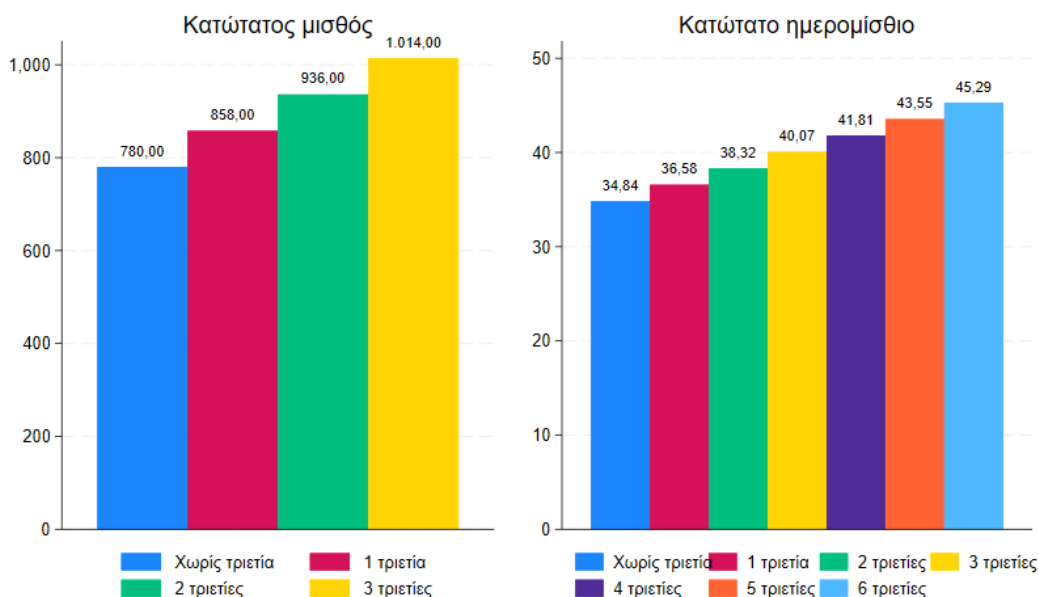
4.1.1 Πρόσφατες εξελίξεις μέσω των κατώτατων μισθών

Μετά την αύξηση του κατώτατου μισθού δύο φορές το 2022 – την 1^η Ιανουαρίου 2022 στα 663€ σε μηνιαία βάση και το αντίστοιχο ημερομίσθιο στα 29,62€ και την 1^η Μαΐου 2022 στα 713€ και 31,85€ αντίστοιχα - ο κατώτατος μισθός αυξήθηκε και το 2023. Ειδικότερα, τον Απρίλιο του 2023 ο μηνιαίος κατώτατος μισθός έφτασε τα 780€ και αντίστοιχα το κατώτατο ημερομίσθιο τα 34,84€. Ωστόσο, η αύξηση του 2022 σε μεγάλο βαθμό υπερκαλύφθηκε από τον τότε πολύ υψηλό πληθωρισμό, ενώ η αύξηση του 2023 σε συνδυασμό με την αποκλιμάκωση του πληθωρισμού αύξησε τον κατώτατο μισθό και σε πραγματικούς όρους, όπως φαίνεται και στο **Διάγραμμα 4.1**. Αξίζει πάντως να επισημάνουμε ότι σε πραγματικούς όρους ο κατώτατος μισθός βρίσκεται στο επίπεδο της περιόδου 2004-2006 (βλ. **Διάγραμμα 4.3**).

Διάγραμμα 4.1 Πρόσφατες μεταβολές κατώτατου μισθού

Ένα επιπλέον ενδιαφέρον ποιοτικό στοιχείο για τον κατώτατο μισθό είναι ότι από την 1^η Ιανουαρίου του 2024 «ξεπαγώνει» και το επίδομα προϋπηρεσίας, οι λεγόμενες τριετίες. Οπότε κάποιος, που αμείβεται με τον κατώτατο μισθό μπορεί να φτάσει μέχρι και τα 1.014€ μηνιαίως (βλ. **Διάγραμμα 4.2**). Να σημειωθεί ότι ο ανειδίκευτος εργάτης για να λάβει την ίδια ποσοστιαία αύξηση με τον μισθωτό που αμείβεται με τον κατώτατο μισθό χρειάζεται τον διπλάσιο χρόνο προϋπηρεσίας. Επίσης, οι αμοιβές που παρουσιάζονται στο **Διάγραμμα 4.2** δεν περιλαμβάνουν τυχόν άλλα επιδόματα, όπως γάμου, τέκνων, κτλ.

Διάγραμμα 4.2 Πρόσφατες μεταβολές κατώτατου μισθού

Με βάση τα στοιχεία από το Π/Σ ΕΡΓΑΝΗ⁷ προκύπτει μία εντυπωσιακή αύξηση μεταξύ 2022 και 2023 στο σύνολο των μηνιαίων μικτών αποδοχών, οι οποίες αυξήθηκαν κατά 8,57%. Η αύξηση αυτή ενσωματώνει τόσο την αύξηση των απασχολούμενων όσο και την αύξηση των αποδοχών. Αναφορικά με την απασχόληση από το Π/Σ ΕΡΓΑΝΗ προκύπτει ότι δημιουργήθηκαν σχεδόν 47,2 χιλιάδες νέες θέσεις μισθωτής εργασίας, περίπου οι μισές σε σχέση με ένα έτος πριν, καταγράφοντας μία αύξηση της τάξεως του 2,1%.⁸

Αξιόλογη αύξηση καταγράφει και ο μέσος μισθός, ο οποίος διαμορφώνεται για το 2023 σε 1.251,02€ από 1.176,46€ το 2022 αυξημένος κατά 6,34%. Η αύξηση αυτή δεν είναι ίδια για όλους, αλλά φαίνεται να είναι μεταξύ άλλων συνάρτηση του μεγέθους της επιχείρησης. Ειδικότερα, στις επιχειρήσεις με προσωπικό έως 10 άτομα οι μέσοι μισθοί από 731€ το 2022 αυξήθηκαν σε 793€ το 2023, ενώ σε επιχειρήσεις με προσωπικό άνω των δέκα ατόμων ο μέσος μηνιαίος μισθός το 2023 διαμορφώνεται σε 1.266€ έναντι 1.201€ το 2022. Προκύπτει, λοιπόν, ότι οι μικρές επιχειρήσεις, οι οποίες διαχρονικά κατά μέσο όρο εμφανίζουν χαμηλότερους μισθούς, αύξησαν ποσοστιαία περισσότερο τις αμοιβές τους και πολύ κοντά στην ποσοστιαία αύξηση του κατώτατου μισθού. Οι πιο μεγάλες επιχειρήσεις, οι οποίες συστηματικά καταβάλλουν μέσες αμοιβές αρκετά υψηλότερες από τον κατώτατο μισθό, περιορίστηκαν σε μια μέση ποσοστιαία αύξηση αισθητά χαμηλότερη από την αντίστοιχη του κατώτατου μισθού.

Αξίζει να επισημάνουμε ότι σε αντίθεση με το 2022, σε απόλυτους όρους η αύξηση που καταγράφουν οι μέσοι μισθοί είναι υψηλότερη για όσους εργάζονται με καθεστώς πλήρους

⁷ Τα στοιχεία αφορούν το μήνα Οκτώβριο, για τον οποίο δημοσιεύονται και δεδομένα αναφορικά με τους μισθούς των απασχολούμενων από τους μηνιαίους πίνακες προσωπικού που υποχρεούνται να συμπληρώνουν οι επιχειρήσεις.

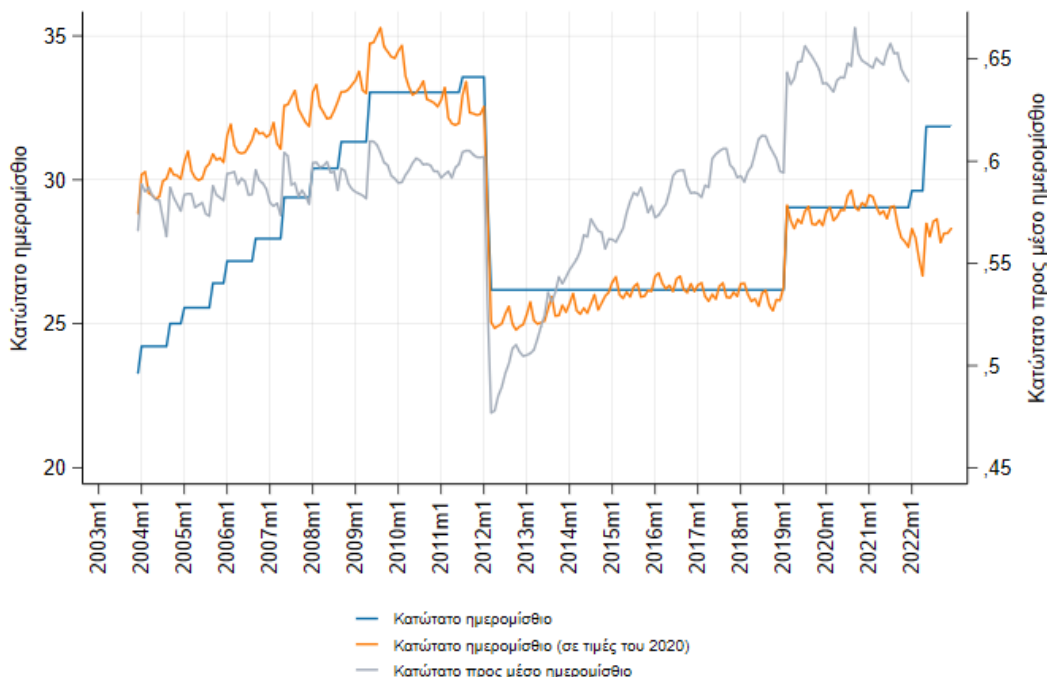
⁸ Για το σύνολο του 2023 οι συνολικές νέες θέσεις εργασίας που δημιουργήθηκαν είναι 116.649 έναντι 72.847 ένα έτος πριν.

απασχόλησης, από αυτούς που εργάζονται με καθεστώς μερικής απασχόλησης. Εξέλιξη που πιθανόν να συνδέεται με τη δυσκολία ανεύρεσης προσωπικού σε συγκεκριμένους κλάδους στην ελληνική αγορά εργασίας.

Σημαντικές διαφοροποιήσεις καταγράφονται επίσης στις μεταβολές των μέσων μηνιαίων μισθών και κατά κλάδο δραστηριότητας. Ενδεικτικά, αναφέρουμε ότι οι μέσοι μισθοί στον κλάδο της δημόσιας διοίκησης και της υγείας παρέμειναν ουσιαστικά αμετάβλητοι. Στον αντίποδα ο κλάδος με την υψηλότερη αύξηση είναι η ενημέρωση και επικοινωνία (106,2€), ενώ στους υπόλοιπους κλάδους η αύξηση είναι χαμηλότερη των εκατό ευρώ. Πάντως την υψηλότερη ποσοστιαία αύξηση καταγράφει ο πρωτογενής τομέας καθώς και οι κατασκευές και οι επαγγελματικές και επιστημονικές δραστηριότητες. Οι παρατηρούμενες διακλαδικές διαφορές στην εξέλιξη των μισθών, σε μεγάλο βαθμό, αντικατοπτρίζουν την εταιρική σύνθεση του κλάδου όσον αφορά το μέγεθος των επιχειρήσεων που τον απαρτίζουν, καθώς και τη σύνθεση της απασχόλησης αναφορικά με το σχετικό μέγεθος της μερικής απασχόλησης σε κάθε κλάδο.

Προκειμένου να προσεγγίσουμε τη σχέση μεταξύ μέσου και κατώτατου μισθού θα χρησιμοποιήσουμε τον δείκτη Kaitz, δηλαδή τον λόγο του κατώτατου προς το μέσο ημερομίσθιο (βλ. **Διάγραμμα 4.3**). Επί της ουσίας ο δείκτης Kaitz μας δείχνει σε σχετικούς όρους πόσο υψηλός είναι ο κατώτατος μισθός. Όσο πιο κοντά είναι ο κατώτατος μισθός στον μέσο τόσο πιο υψηλή είναι η τιμή του δείκτη, καταδεικνύοντας μεγαλύτερη αλληλοσυσχέτιση. Ο δείκτης Kaitz από το 2004 μέχρι το 2012, οπότε ο κατώτατος μισθός περιοδικά αύξανε, παραμένει σχετικά σταθερός κοντά στο 0,6. Η συστηματικά μικρή διακύμανση του δείκτη καταδεικνύει ότι η σχέση μεταξύ κατώτατου και μέσου ημερομισθίου είναι πολύ στενή. Επιπλέον, η υψηλή τιμή του δείκτη δείχνει ότι μεγάλη μερίδα των εργαζομένων αμείβονται είτε με τον κατώτατο μισθό, είτε με μισθό κοντά στον κατώτατο. Με τη μείωση του κατώτατου μισθού τον Φεβρουάριο του 2012, ο δείκτης μειώθηκε απότομα (0,48 τον Μάρτιο του 2012), ενώ για τα επόμενα επτά έτη το πάγωμα του κατώτατου μισθού και η σταδιακή μείωση των μέσων μισθών οδήγησαν στην αύξηση του δείκτη σε παρόμοιο ύψος με πριν το 2012. Οι μετέπειτα αυξήσεις του κατώτατου μισθού σε συνδυασμό με τη μικρότερη αύξηση του μέσου μισθού οδήγησαν σε περαιτέρω αύξηση του δείκτη Kaitz, ο οποίος φαίνεται να σταθεροποιείται κοντά στο 0,65 από το 2019 και εντεύθεν.⁹ Το 2023 ο δείκτης με τα πιο πρόσφατα στοιχεία από το Π/Σ Εργάνη εκτιμάται σε 0,69 από 0,67 το 2022 από την ίδια πηγή. Αξίζει να επισημάνουμε ότι η υψηλή τιμή του δείκτη Kaitz δείχνει ότι οι κατώτατες και οι μέσες αμοιβές βρίσκονται πολύ κοντά. Ως εκ τούτου, μεταβολές στον κατώτατο μισθό αναμένεται να επηρεάσουν με παρόμοιο τρόπο και το μέσο μισθό, όπως άλλωστε έγινε και με όλες τις αυξήσεις από το 2019 και μετά.

⁹ Ο δείκτης Kaitz είτε υπολογίζεται με βάση τα στοιχεία του ΕΦΚΑ είτε αυτά του Π/Σ Εργάνη προκύπτει σαφώς υψηλότερος από τον αντίστοιχο που δημοσιεύει η EUROSTAT και ο ΟΟΣΑ. Η πηγή ωστόσο της EUROSTAT είναι οι Έρευνες Διάρθρωσης Αμοιβών, οι οποίες διεξάγονται κάθε τέσσερα έτη και περιορίζονται εκ σχεδιασμού μόνο στις επιχειρήσεις με απασχόληση 10 άτομα και πάνω. Έτσι ο αποκλεισμός των μικρών επιχειρήσεων με τους μικρούς μισθούς αυξάνει τον μέσο μισθό και μειώνει παραπλανητικά τον δείκτη Kaitz, ενώ καθιστά και επισφαλείς τις διεθνείς συγκρίσεις, επειδή στη χώρα μας οι μικρές επιχειρήσεις εμφανίζουν σχετικά υψηλότερα μερίδια στην απασχόληση.

Διάγραμμα 4.3: Κατώτατο ημερομίσθιο και κατώτατο προς μέσο ημερομίσθιο στον ιδιωτικό τομέα

Πηγή: Μηνιαία δελτία απασχόλησης ΕΦΚΑ.

Ο μέσος μισθός καθώς και η διαχρονική εξέλιξη αυτού διαφέρουν σημαντικά μεταξύ των κλάδων της οικονομίας, καθώς και μεταξύ μεγάλων (με περισσότερους από 10 απασχολούμενους) και μικρών (με λιγότερους από 10 απασχολούμενους) επιχειρήσεων. Ως εκ τούτου στη συνέχεια παρουσιάζεται ο δείκτης Kaitz ανά κλάδο δραστηριότητας και μέγεθος επιχείρησης.

Με βάση τα στοιχεία από το Π/Σ Εργάνη για τον Οκτώβριο του 2022 και του 2023 επιβεβαιώνεται ότι οι μεγάλες επιχειρήσεις, με προσωπικό από δέκα εργαζόμενους και πάνω, είναι λιγότερο ευαίσθητες στον κατώτατο μισθό, καθώς καταγράφουν αισθητά μικρότερο δείκτη Kaitz σε σχέση με τις μικρές επιχειρήσεις, αφού οι μέσοι μισθοί στις μεγάλες επιχειρήσεις είναι κατά κανόνα υψηλότεροι. Για το 2023 ο δείκτης Kaitz για όλες τις επιχειρήσεις με προσωπικό άνω των δέκα ατόμων υπολογίζεται σε 0,53 (2021: 0,51) και κυμαίνεται από 0,31 για τον κλάδο της ενέργειας έως 0,69 για τις διοικητικές και υποστηρικτικές υπηρεσίες (βλ. **Διάγραμμα 4.4**). Οι κλάδοι του πρωτογενή τομέα καταγράφουν επίσης υψηλό δείκτη (0,67), ενώ και οι κλάδοι που σχετίζονται με τον τουρισμό συνεχίζουν να καταγράφουν υψηλό δείκτη Kaitz (0,67)¹⁰. Ακολουθούν η δημόσια διοίκηση

¹⁰ Η υψηλή τιμή του δείκτη Kaitz στον κλάδο του τουρισμού είναι αποτέλεσμα των πολύ χαμηλών μέσων μισθών στην εστίαση, καθώς στον κλάδο καταλύματα καταγράφονται σαφώς υψηλότεροι μέσοι μισθοί.

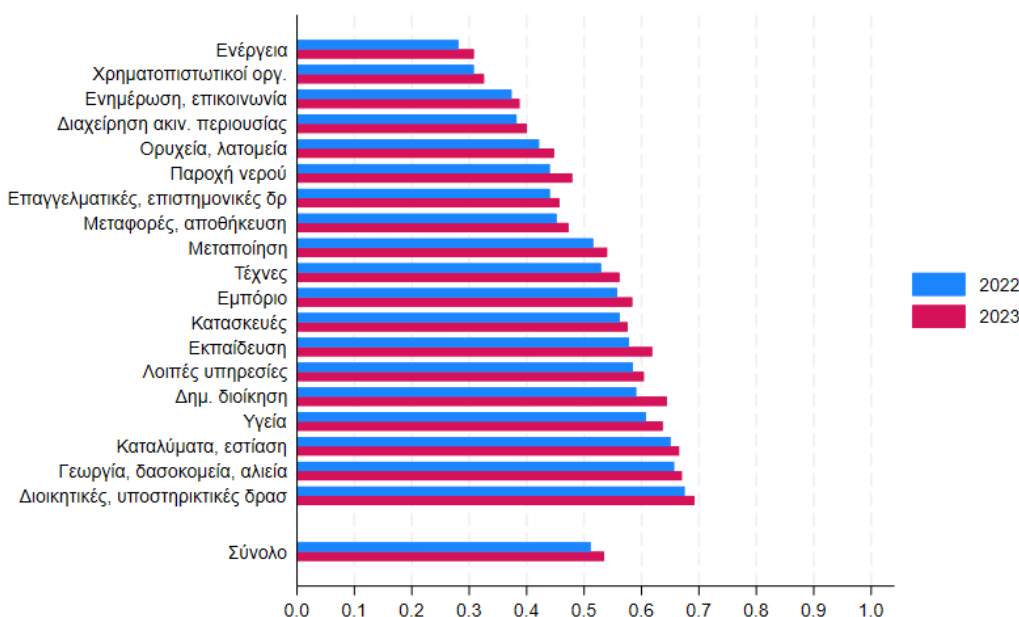

Αξιολόγηση του ισχύοντος νομοθετημένου κατώτατου μισθού και ημερομισθίου

και η υγεία με αμφότερους στο 0,64, η εκπαίδευση (0,62), οι λοιπές υπηρεσίες (0,60), καθώς και οι κατασκευές και το εμπόριο με 0,58.

Η μικρή αύξηση του δείκτη Kaitz το 2023 υποδηλώνει ότι ο μέσος μισθός για τις μεγάλες επιχειρήσεις αυξήθηκε λιγότερο από ότι ο κατώτερος. Πράγματι, ο μέσος μισθός για τους εργαζόμενους πλήρους απασχόλησης στις μεγάλες επιχειρήσεις από τον Οκτώβριο του 2022 στον Οκτώβριο του 2023 αυξήθηκε κατά σχεδόν 5,4%, αντίστοιχα ο κατώτατος αυξήθηκε κατά 9,4%.

Διάγραμμα 4.4 Δείκτης Kaitz ανά κλάδο, σε επιχειρήσεις με περισσότερους από 10 εργαζόμενους

Πηγή: Π/Σ Εργάνη, Ετήσιοι πίνακες προσωπικού.

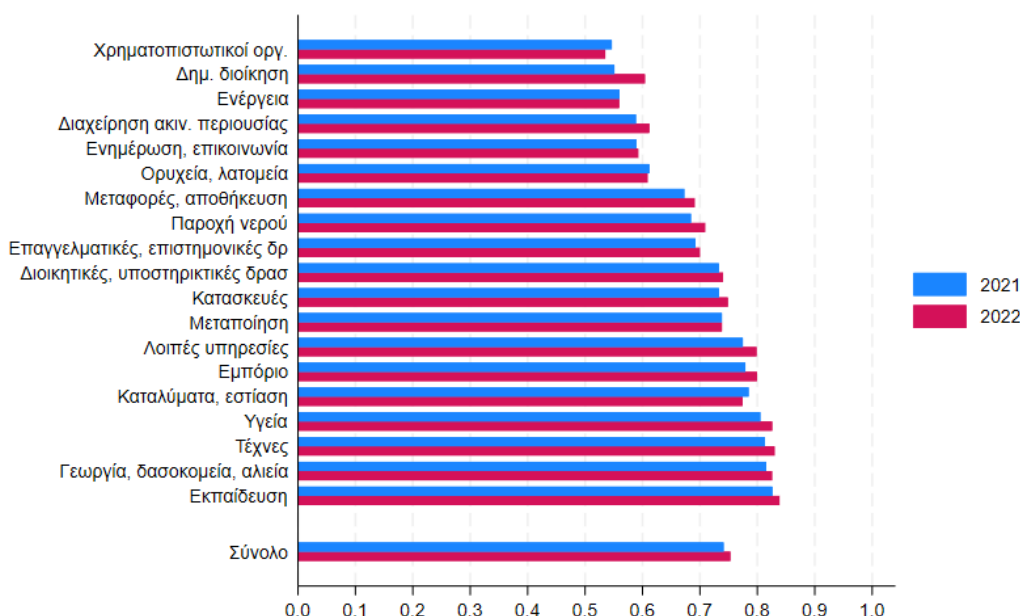
Όσον αφορά τις μικρές επιχειρήσεις, με λιγότερους από 10 εργαζόμενους, για το σύνολο των κλάδων ο δείκτης Kaitz είναι σαφώς υψηλότερος από τον αντίστοιχο των μεγάλων επιχειρήσεων, δείχνοντας ότι σημαντική μερίδα των εργαζομένων εκεί εμφανίζεται να αμείβονται με μισθούς πολύ κοντά στον κατώτατο μισθό (βλ. **Διάγραμμα 4.5**). Πιο συγκεκριμένα ο δείκτης το 2022 ήταν 0,74 και το 2023 αυξήθηκε οριακά σε 0,75 ενώ κυμαίνεται από 0,54 για τους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς έως 0,84 για την εκπαίδευση. Η εκπαίδευση (0,84), οι τέχνες (0,83), η υγεία (0,83), ο πρωτογενής τομέας (0,83), το εμπόριο (0,80) και οι λοιπές υπηρεσίες (0,80) συνεχίζουν να καταγράφουν από τους υψηλότερους δείκτες Kaitz και, άρα, από τους χαμηλότερους μισθούς. Αν και ο κλάδος του τουρισμού έχει πέσει στη σχετική κλαδική κατάταξη, συνεχίζει να είναι πάνω από τον εθνικό μέσο δείκτη. Αξίζει να επισημάνουμε ότι και ο κλάδος (ιδιωτικής) εκπαίδευση διαχρονικά

Αξιολόγηση του ισχύοντος νομοθετημένου κατώτατου μισθού και ημερομισθίου

καταγράφει τον υψηλότερο δείκτη Kaitz μιας και πολλοί εκεί εργαζόμενοι ασφαρίζονται και αμείβονται με τους κατώτατους μισθούς.

Στο σημείο αυτό αξίζει να επισημάνουμε ότι η οριακή μεταβολή προς τα πάνω του δείκτη Kaitz συνεπάγεται ότι ο μέσος μισθός στις μικρές επιχειρήσεις αυξήθηκε λιγότερο, αλλά πολύ κοντά, από ότι ο κατώτατος. Πράγματι ο μέσος μισθός για τους εργαζόμενους πλήρους απασχόλησης στις επιχειρήσεις με λιγότερο από δέκα εργαζόμενους από τον Οκτώβριο του 2022 στον Οκτώβριο του 2023 αυξήθηκε κατά σχεδόν 8,5% έναντι 9,4% της αύξησης του κατώτατου.

Διάγραμμα 4.5 Δείκτης Kaitz ανά κλάδο, σε επιχειρήσεις με λιγότερους από 10 εργαζόμενους, 2020-2021

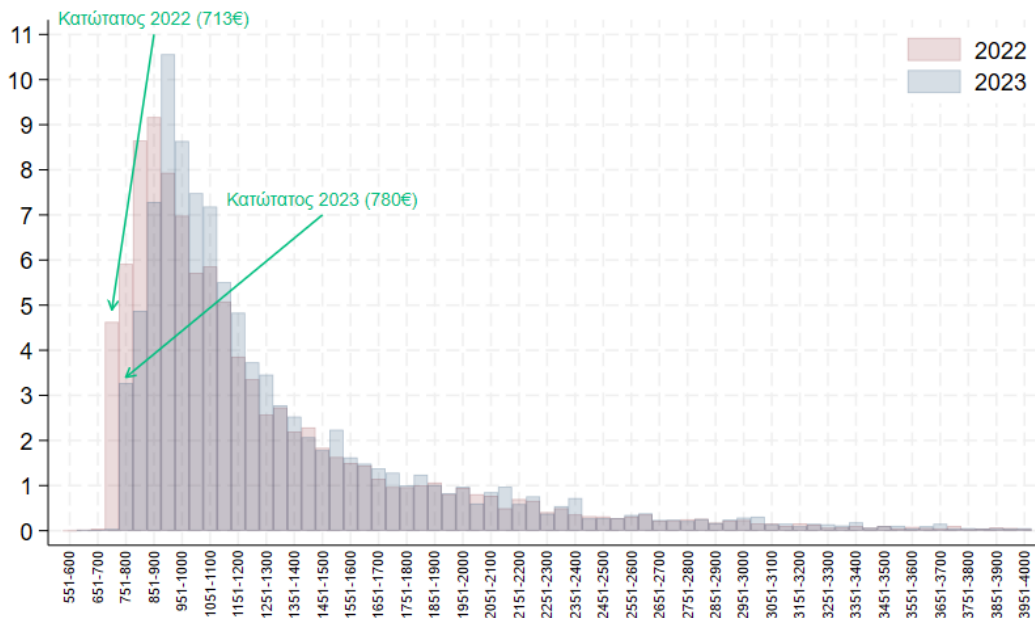
Πηγή: Π/Σ Εργάνη, Ετήσιοι πίνακες προσωπικού.

4.1.2 Κατανομή μισθών

Ο υψηλός δείκτης Kaitz, ιδιαίτερα για τις μικρές επιχειρήσεις, συνεπάγεται υψηλή συγκέντρωση των εργαζομένων σε αμοιβές κοντά στον κατώτατο μισθό. Παρατηρούμε ότι ένα σημαντικό μερίδιο των μισθωτών πλήρους απασχόλησης τόσο το 2023 όσο και το 2022 αμείβονταν με τον εκάστοτε κατώτατο μισθό και με μισθό κοντά σε αυτόν, πιθανόν και λόγω προσauxήσεων από τριετίες, άρα και αυτοί αμείβονταν επί της ουσίας με τον κατώτατο μισθό (βλ. **Διάγραμμα 4.6**). Στις προηγούμενες εκθέσεις του ΚΕΠΕ, χρησιμοποιώντας στοιχεία από τον ΕΦΚΑ, είχε διαπιστωθεί ότι η συγκέντρωση κοντά στον κατώτατο μισθό καταγράφεται από το 2013 και είναι πιο έντονη για τις γυναίκες από ότι για τους άνδρες, καταδεικνύοντας ότι αυτές είναι μάλλον πιο ευαίσθητες σε μεταβολές του κατώτατου. Επίσης, προέκυπτε

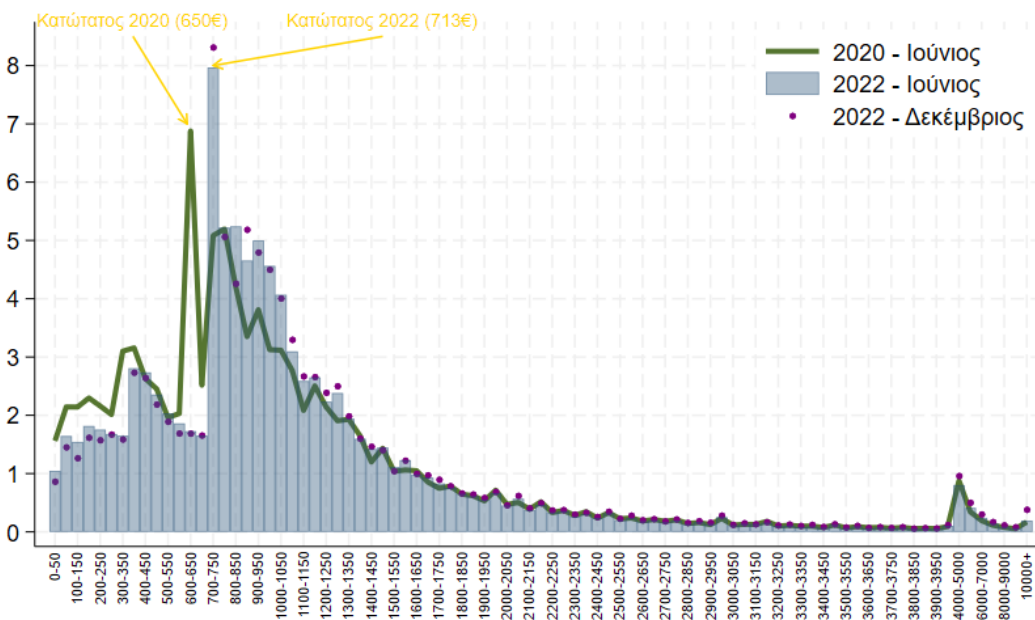
ξεκάθαρα ότι ο κατώτατος μισθός ήταν η επικρατούσα τιμή στις αμοιβές, κάτι που φαίνεται να ισχύει και με τα πιο πρόσφατα δεδομένα από τον ΕΦΚΑ (βλ. **Διάγραμμα 4.7**).¹¹

Διάγραμμα 4.6 Κατανομή μηνιαίων αποδοχών εργαζομένων πλήρους απασχόλησης

Πηγή: Π/Σ Εργάνη, Ετήσιοι πίνακες προσωπικού.

Διάγραμμα 4.7 Κατανομή μηνιαίων αποδοχών του συνόλου των εργαζομένων

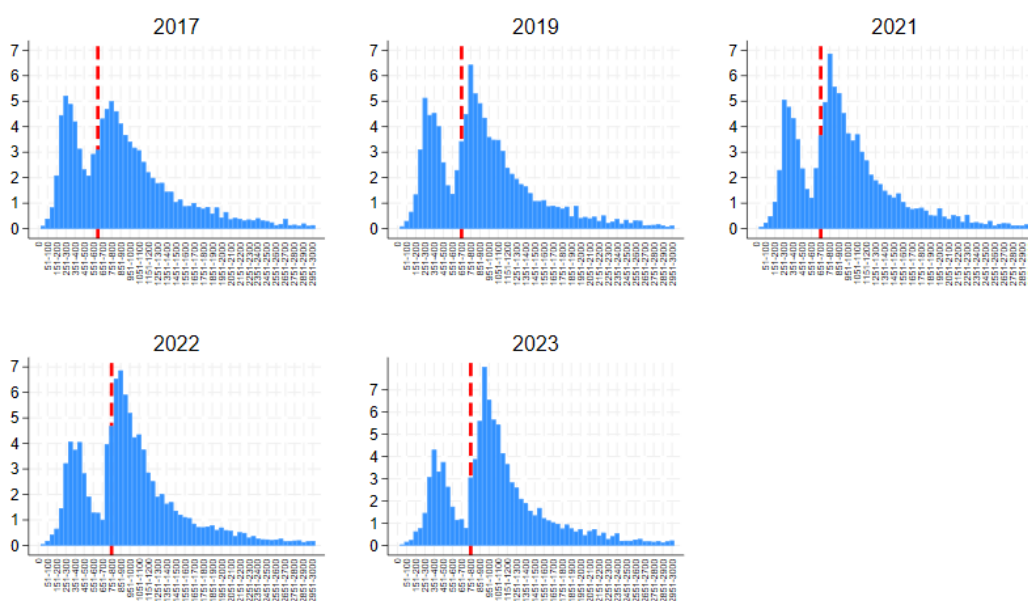

Πηγή: Μηνιαία δελτία απασχόλησης, ΕΦΚΑ.

¹¹ Οι διαφορές που προκύπτουν στις μισθολογικές κατανομές μεταξύ ΕΦΚΑ και Π/Σ Εργάνη εξηγούνται από τη χρονική στιγμή συλλογής των στοιχείων και της συνεπακόλουθης κλαδικής σύνθεσης της απασχόλησης, καθώς τα στοιχεία του ΕΦΚΑ αφορούν τον Ιούνιο και το Δεκέμβριο κάθε έτους, ενώ του Π/Σ Εργάνη τον Οκτώβριο.

Ένα δεύτερο σημείο που αξίζει να επισημανθεί έχει να κάνει με τα άτομα που αμείβονται με μισθό χαμηλότερο από τον κατώτατο. Ενώ το 2009 το ποσοστό των μισθωτών με μισθό χαμηλότερο από τον κατώτατο ήταν 19,3%, το 2018 εκτοξεύτηκε σταδιακά σε 34,2% (30.64% με στοιχεία από το Π/Σ Εργάνη). Τα επόμενα έτη, με βάση τα στοιχεία του ΕΦΚΑ, παρέμεινε σχεδόν αμετάβλητο κοντά στο 34%. Τα στοιχεία από το Π/Σ Εργάνη δείχνουν μια πτώση από 26,9% το 2022 σε 26,4% το 2023 (βλ. **Διάγραμμα 4.8**). Προκύπτει, λοιπόν, ότι είτε με τα στοιχεία του ΕΦΚΑ είτε του Π/Σ Εργάνη ένα διόλου ευκαταφρόνητο ποσοστό των απασχολούμενων, μεταξύ 25% και 35%, εμφανίζεται να λαμβάνει μισθό μικρότερο από τον κατώτατο μηνιαίο. Αυτό είναι κυρίως αποτέλεσμα της ευρείας εξάπλωσης των ευέλικτων μορφών απασχόλησης, μεταξύ των οποίων και η μερική απασχόληση, η οποία σύμφωνα με στοιχεία του ΕΦΚΑ για τις κοινές επιχειρήσεις από 11% (103χιλ.) τον Δεκέμβριο του 2009 ανήλθε σε 22,6% (291χιλ.) τον Δεκέμβριο του 2022.

Διάγραμμα 4.8 Διαχρονική κατανομή μηνιαίων αποδοχών των εργαζομένων του ιδιωτικού τομέα

Πηγή: Π/Σ Εργάνη, Ετήσιοι πίνακες προσωπικού.

Εξετάζοντας τις μεταβολές που έλαβαν χώρα στη μισθολογική κατανομή το 2023 σε σχέση με ένα και δύο έτη πριν, παρατηρούμε αξιόλογες διαφοροποιήσεις. Είναι ενδιαφέρον ότι οι όποιες μεταβολές διαφέρουν αξιοσημείωτα ανάλογα με το εάν αφορούν το σύνολο των απασχολούμενων ή αυτούς με πλήρη απασχόληση, μάλλον ως αποτέλεσμα των διαφορετικών ωρών εργασίας, καθώς και με το χρονικό ορίζοντα της μεταβολής.

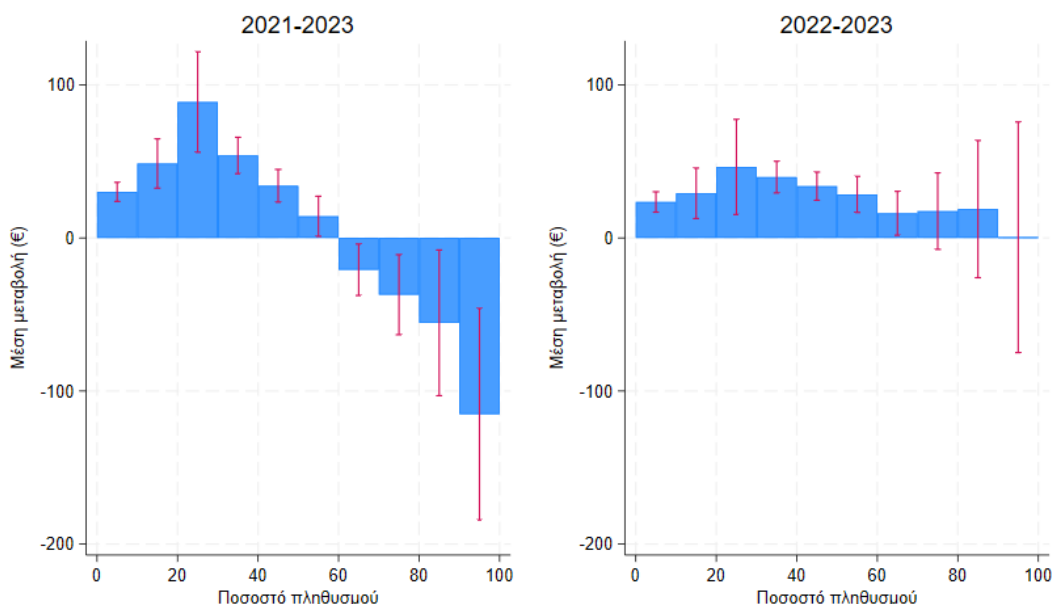
Πιο συγκεκριμένα, για το σύνολο των μισθωτών φαίνεται ότι οι όποιες μεταβολές στους μηνιαίους μισθούς, εκφρασμένους σε σταθερούς όρους, είτε αφορούν την περίοδο μεταξύ 2021-2023 είτε μεταξύ 2022-2023, περιορίζονται στα πρώτα έξι δεκατημόρια, δηλαδή σε

Αξιολόγηση του ισχύοντος νομοθετημένου κατώτατου μισθού και ημερομισθίου

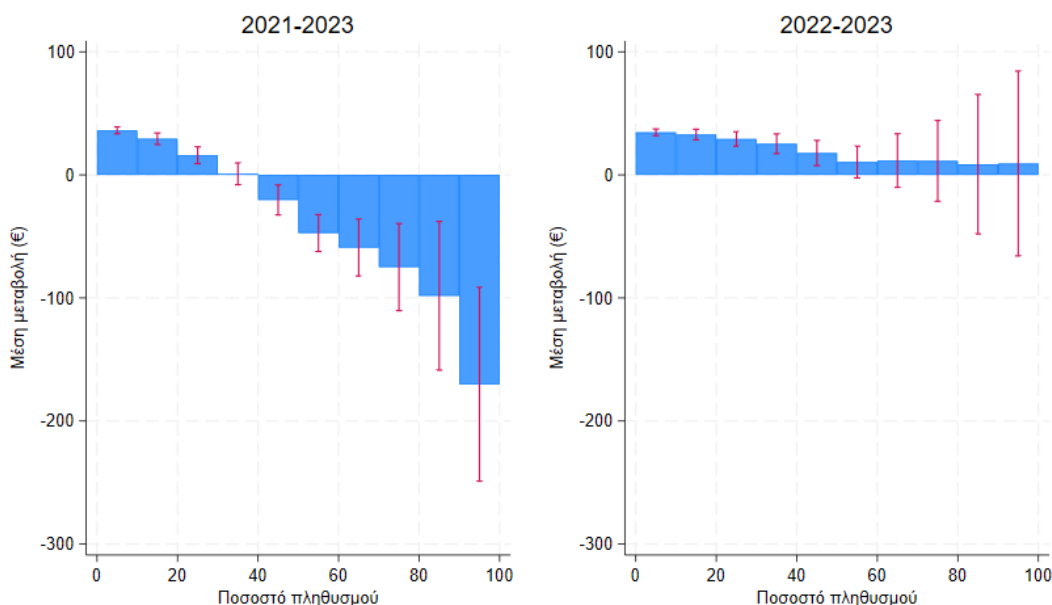
μέσο μισθό περίπου στα 890€ (βλ. **Διάγραμμα 4.9**). Όσον αφορά τους μισθωτούς με καθεστώς πλήρους απασχόλησης, οι εκτιμήσεις δείχνουν ότι οι μεταβολές μεταξύ 2021-2023 περιορίζονται στα τρία πρώτα δεκατημόρια, δηλαδή λίγο πιο πάνω από τα 800€. Από την άλλη οι μεταβολές μεταξύ 2022-2023 φτάνουν μέχρι το 5^ο δεκατημόριο, περίπου δηλαδή τα 925€ (βλ. **Διάγραμμα 4.10**). Γίνεται, λοιπόν, εμφανές ότι οι μεταβολές του κατώτατου μισθού από έτος σε έτος επηρεάζουν άμεσα όσους αμείβονται με αυτόν, όσους βρίσκονται στο διάστημα μεταξύ παλιού και νέου κατώτατου καθώς και λίγο πιο πάνω, αλλά περιορίζονται μέχρι το μέσο της μισθολογικής κατανομής.

Είναι χαρακτηριστικό ότι οι μεταβολές στα υψηλότερα δεκατημόρια είτε είναι πολύ μικρές είτε προκύπτουν στατιστικά ασήμαντες, αφού όπως φαίνεται και από τα διαγράμματα η τιμή μηδέν εμπεριέχεται στα σχετικά διαστήματα εμπιστοσύνης. Φαίνεται, λοιπόν, ότι η αύξηση του κατώτατου μισθού ουσιαστικά έσπρωξε προς τα «πάνω» το χαμηλότερο κομμάτι της μισθολογικής κατανομής, μέχρι το 5^ο δεκατημόριο, ενώ είχε περιορισμένη επίδραση από εκεί και πάνω. Σε όρους οικονομικής ευημερίας, όπως θα δούμε και παρακάτω, αυτό έχει ουσιαστική σημασία, καθώς μείωσε τη μισθολογική ανισότητα και αφορά άμεσα ή έμμεσα σχεδόν το ένα τρίτο των μισθωτών.

Τα ευρήματα επιβεβαιώνουν προηγούμενες εκτιμήσεις του ΚΕΠΕ για μη σοβαρές δευτερογενείς αυξήσεις των μισθών λόγω αύξησης του κατώτατου (spillover effects). Βέβαια, στο βαθμό που παρατηρείται δυσκολία εύρεσης εργατικού δυναμικού από τις επιχειρήσεις, δεν αποκλείεται να καταγραφούν στατιστικά σημαντικές αυξήσεις και σε ανώτερα μισθολογικά κλιμάκια.

Διάγραμμα 4.9 Μεταβολή στην κατανομή μηναίων αποδοχών συνόλου εργαζομένων

Πηγή: Π/Σ Εργάνη, Ετήσιοι πίνακες προσωπικού.

Διάγραμμα 4.10 Μεταβολή στην κατανομή μηναίων αποδοχών εργαζομένων πλήρους απασχόλησης

Πηγή: Π/Σ Εργάνη, Ετήσιοι πίνακες προσωπικού.

4.1.3 Ευαισθησία μέσου στις μεταβολές του κατώτατου μισθού – Οικονομετρική προσέγγιση

Από τη μέχρι τώρα ανάλυση προκύπτει ότι διαχρονικά υπάρχει θετική σχέση μεταξύ κατώτατου και μέσου μισθού, η οποία λόγω της αύξησης της μερικής απασχόλησης έχει καταστεί εντονότερη από το 2013. Οι προηγούμενες εκθέσεις του ΚΕΠΕ έχουν καταδείξει ότι η επίδραση του κατώτατου στο μέσο μισθό δεν είναι ομοιογενής και καταγράφονται διαφοροποιήσεις, οι οποίες αφορούν το φύλο του απασχολούμενου, το καθεστώς απασχόλησης (πλήρης ή μερική απασχόληση), τον κλάδο που δραστηριοποιείται η κάθε επιχείρηση αλλά και το μέγεθός της. Στη συνέχεια, εκτιμούμε εκ νέου την ελαστικότητα του μέσου μισθού ως προς τον κατώτατο μισθό. Προκειμένου να αξιολογήσουμε το μέγεθος της σχέσης μέσου και κατώτατου μισθού, χρησιμοποιούνται και τα νεότερα δεδομένα από τα μηνιαία στοιχεία απασχόλησης του ΕΦΚΑ.

Τα αποτελέσματά μας συμφωνούν με τη διεθνή βιβλιογραφία, που βρίσκει θετική και στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ κατώτατου και μέσου μισθού, ενώ είναι και σύμφωνα με προηγούμενες εργασίες για την Ελλάδα. Ειδικότερα, η ελαστικότητα του μέσου μισθού ως προς τον ελάχιστο εκτιμάται σε 0,58 για το σύνολο των απασχολούμενων, αυξημένη σε σχέση με ένα έτος πριν, και είναι οριακά υψηλότερη για τις γυναίκες σε σχέση με την αντίστοιχη των ανδρών, μάλλον ως αποτέλεσμα των χαμηλότερων μισθών που λαμβάνουν και του υψηλότερου αριθμού γυναικών που αμείβονται με τον κατώτατο μισθό (βλ. **Πίνακας 4.1**).

Από την οικονομετρική ανάλυση, προκύπτει ότι οι απασχολούμενοι με καθεστώς πλήρους απασχόλησης είναι λιγότερο ευαίσθητοι σε μεταβολές του κατώτατου μισθού σε σχέση με

Αξιολόγηση του ισχύοντος νομοθετημένου κατώτατου μισθού και ημερομισθίου

όσους εργάζονται με μερική απασχόληση, πάλι μάλλον λόγω των πολύ χαμηλών αποδοχών στη μερική απασχόληση.

Επιπλέον, οι μικρές επιχειρήσεις (μέχρι 10 ασφαλισμένους) εκτιμάται ότι είναι περισσότερο ευαίσθητες σε μεταβολές του κατώτατου μισθού σε σχέση με τις μεγαλύτερες επιχειρήσεις, κάτι το οποίο ισχύει ανεξάρτητα από το καθεστώς απασχόλησης. Αυτό εξηγείται από το γεγονός ότι οι αμοιβές στις μικρές επιχειρήσεις είναι κατά κανόνα χαμηλότερες και πολύ κοντά στον κατώτατο μισθό, οπότε μεγαλύτερη μάζα των εργαζομένων επηρεάζεται από μεταβολές του κατώτατου μισθού. Είναι χαρακτηριστικό ότι η ποσοστιαία μεταβολή του μέσου μισθού στις μικρές επιχειρήσεις ήταν πολύ κοντά στην αντίστοιχη του κατώτατου, ενώ στις μεγάλες υπολειπόταν αρκετά.

Αξίζει να αναφέρουμε ότι, σε σχέση με παλαιότερους υπολογισμούς μας (ΚΕΠΕ, 2023), η ελαστικότητα αυξάνεται για το σύνολο των εξεταζόμενων κατηγοριών. Εντούτοις, η μεγαλύτερη αύξηση καταγράφεται στις κατηγορίες που αφορούν τις μικρές επιχειρήσεις, ενισχύοντας το εύρημά μας ότι ο κατώτατος μισθός είναι εξαιρετικά διαδεδομένος σε αυτές και οι όποιες αυξήσεις του επηρεάζουν σημαντικά τον εκεί μέσο μισθό, ασκώντας μεγαλύτερη πίεση από ότι στις μεγαλύτερες επιχειρήσεις.

Πίνακας 4.1 Ελαστικότητα μέσου προς κατώτατο μισθό ανά φύλο, είδος απασχόλησης και μέγεθος επιχειρήσεων

Σύνολο Επιχειρήσεων						
	Σύνολο	Πλήρης	Μερική			
Σύνολο	0,582*	0,381*	0,742*			
	(0,05)	(0,05)	(0,11)			
Άνδρες	0,583*	0,374*	0,827*			
	(0,05)	(0,05)	(0,12)			
Γυναίκες	0,624*	0,393*	0,685*			
	(0,06)	(0,05)	(0,09)			
Μικρές Επιχειρήσεις			Μεγάλες Επιχειρήσεις			
	Σύνολο	Πλήρης	Μερική	Σύνολο	Πλήρης	Μερική
Σύνολο	0,377*	0,377*	0,699*	0,607*	0,531*	0,796*
	(0,05)	(0,05)	(0,10)	(0,10)	(0,09)	(0,13)
Άνδρες	0,360*	0,363*	0,783*	0,627*	0,550*	0,813*
	(0,05)	(0,05)	(0,12)	(0,09)	(0,08)	(0,13)
Γυναίκες	0,397*	0,395*	0,634*	0,595*	0,513*	0,791*
	(0,05)	(0,05)	(0,08)	(0,10)	(0,09)	(0,12)

Πηγή: Μηνιαία δελτία απασχόλησης ΕΦΚΑ.

Σημειώσεις: Περίοδος εκτιμήσεων 2009m2 – 2023m2. Ως μικρές ορίζονται οι επιχειρήσεις με έως 10 ασφαλισμένους, ως μεγάλες ορίζονται οι επιχειρήσεις με περισσότερους από 10 ασφαλισμένους. Ως ασφαλισμένοι με "πλήρη απασχόληση" έχει ληφθεί ο αριθμός των ασφαλισμένων του ΕΦΚΑ που εργάζονται με πλήρες ωράριο ανεξάρτητα από τον αριθμό των ημερών εβδομαδιαίως, άλλως θεωρούνται ως εργαζόμενοι με "μερική απασχόληση".

* $p < 0.01$

Πέρα από το φύλο του εργαζόμενου, το καθεστώς απασχόλησής του και το μέγεθος της επιχείρησης αναμένουμε ότι θα υπάρχουν αξιολογες διαφορές και σε επίπεδο κλάδου λόγω

των κλαδικών διαφορών στον δείκτη Kaitz. Συναφώς ο Πίνακας 4.2 παρουσιάζει την ελαστικότητα του μέσου μισθού προς τον κατώτατο ανά μέγεθος επιχείρησης και κλάδο.

Πίνακας 4.2 Ελαστικότητα μέσου προς κατώτατο μισθό ανά κλάδος και μέγεθος επιχειρήσεων

	Μικρές επιχειρήσεις	Μεγάλες επιχειρήσεις
Αλιεία	0,463*** (0,06)	0,256*** (0,03)
Ορυχεία, λατομεία	0,524*** (0,07)	0,288*** (0,04)
Μεταποίηση	0,576*** (0,06)	0,340*** (0,04)
Ενέργεια	0,320*** (0,06)	-0,006 (0,14)
Κατασκευές	0,560*** (0,06)	0,331*** (0,04)
Εμπόριο	0,634*** (0,07)	0,348*** (0,04)
Καταλύματα, εστίαση	0,693*** (0,08)	0,509*** (0,06)
Μεταφορές, αποθήκευση	0,550*** (0,08)	0,154*** (0,03)
Χρηματοπιστωτικοί οργ.	0,655*** (0,08)	0,265*** (0,03)
Διαχείριση ακιν. περιουσίας	0,622*** (0,06)	0,386*** (0,05)
Δημ. διοίκηση	0,414*** (0,06)	0,192*** (0,07)
Εκπαίδευση	0,501*** (0,08)	0,331*** (0,04)
Υγεία	0,515*** (0,05)	0,333*** (0,04)
Λοιπές υπηρεσίες κοιν.	0,463*** (0,06)	0,437*** (0,05)
Ετερόδοκοι οργ.	0,192*** (0,03)	0,103 (0,09)

Σημειώσεις: Περίοδος εκτιμήσεων 2009m2 – 2022m12. Ως μικρές ορίζονται οι επιχειρήσεις με έως 10 ασφαλισμένους, ως μεγάλες ορίζονται οι επιχειρήσεις με περισσότερους από 10 ασφαλισμένους.

Πηγή: Μηνιαία δελτία απασχόλησης ΕΦΚΑ.

*** $p < 0.01$

Είναι εντυπωσιακό ότι στις μικρές επιχειρήσεις σε δέκα κλάδους η ελαστικότητα είναι μεγαλύτερη από 0,5, μεταξύ των οποίων και οι πολυπληθείς κλάδοι που σχετίζονται με τον τουρισμό (0,69) και το εμπόριο (0,63). Υψηλά, επίσης, βρίσκονται ο κλάδος της μεταποίησης (0,58) και οι κατασκευές (0,56). Στον αντίποδα, ο κλάδος της ενέργειας χαρακτηρίζεται από χαμηλή ελαστικότητα κοντά στο 0,3.

Όσον αφορά τις επιχειρήσεις που απασχολούν από 10 εργαζόμενους και πάνω η ελαστικότητα μέσου προς κατώτατο μισθό είναι μικρότερη από τις αντίστοιχες μικρές επιχειρήσεις. Ο κλάδος καταλύματα και εστίαση συνεχίζει να είναι σχετικά πιο ευαίσθητος σε αλλαγές του κατώτατου μισθού με ελαστικότητα στο 0,51 και ακολουθούν οι λοιπές υπηρεσίες (0,44), η διαχείριση ακίνητης περιουσίας (0,39), το εμπόριο (0,35), η μεταποίηση (0,34) και η υγεία, οι κατασκευές και η εκπαίδευση με ελαστικότητα στο 0,33. Στον αντίποδα πολύ χαμηλή ελαστικότητα καταγράφει ο κλάδος μεταφορές και αποθήκευση (0,15), στον οποίο όμως καταγράφονται και σχετικά υψηλοί μέσοι μισθοί.

Σε σχέση με παλαιότερα αποτελέσματα προκύπτει ότι και οι ανά κλάδο ελαστικότητες έχουν αυξηθεί, αλλά και εδώ καταγράφεται σημαντική αύξηση κυρίως στους κλάδους των μικρών επιχειρήσεων.

4.2 Μισθολογική ανισότητα

Το γεγονός ότι σημαντικά μεγάλο μερίδιο των απασχολούμενων αμείβεται είτε με τον κατώτατο μισθό είτε με μισθό κοντά στον κατώτατο¹² συνεπάγεται ότι εάν υπάρξει μια μεταβολή του προς τα πάνω θα περιοριστεί η μισθολογική ανισότητα. Μάλιστα όσο πιο μεγάλο είναι το αποτέλεσμα διάχυσης του κατώτατου μισθού στο χαμηλότερο μέρος της μισθολογικής κατανομής, τόσο μεγαλύτερη η επίδραση στην ανισότητα μισθών.

Είναι χαρακτηριστικό ότι όταν ο κατώτατος μισθός μειώθηκε το 2012 μετακινώντας την μισθολογική κατανομή προς τα αριστερά είχε ως άμεσο αποτέλεσμα την αύξηση των δεικτών μισθολογικής ανισότητας. Αντίθετα, όλες οι μετέπειτα αυξήσεις του κατώτατου μισθού αύξησαν τους μισθούς στο αριστερό κομμάτι της κατανομής, ενώ είχαν περιορισμένη επίδραση στους μισθούς των υψηλότερων μισθολογικών κλιμακίων, και, κατά συνέπεια, συνετέλεσαν στη μείωση της μισθολογικής ανισότητας.

Χρησιμοποιώντας διοικητικά δεδομένα από τα μηνιαία δελτία του ΕΦΚΑ για το μήνα Δεκέμβριο, εκτιμούμε μια σειρά από δείκτες μισθολογικής ανισότητας για το σύνολο των μισθωτών ιδιωτικού δικαίου στο ΕΦΚΑ και ξεχωριστά ανά φύλο (βλ. **Πίνακας 4.3**), ενώ με τα στοιχεία από την Εργάνη για το σύνολο των μισθωτών και ξεχωριστά για όσους εργάζονται με καθεστώς πλήρους απασχόλησης (βλ. **Πίνακας 4.4**). Τα δεδομένα από τον ΕΦΚΑ περιλαμβάνουν την τελευταία μείωση του κατώτατου μισθού το 2012 και τις μετέπειτα αυξήσεις του (2019 και 2022), ενώ αυτά από την Εργάνη εμπεριέχουν πληροφορίες και για την πιο πρόσφατη αύξηση το 2023.

Είναι σαφές ότι η μείωση του κατώτατου μισθού το 2009 οδήγησε στην κατακόρυφη αύξηση της μισθολογικής ανισότητας, τόσο για το σύνολο όσο και ανά φύλο (βλ. **Διάγραμμα 4.11**). Από την άλλη, οι μετέπειτα αυξήσεις του κατώτατου μισθού τόσο το 2019, όσο και το 2022 και το 2023 συνοδεύτηκαν από μία μείωση όλων των δεικτών ανισότητας. Σημειώνεται ότι όλες οι πρόσφατες αυξήσεις του κατώτατου μισθού έχουν μια στατιστικά σημαντική μείωση του δείκτη ανισότητας Gini (βλ. **Διάγραμμα 4.12**).

¹² Τα τελευταία έτη ο κατώτατος μισθός έχει γίνει η επικρατούσα τιμή στην διαγραμματική απεικόνιση της κατανομής των μισθών του συνόλου των ασφαλισμένων του ΕΦΚΑ.

Πίνακας 4.3: Μισθολογική ανισότητα ανά φύλο

	Μέσος	Διάμεσος	Τυπική διακύμανση	Gini	Theil	Mean Log Deviation
Σύνολο						
2009	1.281,6	1.125,0	2.315,4	0,336	0,202	0,216
2018	932,0	825,0	1.896,5	0,411	0,303	0,343
2019	968,5	875,0	1.899,0	0,393	0,280	0,314
2021	982,6	875,0	1321,7	0,388	0,275	0,302
2022	1.040,8	925,0	1.904,5	0,373	0,259	0,278
Άνδρες						
2009	1.443,0	1.225,0	2.089,5	0,336	0,201	0,211
2018	1.011,0	875,0	1.852,0	0,421	0,317	0,358
2019	1.049,7	925,0	1.875,6	0,404	0,294	0,330
2021	1.066,9	925	1867,7	0,398	0,288	0,318
2022	1.132,2	975,0	1.967,3	0,383	0,271	0,291
Γυναίκες						
2009	1.105,6	1.075,0	3.147,2	0,322	0,185	0,204
2018	842,0	775,0	2.337,9	0,393	0,274	0,317
2019	875,4	825,0	2.311,6	0,372	0,249	0,286
2021	888,1	825	2360,6	0,368	0,246	0,275
2022	940,9	875,0	2.113,4	0,352	0,230	0,252

Πηγή: Μηνιαία δελτία απασχόλησης ΕΦΚΑ.

Οι μισθοί αφορούν το σύνολο των ασφαλισμένων για το Δεκέμβριο κάθε έτους.

Πίνακας 4.4: Μισθολογική ανισότητα

	Μέσος	Διάμεσος	Τυπική διακύμανση	Gini	Theil	Mean Log Deviation
Σύνολο μισθωτών						
2016	988,6	832,0	796,7	0,372	0,241	0,248
2017	967,5	815,5	788,3	0,373	0,244	0,251
2018	965,5	812,8	786,5	0,373	0,243	0,250
2019	990,1	849,6	777,0	0,356	0,225	0,229
2020	989,6	850,5	759,5	0,353	0,220	0,224
2021	996,1	856,2	743,3	0,345	0,210	0,213
2022	1.062,3	924,7	778,4	0,326	0,194	0,193
2023	1.128,2	993,5	776,1	0,313	0,178	0,177
Μισθωτοί πλήρους απασχόλησης						
2016	1.274,0	1.045,3	799,0	0,271	0,136	0,117
2017	1.251,7	1.024,7	792,4	0,271	0,138	0,118
2018	1.246,6	1.021,5	795,3	0,271	0,139	0,118
2019	1.266,9	1.039,1	777,6	0,255	0,127	0,106
2020	1.257,5	1.036,1	751,0	0,254	0,124	0,104
2021	1.246,2	1.025,5	740,1	0,252	0,123	0,103
2022	1.293,7	1.064,8	740,6	0,239	0,114	0,094
2023	1.360,0	1.112,3	760,8	0,230	0,108	0,088

Πηγή: Π/Σ Εργάνη.

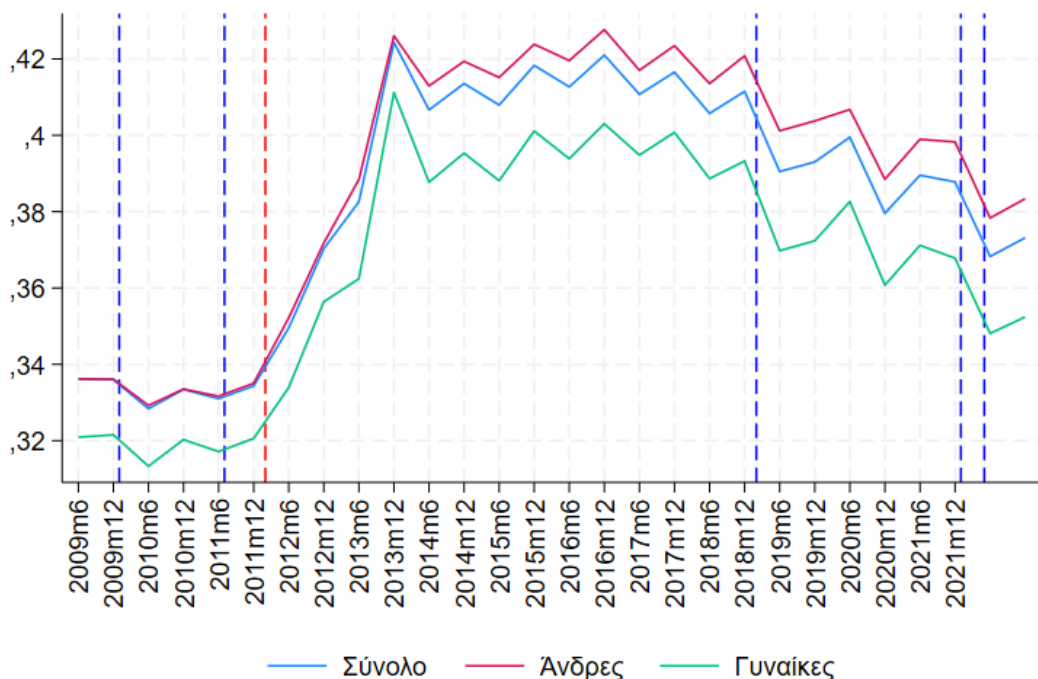
Η αρνητική σχέση μεταξύ κατώτατου μισθού και μισθολογικής ανισότητας είναι λογική, καθώς οι μεταβολές στον κατώτατο μισθό δεν φαίνεται να επηρεάζουν τα υψηλότερα μισθολογικά κλιμάκια κόβοντας από αριστερά τη μισθολογική κατανομή. Προκύπτει, επίσης, ότι στην αρχή της οικονομικής κρίσης, οπότε η διάχυση του κατώτατου μισθού έφτανε πιο

Αξιολόγηση του ισχύοντος νομοθετημένου κατώτατου μισθού και ημερομισθίου

ψηλά στην κατανομή, κυρίως λόγω του θεσμικού πλαισίου που ίσχυε για τον καθορισμό των μισθών με τις συλλογικές συμβάσεις, οι αυξήσεις του κατώτατου δεν είχαν τόσο σημαντική επίδραση στην ανισότητα. Η αρνητική σχέση μεταξύ μισθολογικής ανισότητας και κατώτατου μισθού επαληθεύεται και από τον συντελεστή συσχέτισής τους, ο οποίος προκύπτει υψηλός και αρνητικός.

Αναφορικά με την επίδραση του κατώτατου μισθού στην εισοδηματική ανισότητα και τη φτώχεια, τα αποτελέσματα δεν αναμένεται να είναι ιδιαίτερα σημαντικά. Αυτό συνδέεται με το γεγονός ότι, όπως διαπιστώσαμε σε προηγούμενες εκθέσεις του ΚΕΠΕ για την αξιολόγηση του κατώτατου μισθού, χαμηλόμισθοι εντοπίζονται σε όλα τα κλιμάκια της εισοδηματικής κατανομής. Ειδικότερα, με βάση τα EU-SILC υπολογίζεται ότι περίπου το 60% των χαμηλόμισθων ανήκουν σε νοικοκυριά μέχρι και το πέμπτο δεκατημόριο της εισοδηματικής κατανομής. Οπότε, ακόμα και αν υποθέσουμε ότι κάποια αύξηση του κατώτατου μισθού δεν επηρεάζει αρνητικά την απασχόληση ή/και τις ώρες εργασίας, επειδή θα υπάρχει σχετικά ομοιόμορφη διάχυση της αύξησής του στην εισοδηματική κατανομή, η επίδραση στην εισοδηματική ανισότητα και τη φτώχεια θα είναι μάλλον μικρή. Αξίζει τέλος να επισημάνουμε ότι οι αυξήσεις του κατώτατου μισθού μπορεί να αποτελούν εν μέρει και χαμένο εισόδημα κάποιας άλλης κατηγορίας (λχ είτε κέρδη των εργοδοτών είτε μισθούς άλλων (εκτοπισμένων) εργαζομένων), οι οποίοι δεν ξέρουμε σε ποιο σημείο της εισοδηματικής κατανομής βρίσκονται.

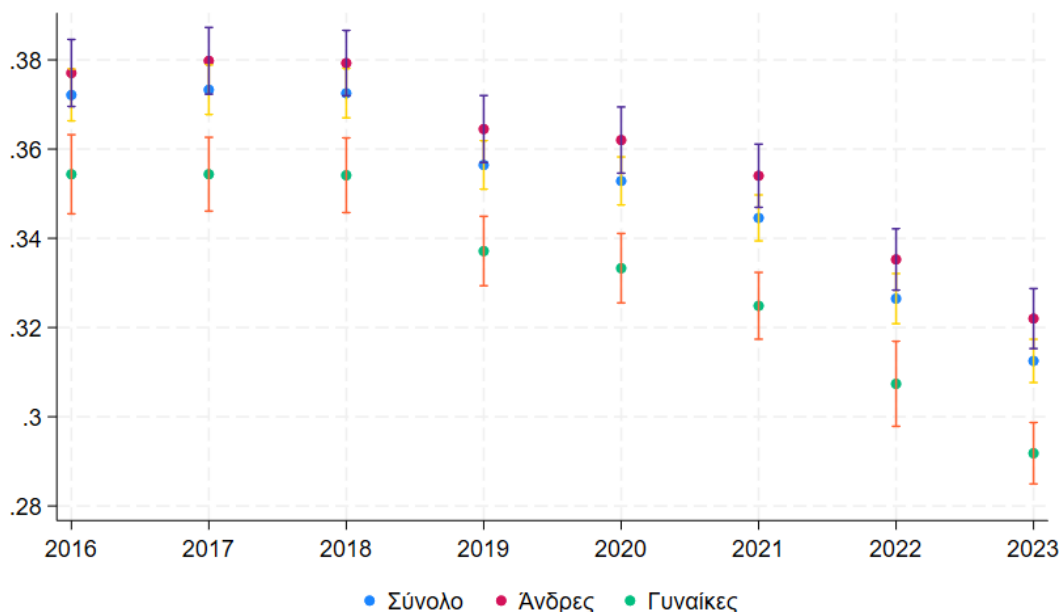
Διάγραμμα 4.11 Εξέλιξη δείκτη Gini, 2009-2022

Πηγή: Μηνιαία δελτία απασχόλησης ΕΦΚΑ.

Οι μισθοί αφορούν το σύνολο των ασφαλισμένων.

Διάγραμμα 4.12 Εξέλιξη δείκτη Gini, 2016-2023

Πηγή: Πηγή: Π/Σ Εργάνη.

Οι μισθοί αφορούν το σύνολο των ασφαλισμένων τον Οκτώβριο κάθε έτους.

Συνοψίζοντας, λοιπόν, αύξηση του κατώτατου μισθού στην τρέχουσα συγκυρία, οπότε μεγάλη μερίδα των μισθωτών αμείβεται με μισθούς πολύ κοντά στον ελάχιστο μισθό, θα μειώσει αξιολογικά τη μισθολογική ανισότητα. Εντούτοις, επειδή οι χαμηλόμισθοι είναι σχετικά ομοιόμορφα κατανεμημένοι στην εισοδηματική κατανομή, δεν αναμένεται σημαντική περιοριστική επίδραση στη φτώχεια και στην εισοδηματική ανισότητα.

4.3 Παραγωγικότητα, ανταγωνιστικότητα και τιμές

Το 2023 η ελληνική οικονομία συνεχίζει να καταγράφει ανοδική πορεία. Ο ρυθμός ανάπτυξης της είναι χαμηλότερος σε σχέση με το 2022, αλλά σαφώς καλύτερος άλλων χωρών της ευρωζώνης. Για τα πρώτα τρία τρίμηνα του 2023 με βάση τη μεταβολή της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας (ΑΠΑ), ο ρυθμός ανάπτυξης εκτιμάται σε 1,3%, ακολουθώντας την αξιολογητή αύξηση κατά 4,7% του 2022. Την αντίστοιχη περίοδο καταγράφεται αύξηση της συνολικής απασχόλησης κατά 1% (2022: 2,5%), ενώ η μισθωτή απασχόληση αυξάνεται κατά 0,7% (2022: 3%). Επίσης, αύξηση καταγράφουν και οι ώρες εργασίας, οι οποίες για το σύνολο των απασχολούμενων αυξάνονται κατά 1,7% (2022: 3,9%) και για τους μισθωτούς κατά 1,9% (2022: 4,6%). Η μεγαλύτερη αύξηση των ωρών εργασίας σε σχέση με την απασχόληση, τόσο στο σύνολο όσο και στη μισθωτή απασχόληση, συνεπάγεται μετατροπή απασχολούμενων από καθεστώς μερικής σε πλήρους απασχόλησης. Η μικρότερη αύξηση της απασχόλησης σε σχέση με το παραγόμενο προϊόν έχει ως αποτέλεσμα αύξηση της παραγωγικότητας, όταν αυτή υπολογίζεται ανά απασχολούμενο κατά 0,3% ή μισθωτό κατά 0,6%. Το αντίθετο

Αξιολόγηση του ισχύοντος νομοθετημένου κατώτατου μισθού και ημερομισθίου

συμβαίνει όταν η παραγωγικότητα ορίζεται με βάση τις ώρες απασχόλησης, όποτε για το πρώτο ενιάμηνο του 2023 καταγράφεται μείωση κατά 0,4%.

Επιπλέον, αξίζει να αναφέρουμε ότι οι μέσοι μισθοί καταγράφουν αύξηση, τόσο σε τρέχουσες τιμές (5,2%) όσο και σε σταθερές (1,6%). Η σαφώς μικρότερη αύξηση των μισθών όταν λαμβάνεται υπόψιν ο τιμάρυθμος είναι μια θετική εξέλιξη, καθώς οι πραγματικοί μισθοί το 2022 μειώθηκαν κατά 5,4%. Η αύξηση της αμοιβής της εργασίας, η οποία είναι μεγαλύτερη από το παραγόμενο προϊόν, έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση του μοναδιαίου κόστους εργασίας για το πρώτο εννεάμηνο του 2023 κατά 4,5%. Σε κάποιο βαθμό η αύξηση των μισθών σε συνδυασμό με την αύξηση της απασχόλησης και τη μεγαλύτερη αύξηση των ωρών εργασίας καταδεικνύουν και τη στενότητα που υπάρχει στην αγορά εργασίας, ως επακόλουθο της έλλειψης εργαζομένων.

Στη συνέχεια, η εικόνα για τα μεγέθη που παρουσιάστηκαν παραπάνω εξειδικεύεται ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας, καθώς υπάρχουν αξιολογές διακλαδικές αποκλίσεις στην εξέλιξη της παραγωγής, της απασχόλησης και των μισθών. Δεδομένου του χρονικού σημείου που καλούμαστε να συντάξουμε την Έκθεση Αξιολόγησης του Κατώτατου Μισθού, τα διαθέσιμα στατιστικά δεδομένα περιορίζονται στους πρώτους εννέα μήνες του 2023. Ως εκ τούτου, οι ακόλουθοι πίνακες περιέχουν τις εννεάμηνες μεταβολές του 2023 και του 2022, καθώς και τις ετήσιες μεταβολές του 2022 και του 2021, για την πληρότητα της ανάλυσης.

Ο Πίνακας 4.5 καταγράφει τις μεταβολές της ΑΠΑ κατά κλάδο. Παρατηρούμε ότι την αξιολογητή αύξηση του 2021 (7,7%) διαδέχθηκε αντίστοιχη αύξηση το 2022 (4,7%), η οποία φαίνεται να συνεχίζει και το πρώτο εννεάμηνο του 2023 (1,3%) με μικρότερο ρυθμό. Το πρώτο εννεάμηνο του 2023 απώλειες καταγράφει ο πρωτογενής τομέας και σε μικρότερο βαθμό η βιομηχανία, αλλά όχι η μεταποίηση, όπου η ΑΠΑ αυξάνεται. Μείωση εντοπίζεται και στον πολυπληθή κλάδο του εμπορίου, στις μεταφορές και στον τουρισμό. Από την άλλη, εντυπωσιακή αύξηση καταγράφεται στις κατασκευές (18,9%), οι οποίες συνεχίζουν τη δυναμική τους αύξηση, καθώς και στις επαγγελματικές υπηρεσίες (8,4%).

Πίνακας 4.5 Προστιθέμενη αξία σε σταθερές τιμές ανά κλάδο (Ετήσιες μεταβολές, %)

	2021*	2022*	2022**	2023**
Αγροτικός τομέας	-3,8	12,1	14,4	-1,5
Βιομηχανία	12,5	-4,9	-3,1	-0,8
Μεταποίηση	14,4	3,3	4,6	2,8
Κατασκευές	12,0	9,5	6,2	18,9
Εμπόριο, μεταφορές, τουρισμός	14,2	10,8	13,4	-0,5
Ενημέρωση και επικοινωνία	11,1	4,2	1,4	6,0
Χρηματοπιστωτικός τομέας	-2,0	2,1	-6,0	3,4
Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	5,6	2,3	2,9	0,4
Επαγγελματικές υπηρεσίες	9,7	11,6	7,6	8,4
Δημόσια διοίκηση, εκπαίδευση, υγεία	1,6	2,4	2,1	0,7
Τέχνες και λοιπές υπηρεσίες	14,9	11,7	17,3	7,8
Σύνολο	7,7	4,7	5,2	1,3

* Αναφέρεται στο σύνολο του έτους, ** Αναφέρεται στο πρώτο εννεάμηνο του κάθε έτους.

Πηγή: Eurostat

Αξιολόγηση του ισχύοντος νομοθετημένου κατώτατου μισθού και ημερομισθίου

Τόσο η συνολική όσο και η μισθωτή απασχόληση καταγράφουν αύξηση το 2023, αλλά σαφώς μικρότερη από αυτή του 2022 (βλ. **Πίνακας 4.6**). Το πρώτο εννεάμηνο του 2023, τόσο το σύνολο της απασχόλησης όσο και η μισθωτή έχουν αυξηθεί σε σχέση με το προηγούμενο έτος κατά 1% και 0,7% αντίστοιχα. Απώλειες καταγράφει ο κλάδος του εμπορίου, συμπαρασύροντας τον ευρύτερο κλάδο που είναι ενταγμένος, καθώς και ο κλάδος ενημέρωση και επικοινωνία. Αύξηση της απασχόλησης καταγράφουν οι κατασκευές, ο χρηματοπιστωτικός τομέας, η διαχείριση ακίνητης περιουσίας, η οποία συνεχίζει εντυπωσιακά, αλλά και ο πρωτογενής τομέας. Εντύπωση προκαλεί η αύξηση της απασχόλησης στη μεταποίηση κατά 1,9%, η οποία όμως δεν συνοδεύεται από αύξηση της μισθωτής απασχόλησης. Σε γενικές γραμμές όσοι κλάδοι αύξησαν την απασχόλησή τους καταγράφουν αύξηση μεγαλύτερη της αντίστοιχης εθνικής.

Πίνακας 4.6 Συνολική και μισθωτή απασχόληση (Ετήσιες μεταβολές, %)

	Συνολική απασχόληση			
	2021*	2022*	2022**	2023**
Αγροτικός τομέας	3,8	1,1	0,8	3,8
Βιομηχανία	2,4	3,2	3,4	2,8
Μεταποίηση	2,9	2,6	2,8	1,9
Κατασκευές	0,7	1,3	2,5	7,2
Εμπόριο, μεταφορές, τουρισμός	1,5	3,8	5,9	-1,5
Ενημέρωση και επικοινωνία	3,1	0,8	1,9	-2,4
Χρηματοπιστωτικός τομέας	-3,4	-0,7	-2,4	8,8
Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	3,5	7,3	9,8	7,2
Επαγγελματικές υπηρεσίες	2,6	2,5	2,5	2,5
Δημόσια διοίκηση, εκπαίδευση, υγεία	-0,2	1,6	1,3	1,8
Τέχνες και λοιπές υπηρεσίες	-2,5	1,7	2,8	-2,8
Σύνολο	1,2	2,5	3,3	1,0
	Μισθωτή απασχόληση			
	2021*	2022*	2022**	2023**
Αγροτικός τομέας	-1,5	-0,5	-1,3	4,5
Βιομηχανία	2,5	4,2	5,0	0,6
Μεταποίηση	2,7	4,3	5,0	-0,5
Κατασκευές	4,5	-5,5	-4,9	6,1
Εμπόριο, μεταφορές, τουρισμός	2,4	4,8	7,2	-1,6
Ενημέρωση και επικοινωνία	1,8	2,7	3,7	-0,9
Χρηματοπιστωτικός τομέας	-1,7	-0,8	-2,6	8,4
Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	9,9	11,7	14,9	5,1
Επαγγελματικές υπηρεσίες	5,7	5,9	6,3	4,5
Δημόσια διοίκηση, εκπαίδευση, υγεία	-0,8	1,8	1,6	1,4
Τέχνες και λοιπές υπηρεσίες	-3,8	-0,6	0,2	-1,8
Σύνολο	1,3	3,0	4,0	0,7

* Αναφέρεται στο σύνολο του έτους, ** Αναφέρεται στο πρώτο εννεάμηνο του κάθε έτους.

Πηγή: Eurostat

Η παραγωγικότητα προσδιορίζεται ως το παραγόμενο προϊόν, όπως προσεγγίζεται μέσω της ΑΠΑ, ανά εργαζόμενο ή ανά ώρα εργασίας. Με βάση τα προηγούμενα γίνεται σαφές ότι η μικρότερη αύξηση της απασχόλησης από την ΑΠΑ συνεπάγεται αύξηση της

Αξιολόγηση του ισχύοντος νομοθετημένου κατώτατου μισθού και ημερομισθίου

παραγωγικότητας ανά εργαζόμενο, ενώ η μεγαλύτερη αύξηση των ωρών εργασίας από την ΑΠΑ οδηγεί σε μείωση της παραγωγικότητας όταν αυτή εκτιμάται ανά ώρα εργασίας.

Προκύπτει ότι ανεξάρτητα από τον ορισμό της παραγωγικότητας, αυτή ακολουθεί παρόμοια πορεία ανά κλάδο (βλ. **Πίνακας 4.7**). Με εξαίρεση τους κλάδους των κατασκευών, των μέσων ενημέρωσης, και των επαγγελματικών υπηρεσιών, που καταγράφουν υψηλή αύξηση της παραγωγικότητας, όπου αλλού καταγράφονται αυξήσεις αυτές είναι σχετικά μικρές. Στον αντίποδα σημαντικές απώλειες το πρώτο εννεάμηνο του 2023 εντοπίζονται στον πρωτογενή τομέα και στη βιομηχανία.

Πίνακας 4.7 Παραγωγικότητα ανά απασχολούμενο και ανά ώρα (Ετήσιες μεταβολές, %)

	Παραγωγικότητα ανά απασχολούμενο			
	2021*	2022*	2022**	2023**
Αγροτικός τομέας	-7,3	10,9	13,5	-5,1
Βιομηχανία	9,9	-7,8	-6,4	-3,5
Μεταποίηση	11,2	0,6	1,8	0,9
Κατασκευές	11,2	8,2	3,6	11,0
Εμπόριο, μεταφορές, τουρισμός	12,6	6,7	7,1	1,0
Ενημέρωση και επικοινωνία	7,7	3,4	-0,5	8,6
Χρηματοπιστωτικός τομέας	1,4	2,8	-3,7	-5,0
Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	2,0	-4,7	-6,3	-6,4
Επαγγελματικές υπηρεσίες	7,0	8,9	5,0	5,7
Δημόσια διοίκηση, εκπαίδευση, υγεία	1,8	0,7	0,8	-1,1
Τέχνες και λοιπές υπηρεσίες	17,8	9,8	14,1	10,8
Σύνολο	6,4	2,2	1,9	0,3
	Παραγωγικότητα ανά ώρα εργασίας			
	2021*	2022*	2022**	2023**
Αγροτικός τομέας	-10,1	12,6	16,7	-3,6
Βιομηχανία	5,3	-8,0	-6,4	-3,7
Μεταποίηση	5,9	0,9	2,1	0,8
Κατασκευές	5,6	2,1	-1,8	6,7
Εμπόριο, μεταφορές, τουρισμός	2,2	3,1	2,2	0,6
Ενημέρωση και επικοινωνία	1,2	4,5	-0,1	7,2
Χρηματοπιστωτικός τομέας	1,6	-5,5	-13,0	-1,8
Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	-8,1	3,7	5,0	-3,4
Επαγγελματικές υπηρεσίες	4,2	11,5	7,1	5,5
Δημόσια διοίκηση, εκπαίδευση, υγεία	-3,2	1,6	1,1	-3,0
Τέχνες και λοιπές υπηρεσίες	-1,9	3,2	6,2	5,8
Σύνολο	-0,6	0,8	0,0	-0,4

* Αναφέρεται στο σύνολο του έτους, ** Αναφέρεται στο πρώτο εννεάμηνο του κάθε έτους.

Πηγή: Eurostat

Οι ονομαστικοί μισθοί το 2022 και το πρώτο εννεάμηνο του 2023 αυξήθηκαν για το σύνολο των κλάδων, αν και το μέγεθος της αύξησης δεν είναι ομοιόμορφο, επιβεβαιώνοντας τα ευρήματά μας με τα δεδομένα του Π/Σ Εργάνη. Εντυπωσιακή είναι η αύξηση στον κλάδο εμπόριο, μεταφορές και τουρισμός, μάλλον ως αποτέλεσμα του τουριστικού κλάδου. Ενδιαφέρον έχει πάντως ότι το 2022 ο κλάδος της βιομηχανίας, αν και μειώνει αξιόλογα την ΑΠΑ, καταγράφει αύξηση των ονομαστικών μισθών. Πάντως, αναφορικά με το σύνολο της οικονομίας, η αύξηση των ονομαστικών μισθών ξεπερνά κατά πολύ την αύξηση της ΑΠΑ.

Αξιολόγηση του ισχύοντος νομοθετημένου κατώτατου μισθού και ημερομισθίου

Η εξέλιξη των πραγματικών μισθών είναι σε γενικές γραμμές θετική, αφού ο πρωτοφανής υψηλός πληθωρισμός του 2022 φαίνεται να έχει περιοριστεί ή τουλάχιστον να είναι μικρότερος από τις ονομαστικές μισθολογικές αυξήσεις. Ως εκ τούτου, για το σύνολο της οικονομίας οι πραγματικοί μισθοί αυξάνονται κατά 1,6%, ενώ διακλαδικά η μεταβολή τους κυμαίνεται από -2,8% στη διαχείριση ακίνητης περιουσίας έως και 4,8% στο εμπόριο, μεταφορές και τουρισμό.

Πίνακας 4.8 Μισθός ανά εργαζόμενο (Ετήσιες μεταβολές, %)

	Μισθός (τρέχουσες τιμές)			
	2021*	2022*	2022**	2023**
Αγροτικός τομέας	4,3	13,9	10,7	6,4
Βιομηχανία	1,6	4,3	3,9	5,0
Μεταποίηση	0,6	4,6	4,3	3,6
Κατασκευές	2,1	8,0	7,7	6,7
Εμπόριο, μεταφορές, τουρισμός	3,1	4,0	2,8	8,4
Ενημέρωση και επικοινωνία	2,5	7,4	7,1	4,6
Χρηματοπιστωτικός τομέας	1,0	7,2	5,5	2,8
Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	3,4	2,7	1,9	-0,3
Επαγγελματικές υπηρεσίες	3,4	6,7	6,7	3,3
Δημόσια διοίκηση, εκπαίδευση, υγεία	3,1	0,7	0,9	2,9
Τέχνες και λοιπές υπηρεσίες	7,8	8,0	5,9	3,5
Σύνολο	2,8	3,8	3,0	5,2
	Μισθός (σταθερές τιμές)			
	2021*	2022*	2022**	2023**
Αγροτικός τομέας	3,0	3,9	0,4	2,9
Βιομηχανία	0,4	-4,8	-5,6	1,4
Μεταποίηση	-0,7	-4,6	-5,3	0,0
Κατασκευές	0,8	-1,5	-2,3	3,2
Εμπόριο, μεταφορές, τουρισμός	1,8	-5,2	-6,8	4,8
Ενημέρωση και επικοινωνία	1,3	-2,1	-2,9	1,2
Χρηματοπιστωτικός τομέας	-0,2	-2,2	-4,2	-0,7
Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	2,2	-6,3	-8,4	-2,8
Επαγγελματικές υπηρεσίες	2,1	-2,6	-3,1	-0,2
Δημόσια διοίκηση, εκπαίδευση, υγεία	1,9	-8,2	-8,4	-0,6
Τέχνες και λοιπές υπηρεσίες	6,5	-1,5	-3,7	-0,2
Σύνολο	1,6	-5,4	-6,5	1,6

* Αναφέρεται στο σύνολο του έτους, ** Αναφέρεται στο πρώτο εννεάμηνο του κάθε έτους.

Πηγή: Eurostat

Το μοναδιαίο κόστος εργασίας (ΜΚΕ)¹³ το 2021, λόγω της μεγάλης αύξησης της ΑΠΑ και της μικρότερης αύξησης των μισθών, καταγράφει μείωση κατά -3,4% συντελώντας στη σχετική βελτίωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της χώρας. Το 2022 η μειωμένη αύξηση της ΑΠΑ σε συνδυασμό με μεγαλύτερες μισθολογικές αυξήσεις συντέλεσε σε αύξηση του ΜΚΕ κατά 2%. Τα πρώτα τρίμηνα του 2023 το ΜΚΕ φαίνεται να συνεχίζει την ανοδική του πορεία οδηγώντας σε συνολική αύξηση εννεάμηνου κατά 4,5%, κυρίως ως αποτέλεσμα της μεγαλύτερης αύξησης των μισθών από την ΑΠΑ. Οι εκτιμήσεις για το 2024 είναι ότι μάλλον η ανοδική πορεία του ΜΚΕ θα συνεχιστεί, καθώς πέρα, από τις πρόσφατες αυξήσεις στους

¹³ Το ΜΚΕ υπολογίζεται ως ο λόγος Μισθών προς ΑΠΑ.

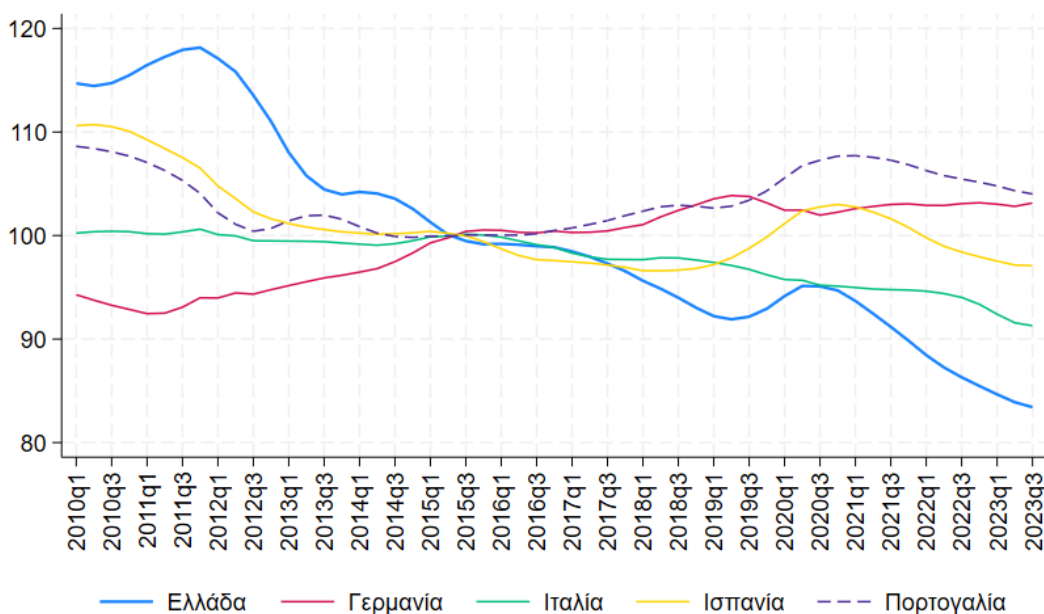

Αξιολόγηση του ισχύοντος νομοθετημένου κατώτατου μισθού και ημερομισθίου

μισθούς του Δημοσίου τομέα, αναμένονται αυξήσεις και στον ιδιωτικό τομέα, ενώ, παράλληλα, οι εκτιμήσεις για την αύξηση της παραγωγής είναι πιο συγκρατημένες.

Εντούτοις, σε όρους σχετικών τιμών και σχετικού κόστους, η ανταγωνιστικότητα κόστους φαίνεται να συνεχίζει την καλή επίδοση που καταγράφει από το 2011, και λόγω της πορείας των υπόλοιπων χωρών με τις οποίες συγκρίνεται η Ελλάδα (βλ. **Διάγραμμα 4.13**). Τα στοιχεία της Eurostat δείχνουν ότι, ακόμα και τα πρώτα τρία τρίμηνα του 2023, η Πραγματική Σταθμισμένη Συναλλαγματική Ισοτιμία (ΠΣΣΙ) με βάση το μοναδιαίο κόστος εργασίας μειώνεται. Από την άλλη, η ΠΣΣΙ με βάση το ΔTK μειωνόταν μέχρι και το πρώτο τρίμηνο του 2023, οπότε και αυξήθηκε οριακά παραμένοντας σε παρόμοια επίπεδα και στο τρίτο τρίμηνο του έτους. Φαίνεται, λοιπόν, ότι η σχετική θέση της Ελλάδας βελτιώνεται, κυρίως ως αποτέλεσμα της πορείας των υπόλοιπων χωρών με τις οποίες συγκρίνεται. Είναι, λοιπόν, σημαντικό στο σχεδιασμό οποιασδήποτε εισοδηματικής πολιτικής, και γενικότερα πολιτικής που επηρεάζει την ανταγωνιστικότητα, να λαμβάνονται υπόψιν και οι πολιτικές που ακολουθούν οι χώρες με τις οποίες κυρίως ανταγωνιζόμαστε.

Διάγραμμα 4.13 ΠΣΣΙ με βάση το μοναδιαίο κόστος εργασίας για Ελλάδα και επιλεγμένες χώρες

Πηγή: Eurostat

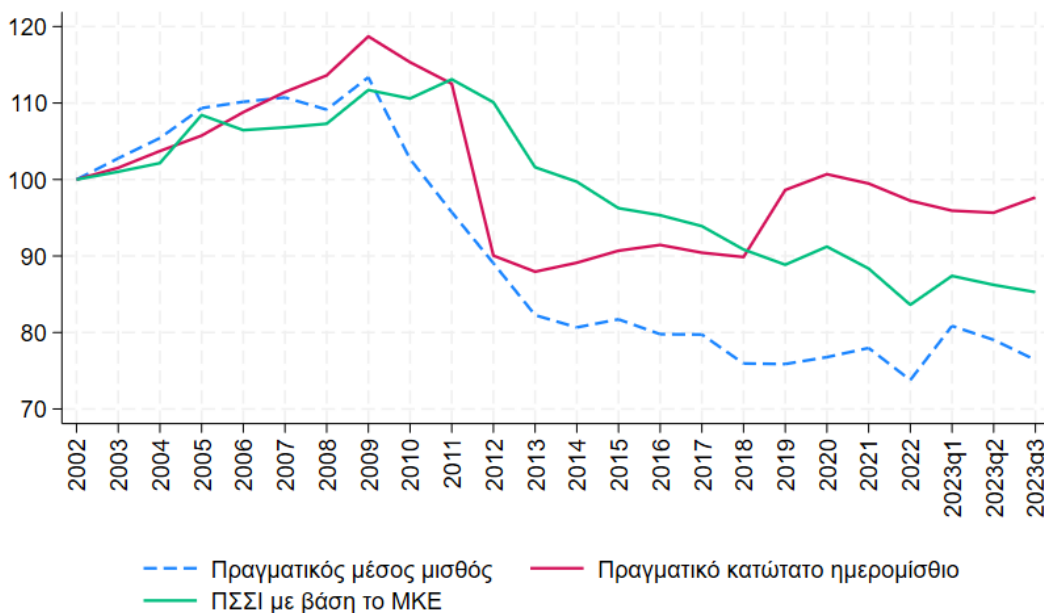
Γενικότερα, φαίνεται ότι οι δραστικές μειώσεις στους μισθούς στην Ελλάδα, από το 2010, έχουν πλέον αποκαταστήσει σε μεγάλο βαθμό την απώλεια της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της χώρας τα προηγούμενα έτη με βάση το κόστος εργασίας για το σύνολο της οικονομίας (βλ. **Διάγραμμα 4.14**). Για να διατηρηθεί η καλή επίδοση της χώρας έχει, λοιπόν, σημασία να διατηρηθεί το μοναδιαίο κόστος εργασίας σε χαμηλό επίπεδο,

οπότε οι όποιες μισθολογικές αυξήσεις είναι σκόπιμο να μην υπερβαίνουν την αύξηση της ΑΠΑ.¹⁴

Η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, όταν η ΠΣΣΙ εκφράζεται με βάση το Δείκτη Τιμών Καταναλωτή είναι σαφώς μικρότερη, καθώς τα πρώτα τρία τρίμηνα του 2023 η ελληνική οικονομία φαίνεται να βρίσκεται σε παρόμοιο επίπεδο με το 2002 (βλ. **Διάγραμμα 4.15**). Η βελτίωση τα προηγούμενα έτη ήταν αποτέλεσμα του αποπληθωρισμού και για αυτό το λόγο καταγράφεται χειροτέρευση της ανταγωνιστικότητας από το 2021 μέχρι τα μέσα του 2023.

Αξίζει πάντως να αναφέρουμε ότι ο πληθωρισμός το 2022 με βάση τα στοιχεία του Εθνικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή έφτασε στο πρωτοφανές για τα πρόσφατα ελληνικά δεδομένα ύψος του 9,65%, ενώ το 2^ο και 3^ο τρίμηνο του 2022 ήταν διψήφιος. Από το 3^ο τρίμηνο του 2022 καταγράφει μια γενναία αποκλιμάκωση με αποτέλεσμα ο μέσος πληθωρισμός του 2023 να εκτιμάται στο 3,5%. Παρόλη τη μείωσή του, ο πληθωρισμός σε είδη πρώτης ανάγκης και ειδικότερα στα τρόφιμα παραμένει ακόμα αρκετά υψηλότερος από τον γενικό. Δεδομένου ότι αυτά τα προϊόντα αποτελούν μεγαλύτερο κομμάτι της κατανάλωσης για τα φτωχότερα νοικοκυριά γίνεται σαφές ότι ο πληθωρισμός επηρεάζει περισσότερο το επίπεδο ευημερίας των οικονομικά ασθενέστερων.¹⁵

Διάγραμμα 4.14 Μισθοί και ΠΣΣΙ με βάση το μοναδιαίο κόστος εργασίας στο σύνολο της οικονομίας

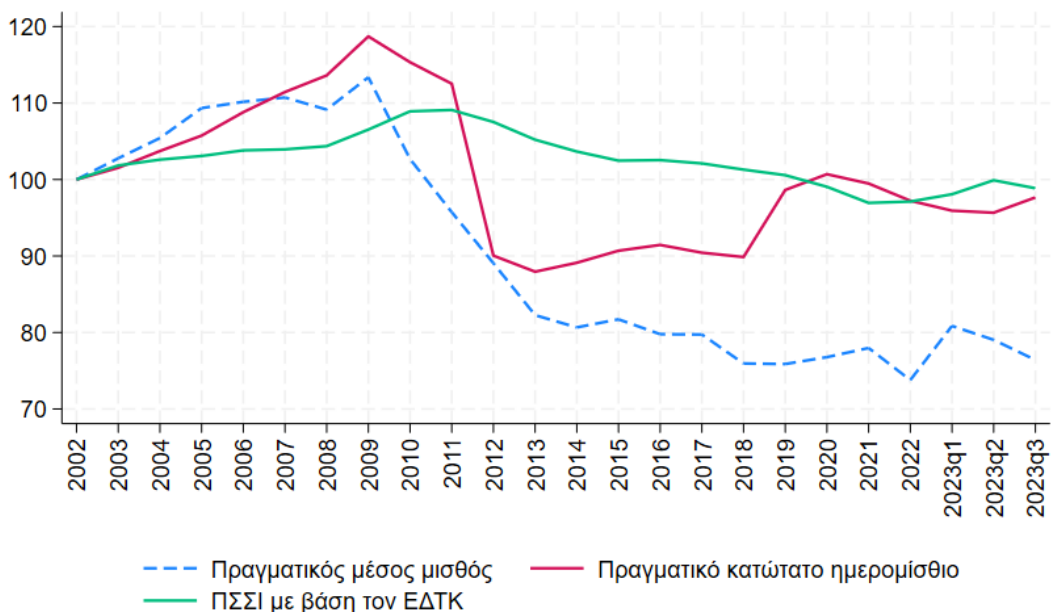

Πηγή: Eurostat

¹⁴ Η βελτίωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας δεν συνδέεται αποκλειστικά μόνο με το κόστος εργασίας, αλλά και άλλους παράγοντες, όπως το κόστος κεφαλαίου, το κόστος των ενδιάμεσων εισροών, αλλά και τις παραγωγικές επενδύσεις που βελτιώνουν την παραγωγικότητα. Αν και αρκετοί από αυτούς καθορίζονται εξωγενώς, υπάρχει περιθώριο βελτίωσης για ορισμένους μέσω της άσκησης κατάλληλων πολιτικών.

¹⁵ Για πληρέστερη παρουσίαση του πόσο διαφέρει ο πληθωρισμός με βάση το επίπεδο εισοδήματος και το ύψος της καταναλωτικής δαπάνης τα πρόσφατα έτη βλέπε. Κανελλόπουλος, Ν. (2022) 'Η διανεμητική επίδραση του πληθωρισμού' ΚΕΠΕ, *Οικονομικές Εξελίξεις*, τεύχος 48: 65-86.

Διάγραμμα 4.15 Μισθοί και ΠΣΣΙ με βάση το δείκτη τιμών καταναλωτή

Πηγή: Eurostat, ΕΛΣΤΑΤ, Εθνικοί Λογαριασμοί

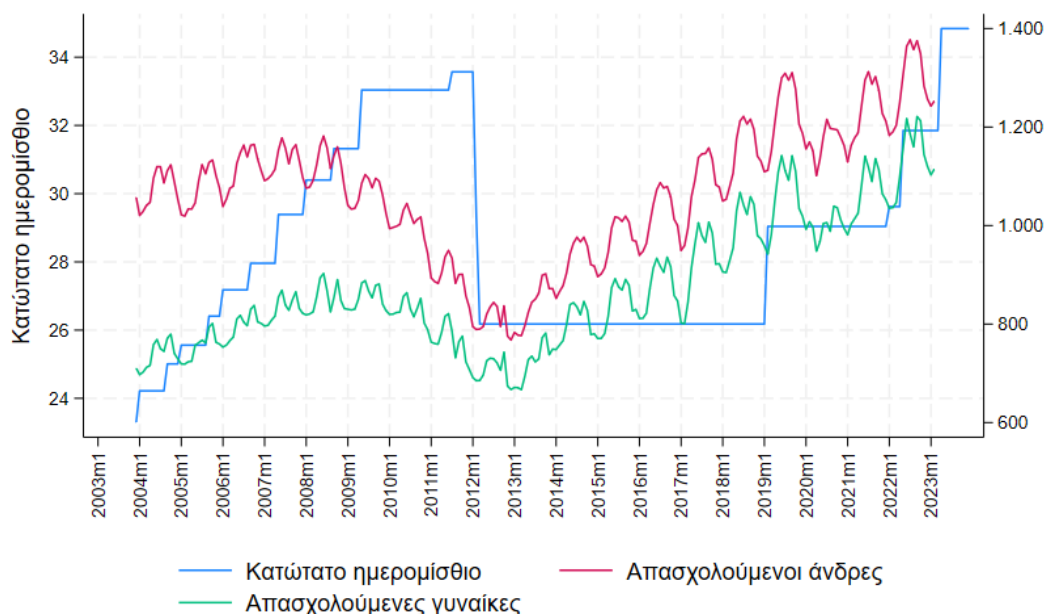
4.4 Απασχόληση

Η διαχρονική εξέλιξη της απασχόλησης των ασφαλισμένων στο ΙΚΑ ανά φύλο, καθώς και του κατώτατου ημερομισθίου, για την περίοδο μεταξύ Δεκεμβρίου 2003 και Φεβρουαρίου 2023, οπότε υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία από τον ΕΦΚΑ, παρουσιάζονται στο **Διάγραμμα 4.16**. Φαίνεται ότι τόσο οι κατώτατοι μισθοί όσο και η απασχόληση αυξάνονταν μέχρι περίπου το 2008, όταν και η ελληνική οικονομία αναπτυσσόταν. Από την αρχή της οικονομικής κρίσης η απασχόληση άρχισε να μειώνεται, ιδιαίτερα για τους άνδρες, ενώ οι κατώτατοι μισθοί ανέβηκαν, έστω λίγο, λόγω των ήδη συμφωνημένων αυξήσεων στην Εθνική Γενική Συλλογική Σύμβαση Εργασίας, και μετέπειτα παρέμειναν αμετάβλητοι. Τον Φεβρουάριο του 2012, οι κατώτατοι μισθοί μειώθηκαν σημαντικά, οπότε η απασχόληση των ασφαλισμένων στο ΙΚΑ και για τα δύο φύλα, με κάποια μικρή χρονική υστέρηση, εμφάνισε αξιόλογη και συστηματική ανάκαμψη. Αξιοσημείωτο είναι ότι μετά την αξιόλογη αύξηση του κατώτατου μισθού τον Φεβρουάριο του 2019, η οποία περιορίστηκε κυρίως στους χαμηλόμισθους, η απασχόληση, τόσο για τους άνδρες όσο και για τις γυναίκες, συνέχισε την ανοδική της πορεία ουσιαστικά μέχρι την εκδήλωση της πανδημίας τον Μάρτιο του 2020. Το καλοκαίρι του 2020 καταγράφεται μια μικρή ανάκαμψη, η οποία δεν είναι ικανή να απορροφήσει πλήρως τις επιπτώσεις της πανδημίας. Εντούτοις η απασχόληση συνεχίζει την ανοδική της πορεία τα επόμενα έτη, ενώ τα δεδομένα από το Π/Σ Εργάνη δείχνουν μια παρόμοια εικόνα όσον αφορά την αύξηση της απασχόλησης.

Αξιολόγηση του ισχύοντος νομοθετημένου κατώτατου μισθού και ημερομισθίου

Αξίζει πάντως να επισημάνουμε ότι παρά την αξιολογητή αύξηση του κατώτατου μισθού το 2023, οι ευνοϊκές εξελίξεις αναφορικά με τη συνολική μισθωτή απασχόληση συνεχίζονται. Ειδικότερα καταγράφεται αύξηση της (μισθωτής) απασχόλησης και μείωση του αριθμού των ανέργων, μειώνοντας αξιολογικά το ποσοστό ανεργίας κάτω από το ψυχολογικό όριο του 10%. Σε αυτό το πλαίσιο έγινε ενεργοποίηση του επιδόματος προϋπηρεσίας από τις αρχές του 2024, το οποίο είχε παγώσει από τον Φεβρουάριο του 2012. Ενθαρρυντικό είναι επίσης ότι το 2023 οι προσλήψεις αυξήθηκαν σε 3.214χιλ. (2022: 2.911χιλ.). Επίσης, το 2023 δημιουργήθηκαν σχεδόν 117χιλ. νέες θέσεις εργασίας, αριθμός αισθητά μεγαλύτερος σε σχέση με το 2022, οπότε οι νέες θέσεις εργασίας ήταν 73χιλ. Φαίνεται, λοιπόν, ότι υπάρχει μια επαναφορά στο ρυθμό δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας. Μπορεί έτσι να υποστηριχθεί ότι η ανοδική πορεία της οικονομίας φαίνεται να εξουδετέρωσε τις όποιες αρνητικές επιδράσεις του κατώτατου μισθού.

Διάγραμμα 4.16 Απασχόληση ανά φύλο και κατώτατο ημερομίσθιο

Πηγή: Μηνιαία δελτία απασχόλησης ΕΦΚΑ.

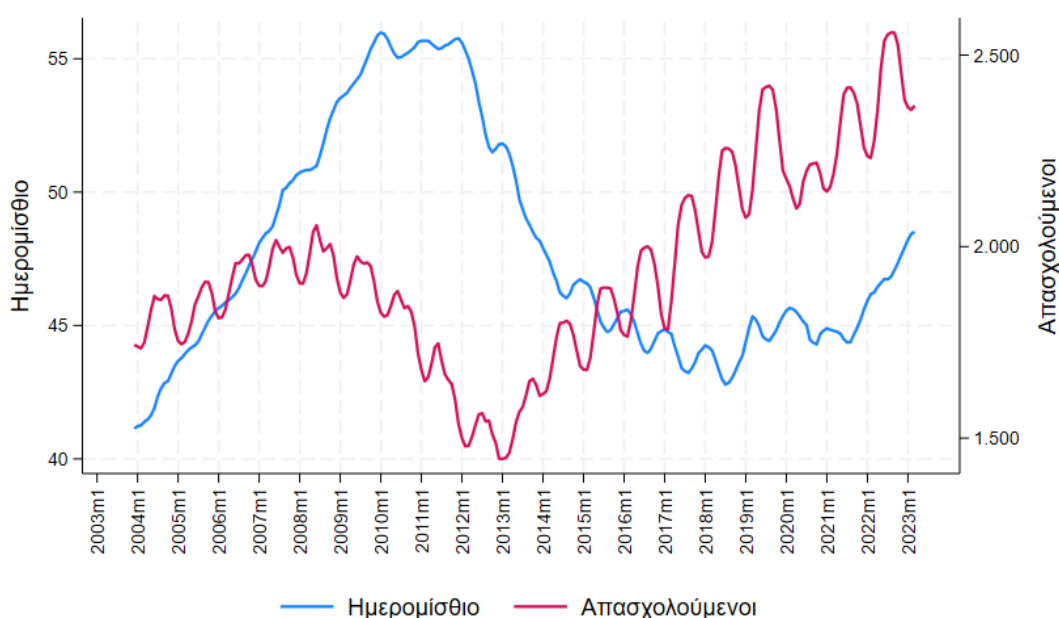
Ενδιαφέρουσα είναι και η σχέση μεταξύ απασχόλησης και μέσου μισθού όπως προκύπτει από τη διαχρονική εξέλιξη των δύο μεγεθών (**Διάγραμμα 4.17**). Παρατηρούμε ότι η ανάκαμψη της μισθωτής απασχόλησης ξεκίνησε, αφότου οι μέσοι μισθοί άρχισαν να μειώνονται. Σε αυτό σημαντικό ρόλο έπαιξε τόσο η μείωση του κατώτατου μισθού το 2012, όσο και η νομοθετική κατάργηση της μετενέργειας των Συλλογικών Συμβάσεων Εργασίας (ΣΣΕ) σε συνδυασμό με την αύξηση των επιχειρησιακών συμβάσεων.

Η αρνητική στατιστική σχέση μεταξύ της απασχόλησης και των μέσων ημερομισθίων διαφοροποιείται ανάλογα και με το μέγεθος της επιχείρησης. Είναι ενδεικτικό ότι, για τις επιχειρήσεις με περισσότερους από δέκα εργαζόμενους, η αρνητική σχέση απασχόλησης και

Αξιολόγηση του ισχύοντος νομοθετημένου κατώτατου μισθού και ημερομισθίου

μισθών είναι αρκετά παρόμοια με την αντίστοιχη για το σύνολο της μισθωτής απασχόλησης¹⁶. Στον αντίποδα, στις μικρές επιχειρήσεις η σχέση μεταξύ απασχόλησης και μέσων μισθών παρουσιάζεται αρνητική από το 2012 και μετά. Αξίζει, βέβαια, να αναφέρουμε ότι ο μέσος μισθός στις πολύ μικρές επιχειρήσεις, είναι σαφώς μικρότερος από τον αντίστοιχο των μεγάλων επιχειρήσεων και μειώθηκε σημαντικά από το 2012, μετά τη μείωση του κατώτατου, δείχνοντας πόσο διαδεδομένη είναι η χρήση του τελευταίου, όπως άλλωστε φάνηκε και από την εκεί υψηλή τιμή του δείκτη Kaitz. Η ένταση της σχέσης μεταξύ απασχόλησης και μέσου μισθού διαφέρει ακόμη και ανάλογα με το αν πρόκειται για εργαζόμενο με πλήρη ή μερική απασχόληση. Αν και στις δύο περιπτώσεις η σχέση είναι αρνητική και στατιστικά σημαντική, για τους απασχολούμενους με καθεστώς μερικής απασχόλησης φαίνεται να είναι πιο στενή¹⁷.

Διάγραμμα 4.17 Μέσο ημερομίσθιο και συνολική απασχόληση

Ελαστικότητα απασχόλησης και κατώτατου μισθού

Προηγούμενες εργασίες του ΚΕΠΕ για την αξιολόγηση των επιπτώσεων του κατώτατου μισθού (ΚΕΠΕ, 2021, 2022, 2023) καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι η ελαστικότητα της απασχόλησης σε μεταβολές του κατώτατου μισθού είναι αρνητική. Εντούτοις φαίνεται ότι

¹⁶ Ο συντελεστής συσχέτισης μεταξύ του ύψους του μέσου μισθού και των ασφαλισμένων μισθωτών του ιδιωτικού τομέα στον ΕΦΚΑ για το σύνολο των μισθωτών του ιδιωτικού τομέα για την περίοδο από τον Δεκέμβριο του 2013 έως και το Φεβρουάριο του 2022 είναι -0,4231, ενώ για τις επιχειρήσεις με προσωπικό άνω των δέκα ατόμων εκτιμάται σε -0,2823 και σε αμφότερες τις περιπτώσεις στατιστικά σημαντικός (βλ. ΚΕΠΕ, 2023).

¹⁷ Ο συντελεστής συσχέτισης μεταξύ συνολικής απασχόλησης και μέσων μισθών για τους εργαζόμενους με πλήρη απασχόληση είναι -0,4493 και για τους απασχολούμενους με μερική απασχόληση -0,7252.

αυτή επηρεάζεται από τη φάση του οικονομικού κύκλου και το μέγεθος των επιχειρήσεων. Τα ευρήματα και σε αυτή την εργασία συνηγορούν στο ίδιο συμπέρασμα. Λαμβάνοντας υπ' όψιν τις προοπτικές της ελληνικής οικονομίας για τα επόμενα έτη, οι οποίες μιλούν για ανάπτυξη, όχι μικρότερη του 2%, μπορούμε να εκτιμήσουμε ότι μια αύξηση του κατώτατου μισθού δεν πρόκειται να οδηγήσει σε μείωση της συνολικής απασχόλησης. Φυσικά, αυτό δεν αποκλείει να μειωθεί η απασχόληση σε συγκεκριμένες επαγγελματικές κατηγορίες που επηρεάζονται περισσότερο από τον κατώτατο μισθό, ενώ θεωρούμε ότι μια επιβράδυνση του ρυθμού αύξησης της μισθωτής απασχόλησης δεν θα ήταν εκτός πλαισίου.

Σύμφωνα με τις προηγούμενες εκθέσεις του ΚΕΠΕ, η αρνητική σχέση μεταξύ κατώτατου μισθού και απασχόλησης να είναι εντονότερη στις μικρές επιχειρήσεις. Αυτό επιβεβαιώνεται και από τα στοιχεία του Π/Σ Εργάνη για το 2023, όπου φαίνεται ξεκάθαρα ότι οι μικρές επιχειρήσεις (<10 απασχολούμενοι) αύξησαν τους μισθούς τους σχετικά περισσότερο από τις μεγάλες, οι οποίες όμως ήδη έδιναν υψηλότερους μισθούς, οπότε και χαμηλότερο δείκτη Kaitz.

Επιπλέον, από τις εκτιμήσεις προκύπτει ότι σε επίπεδα μεγέθυνσης της οικονομίας περίπου 0,5% με 1%, μια αύξηση του κατώτατου μισθού, παρόλο που συνεχίζει να επιδρά αρνητικά στην απασχόληση είναι στατιστικά ασήμαντη, καθώς οι όποιες πιθανές απώλειες υπερκαλύπτονται από τις νέες θέσεις εργασίας που δημιουργούνται. Ο αντίστοιχος ρυθμός μεγέθυνσης που εξουδετερώνει την αρνητική επίδραση των αυξήσεων του κατώτατου μισθού στην απασχόληση είναι αισθητά υψηλότερος για τις μικρές επιχειρήσεις, περίπου 5%. Αυτό δεν σημαίνει ότι αποκλείεται να υπάρξει ανακατανομή των απασχολούμενων. Δηλαδή, κάποιιοι εργαζόμενοι μπορεί να χάσουν τη θέση τους λόγω των μισθολογικών αυξήσεων, αλλά θα βρουν νέα λόγω δημιουργίας περισσότερων νέων θέσεων εργασίας. Σε κάθε περίπτωση αναμένεται να υπάρξει θετικό ισοζύγιο, δηλαδή περισσότερες προσλήψεις έναντι απολύσεων, οπότε αύξηση της συνολικής απασχόλησης.¹⁸

Αξίζει πάντως να επισημάνουμε ότι η επίδραση μιας αύξησης του κατώτατου μισθού στην απασχόληση, σε αντίθεση με την αντίστοιχη στους μέσους μισθούς, μπορεί να εκδηλωθεί με καθυστέρηση, και μπορεί να καμουφλαριστεί από μεταβολές στις ώρες απασχόλησης, καθώς οι επιχειρήσεις μπορεί να επιχειρήσουν να αντισταθμίσουν την αύξηση του κόστους εργασίας με εντατικοποίηση της απασχόλησης.

Οι όποιες αποφάσεις αναφορικά με αύξηση του κατώτατου μισθού εκτός από το ότι θα πρέπει να είναι συμβατές με τις εξελίξεις της παραγωγικότητας, προκειμένου το όποιο αρνητικό τους αποτέλεσμα στην απασχόληση να είναι χαμηλής έντασης, θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη και το ευρύτερο οικονομικό περιβάλλον και να αποφεύγονται σε περιόδους ύφεσης.

Στη σημερινή συγκυρία οι ευνοϊκές προοπτικές της ελληνικής οικονομίας, λόγω και των υψηλών ιδιωτικών εγχωρίων και ξένων άμεσων επενδύσεων, της ανάκαμψης της κατανάλωσης και του τουρισμού, που οδηγούν στην εκτίμηση για αύξηση του ΑΕΠ το 2024 άνω του 2% (ΚΕΠΕ, ΤτΕ, ΕΕ) σε συνδυασμό με την πρόσφατη ανάκτηση της επενδυτικής

---

¹⁸ Παρόμοια αρνητική σχέση μεταξύ της απασχόλησης των ασφαλισμένων μισθωτών του ΕΦΚΑ και του ύψους του κατώτατου μισθού έχουν βρει οι Μελέτες του ΚΕΠΕ (2018, 2021, 2022), με στοιχεία από τον ΕΦΚΑ για παλαιότερα έτη.

βαθμίδας, θέτουν τις βάσεις για μια αύξηση των κατώτατων αμοιβών, κυρίως λόγω διάβρωσής τους από τον υψηλό πληθωρισμό αλλά και λόγω δυσκολίας ανεύρεσης εργαζομένων. Εντούτοις, η όποια αύξηση θα πρέπει να είναι λελογισμένη, καθώς το 2024 προβλέπεται να είναι έτος χαμηλής ανάπτυξης, ενώ το ενδεχόμενο οι αυξημένοι μισθοί να ανατροφοδοτήσουν τον πληθωρισμό δημιουργώντας ένα σπιράλ μισθών-τιμών δεν πρέπει να υποτιμάται.

4.5 Πιθανότητα απασχόλησης με τον κατώτατο μισθό

Ένα ενδιαφέρον ερώτημα που προκύπτει είναι ποια είναι η πιθανότητα κάποια θέση απασχόλησης να αφορά θέση η οποία αμείβεται με τον κατώτατο μισθό, καθώς και ποια η πιθανότητα μία νέα πρόσληψη να αφορά σε εργαζόμενο που αμείβεται με τον κατώτατο μισθό.

Προκειμένου να απαντηθούν τα παραπάνω ερωτήματα θα αξιοποιήσουμε δεδομένα από το Π/Σ Εργάνη από τους ετήσιους πίνακες προσωπικού και από τις μηνιαίες ροές. Ειδικότερα, θα υπολογίσουμε τις παραπάνω πιθανότητες εκτιμώντας κατάλληλα οικονομετρικά υποδείγματα (Logit) που περιλαμβάνουν ατομικά χαρακτηριστικά (φύλο, ηλικία), καθώς και χαρακτηριστικά που αφορούν την εργασία του ατόμου (τόπος εργασίας, μέγεθος επιχείρησης που εργάζεται, κλάδος απασχόλησης, κ.ά.) ως ανεξάρτητες μεταβλητές. Με τον τρόπο αυτό ποσοτικοποιείται η επίδραση κάθε εξεταζόμενου παράγοντα και ελέγχεται η στατιστική του σημαντικότητα.

Ο Πίνακας Α 1 καταγράφει τις οριακές επιδράσεις από κάθε ανεξάρτητη μεταβλητή στην πιθανότητα κάποια θέση απασχόλησης να αφορά θέση μισθωτού που αμείβεται με τον κατώτατο μισθό. Η εν λόγω επιδράσεις έχουν υπολογιστεί για την περίοδο 2016-2023, καθώς και για το 2023, που αφορά το πιο πρόσφατο έτος για το οποίο υπάρχει διαθέσιμη πληροφόρηση.

Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι η πιθανότητα να απασχολείται κάποιος με τον κατώτατο μισθό μειώνεται όσο αυξάνεται η ηλικία του εργαζόμενου, γεγονός αναμενόμενο, καθώς ο κατώτατος μισθός αφορά πρωτίστως νέους εργαζόμενους, με καθόλου ή μικρή προϋπηρεσία. Το φύλο, το οποίο το 2022 ήταν μη στατιστικά σημαντικό, φαίνεται το 2023 να έχει μια μικρή επίδραση με τις γυναίκες να είναι πιο πιθανό να αμείβονται με τον κατώτατο μισθό. Για το σύνολο της περιόδου 2016-2023 η πιθανότητα των γυναικών απασχολούμενων να αμείβονται με τον κατώτατο μισθό προκύπτει αρνητική, καταδεικνύοντας ότι τα πρόσφατα έτη επέρχεται μια αλλαγή στο προφίλ των χαμηλόμισθων. Παρόλα αυτά, μεγαλύτερο μερίδιο γυναικών απασχολούμενων αμείβεται με τον κατώτατο μισθό έναντι των ανδρών.

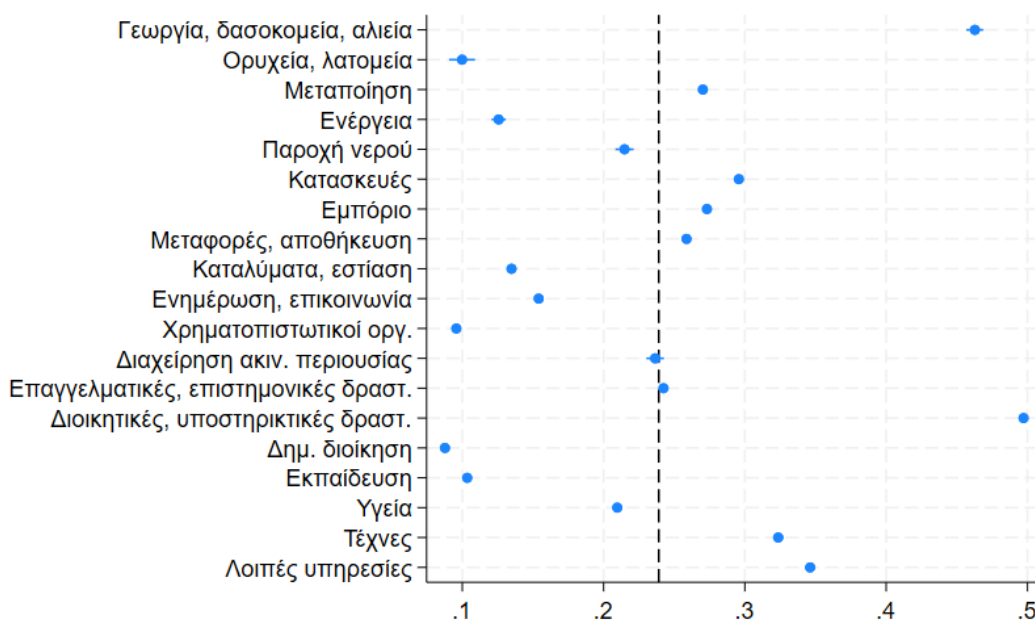
Επίσης, καταγράφονται και σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των περιφερειών. Ειδικότερα, η πιθανότητα απασχόλησης με τον κατώτατο μισθό σε σχέση με την Αττική (περιφέρεια σύγκρισης) είναι χαμηλότερη μόνο στα νησιά του Αιγαίου. Στον αντίποδα, η περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος καταγράφει την υψηλότερη πιθανότητα κάποια θέση απασχόλησης να αμείβεται με τον κατώτατο μισθό.

Αξιολόγηση του ισχύοντος νομοθετημένου κατώτατου μισθού και ημερομισθίου

Όπως είναι αναμενόμενο, μια θέση μερικής απασχόλησης ή εκ περιτροπής είναι πιο πιθανό να είναι θέση με τις κατώτατες αμοιβές, ενώ και όσοι έχουν εργασία ορισμένου χρόνου φαίνεται να έχουν επίσης μεγαλύτερη πιθανότητα να λαμβάνουν τον κατώτατο μισθό σε σχέση με τους αορίστου. Η πιθανότητα αυξάνει, επίσης, όταν η θέση εργασίας είναι σε μικρή επιχείρηση. Μάλιστα, το μέγεθος της επιχείρησης προκύπτει ως ο πιο σημαντικός προσδιοριστικός παράγοντας της πιθανότητας κάποιος να αμείβεται με τον κατώτατο μισθό. Ως εκ τούτου, ενισχύεται το προηγούμενο εύρημα ότι ο κατώτατος μισθός είναι ιδιαίτερα διαδεδομένος σε πολλές μικρές επιχειρήσεις και όποια αύξησή του θα ασκήσει μεγαλύτερη πίεση σε αυτές.

Επιπλέον, σημαντικό ρόλο παίζουν ο κλάδος δραστηριότητας του εργοδότη. Οι πιθανότητες απασχόλησης σε θέση με κατώτατες αμοιβές για το 2023 απεικονίζεται στο **Διάγραμμα 4.18**. Παρατηρούμε ότι οκτώ κλάδοι έχουν πιθανότητα υψηλότερη από τη μέση (κάθετη διακεκομμένη γραμμή). Η υψηλότερη πιθανότητα εντοπίζεται στον κλάδο διοικητικές και υποστηρικτικές υπηρεσίες και στον αντίποδα η χαμηλότερη στη δημόσια διοίκηση. Κλάδοι όπως η μεταποίηση και το εμπόριο, βρίσκονται οριακά υψηλότερα από τη μέση πιθανότητα καταδεικνύοντας πόσο διαδεδομένες είναι οι χαμηλόμισθες θέσεις και εκεί. Αξίζει να επισημάνουμε ότι η εικόνα όταν εξετάζεται όλη η περίοδος διαφέρει, καθώς οι μισθολογικές προοπτικές σε άλλους κλάδους έχουν βελτιωθεί και σε άλλους έχουν χειροτερέψει.

Διάγραμμα 4.18 Πιθανότητα απασχόλησης με τον κατώτατο μισθό ανά κλάδο

Πηγή: Π/Σ Εργάνη, 2023

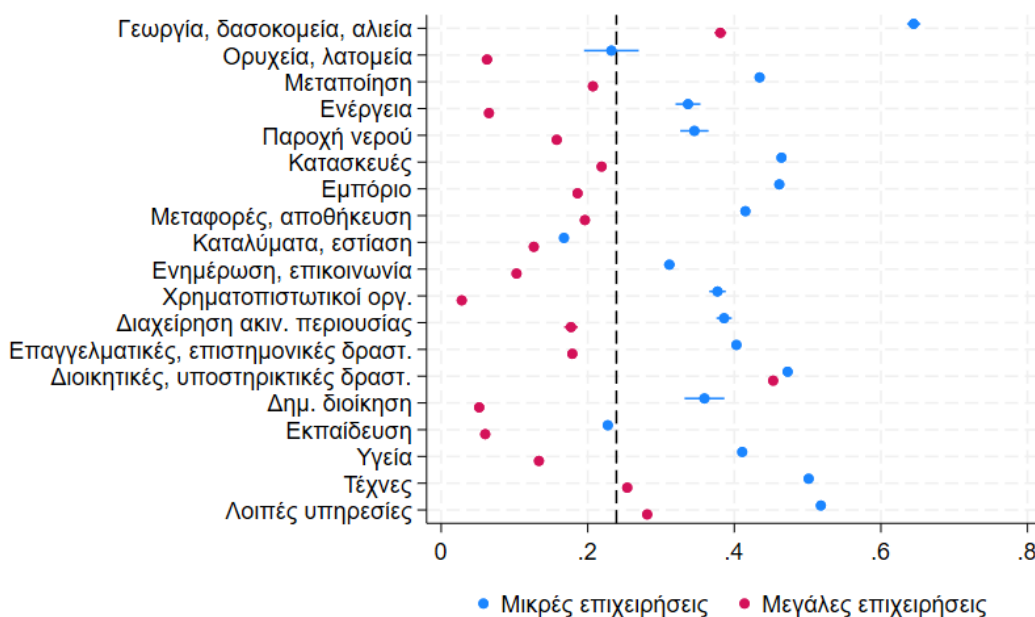
Είναι εντυπωσιακή και η κλαδική διαφοροποίηση όταν συνδυάζεται με το μέγεθος της επιχείρησης (βλ. **Διάγραμμα 4.19**). Όταν λαμβάνεται υπ’ όψιν το μέγεθος της κάθε επιχείρησης, παρατηρούμε ότι σε όλους τους κλάδους η πιθανότητα απασχόλησης με τον κατώτατο μισθό είναι σαφώς υψηλότερη για τις μικρές επιχειρήσεις. Ιδιαίτερη εντύπωση

Αξιολόγηση του ισχύοντος νομοθετημένου κατώτατου μισθού και ημερομισθίου

προκαλεί το μέγεθος της διαφοράς στην πιθανότητα μεταξύ των επιχειρήσεων του ίδιου κλάδου, το οποίο σε ορισμένες περιπτώσεις είναι ιδιαίτερα μεγάλο (χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί) και σε κάποιες πολύ μικρό (Διοικητικές, υποστηρικτικές υπηρεσίες).

Διάγραμμα 4.19 Πιθανότητα απασχόλησης με τον κατώτατο μισθό ανά κλάδο και μέγεθος επιχείρησης

Πηγή: Π/Σ Εργάνη, 2022

Αναφορικά με την πιθανότητα πρόσληψης με τον κατώτατο μισθό (βλ. **Πίνακας Α 2**), αυτή φαίνεται να μειώνεται όσο αυξάνεται η ηλικία. Για την περίοδο 2020-2023 οι νεοπροσλαμβανόμενες γυναίκες καταγράφουν υψηλότερη πιθανότητα να αμείβονται με τον κατώτατο μισθό έναντι των ανδρών, ενώ το 2023 η κατάσταση αντιστρέφεται καθώς φαίνεται ότι *ceteris paribus* λιγότερες γυναίκες αναλαμβάνουν θέσεις με τον κατώτατο μισθό. Οι προσλήψεις με τον κατώτατο μισθό σε σχέση με την Αττική είναι λιγότερο πιθανές μόνο στην Πελοπόννησο και τη νησιωτική Ελλάδα. Μια πιθανή εξήγηση έχει να κάνει με την έντονη παρουσία του τουρισμού σε αυτές τις περιφέρειες, όπου λόγω της κλαδικής συμβάσης, οι αμοιβές είναι υψηλότερες από τον κατώτατο μισθό.

Η πιθανότητα πρόσληψης με τον κατώτατο ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας για το 2023 απεικονίζεται στο **Διάγραμμα 4.20**. Παρατηρούμε ότι η υψηλότερη πιθανότητα καταγράφεται στον πρωτογενή τομέα, καθώς και στις διοικητικές και υποστηρικτικές υπηρεσίες, ενώ η χαμηλότερη στη δημόσια διοίκηση. Υψηλότερη πιθανότητα να αμείβονται με τον κατώτατο μισθό, έναντι της μέσης, έχουν οι νεοπροσλαμβανόμενοι σε δέκα κλάδους, μεταξύ των οποίων η μεταποίηση, οι κατασκευές, το εμπόριο, κ.ά. Προκύπτει, λοιπόν, ότι μια αξιολογη μερίδα των κλάδων συνεχίζει να χρησιμοποιεί τον κατώτατο μισθό στις νέες

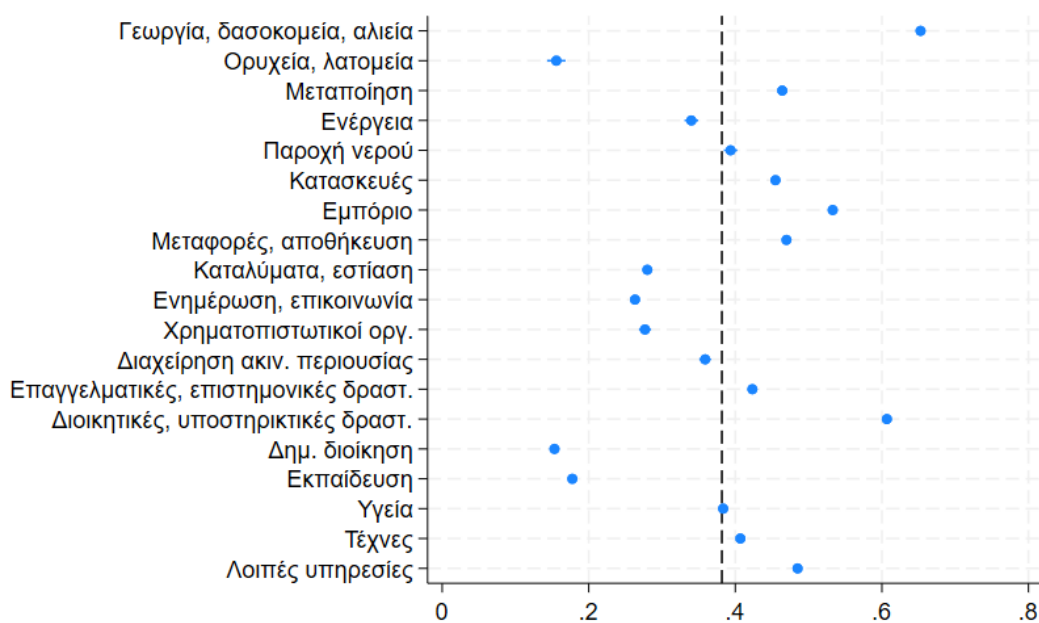
Αξιολόγηση του ισχύοντος νομοθετημένου κατώτατου μισθού και ημερομισθίου

προσλήψεις. Αυτό σημαίνει, ότι αύξηση του κατώτατου μισθού ενδέχεται να μειώσει τον ρυθμό νέων προσλήψεων σε αυτούς τους κλάδους.

Οι νέες προσλήψεις με ελαστικές μορφές απασχόλησης είναι πιο πιθανό να αμείβονται με τις ελάχιστες αμοιβές. Ειδικότερα, όσοι προσλαμβάνονται με το καθεστώς μερικής απασχόλησης η πιθανότητα να αμείβονται με τον κατώτατο μισθό είναι σχεδόν 16,4 εκατοστιαίες μονάδες μεγαλύτερη από όσους προσλαμβάνονται με πλήρη απασχόληση. Ενδιαφέρον είναι ότι οι προσλήψεις ορισμένου χρόνου έχουν μικρότερη πιθανότητα να αφορούν θέσεις με τον κατώτατο μισθό. Επίσης, η πιθανότητα αυξάνεται, όταν η πρόσληψη γίνεται σε μικρή επιχείρηση.

Τέλος, φαίνεται ότι οι προσλήψεις με τον κατώτατο μισθό διαχρονικά μειώνονται, καθώς είναι λιγότερο πιθανές το 2023 έναντι του 2020, ενώ προκύπτει και κάποια εποχικότητα, αφού στο δεύτερο μισό του έτους είναι λιγότερο πιθανό να αφορούν θέσεις εργασίας με τις κατώτατες αμοιβές.

Διάγραμμα 4.20 Πιθανότητα πρόσληψης με τον κατώτατο μισθό ανά κλάδο

Πηγή: Π/Σ Εργάνη, 2023

5 Συμπεράσματα

Η παρούσα Έκθεση συνεισφέρει στη διαδικασία αξιολόγησης του ισχύοντος νομοθετημένου κατώτατου μισθού και ημερομισθίου καταγράφοντας την τρέχουσα οικονομική συγκυρία αναφορικά με τις εξελίξεις στην ελληνική αγορά εργασίας και τη σχετική θέση της χώρας στο διεθνές περιβάλλον, ενώ παρουσιάζει τη σχετική θέση της Ελλάδας αναφορικά με το ύψος του κατώτατου μισθού σε ονομαστικούς όρους και όρους αγοραστικής δύναμης. Στη συνέχεια, αναλύει περιγραφικά και οικονομετρικά τη διαχρονική σχέση μεταξύ κατώτατου μισθού και βασικών μεγεθών που αναμένεται να επηρεάσει (μέσος μισθός, μισθολογική ανισότητα, παραγωγικότητα, ανταγωνιστικότητα και τιμές, καθώς και απασχόληση), ενώ επιχειρεί να εντοπίσει όσους αναμένεται να επηρεαστούν από μεταβολές του κατώτατου μισθού.

Η ελληνική οικονομία συνέχισε την ανοδική της πορεία και το 2023, παρά την πίεση από τα υψηλά επιτόκια ως απάντηση στον αυξημένο πληθωρισμό και την ευρύτερη αβεβαιότητα λόγω των πρόσφατων γεωπολιτικών εντάσεων στην Ουκρανία, το Ισραήλ και τη διώρυγα του Σουέζ. Είναι αξιοσημείωτο ότι η ελληνική οικονομία με την ανθεκτικότητα που επέδειξε καταγράφει μια από τις καλύτερες επιδόσεις ανάμεσα στις χώρες της ΕΕ, αφού οι περισσότερες από αυτές επηρεασμένες από τον υψηλό πληθωρισμό είτε καταγράφουν μικρούς είτε αρνητικούς ρυθμούς ανάπτυξης.

Η θετική πορεία του ΑΕΠ το 2023 οφείλεται κυρίως στην αύξηση της ιδιωτικής κατανάλωσης, των εξαγωγών αγαθών και υπηρεσιών και των επενδύσεων. Μια επιπλέον σημαντική εξέλιξη για το 2023 ήταν η αποκλιμάκωση του πληθωρισμού, ο οποίος εντός του 2022 ανήλθε σε διψήφιο ποσοστό, εξανεμίζοντας τις ονομαστικές μισθολογικές αυξήσεις. Αξίζει πάντως να επισημάνουμε ότι παρόλο που οι μέσοι μισθοί αυξήθηκαν περισσότερο από την παραγωγικότητα, οδηγώντας σε αύξηση του μοναδιαίου κόστους εργασίας, αυτό δεν φαίνεται, τουλάχιστον βραχυχρόνια, να επηρέασε αρνητικά την ανταγωνιστικότητα της χώρας μας, κυρίως λόγω της σχετικής χειροτέρευσης της θέσης των ανταγωνιστών μας.

Αναφορικά με την αγορά εργασίας, η απασχόληση συνεχίζει να αυξάνεται και το ποσοστό ανεργίας να μειώνεται. Αυτά σε συνδυασμό με τη διάβρωση της αγοραστικής δύναμης των μισθών, λόγω πληθωρισμού, δικαιολογημένα οδήγησαν σε επίσπευση της ενεργοποίησης του επιδόματος προϋπηρεσίας (τριετίες). Ενθαρρυντικό είναι ότι η σημαντική υστέρηση στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας το 2022 αναδείχθηκε προσωρινή, καθώς επίσης και οι ώρες εργασίας συνεχίζουν την ανοδική τους πορεία. Παράλληλα, ο υψηλός πληθωρισμός φαίνεται ότι απορρόφησε πολύ μεγάλο μέρος από τις μισθολογικές αυξήσεις που δόθηκαν, αφού οι μέσοι μισθοί σε πραγματικούς όρους είναι αυξημένοι κατά μόλις 1,6% έναντι ονομαστικών αυξήσεων 5,2%.

Οι προβλέψεις για την εξέλιξη της ελληνικής οικονομίας το 2023 σε συνδυασμό με τις πληθωριστικές πιέσεις συνετέλεσαν στο να αυξηθεί κατά 9,4% ο κατώτατος μισθός το 2023

Αξιολόγηση του ισχύοντος νομοθετημένου κατώτατου μισθού και ημερομισθίου

και έτσι από 1^η Απριλίου αυτός έχει διαμορφωθεί στα 780€ και το κατώτατο ημερομίσθιο στα 34,84€.

Τα στοιχεία δείχνουν ότι ένας διόλου ευκαταφρόνητος αριθμός μισθωτών του ιδιωτικού τομέα αμείβεται πλέον με τον κατώτατο μισθό ή με μισθό εξαιρετικά κοντά στον κατώτατο. Ο κατώτατος μισθός είναι ήδη το 69% του μέσου μισθού στον ιδιωτικό τομέα, όπως φαίνεται και από τον δείκτη Kaitz, καταδεικνύοντας πόσο κοντά είναι οι δύο και επιβεβαιώνοντας τη σταθερή θετική σχέση τους. Προκύπτει ότι οι μικρές επιχειρήσεις, με έως 10 εργαζόμενους, κατά μέσο όρο έχουν χαμηλότερους μισθούς σε σχέση με τις πιο μεγάλες (>10), που προσφέρουν κατά κανόνα καλύτερες αμοιβές, ενώ καταγράφονται και συστηματικές κλαδικές μισθολογικές διαφορές. Ως εκ τούτου, η επίδραση του κατώτατου μισθού δεν είναι ομοιογενής, καθώς, κατά κανόνα, επηρεάζει περισσότερο τις μικρές επιχειρήσεις και συγκεκριμένους κλάδους.

Οι οικονομετρικές εκτιμήσεις επιβεβαιώνουν τα παραπάνω, αφού η ελαστικότητα των μέσων μισθών ως προς τον κατώτατο μισθό είναι θετική και στατιστικά σημαντική, ενώ οι μισθοί στις μεγάλες επιχειρήσεις και σε όσους εργάζονται με πλήρη απασχόληση είναι λιγότερο ευαίσθητοι σε μεταβολές του κατώτατου μισθού. Σε κλαδικό επίπεδο, συγκεκριμένοι πολυπληθείς κλάδοι, όπως αυτοί που σχετίζονται με τον τουρισμό, το εμπόριο και τη μεταποίηση, χαρακτηρίζονται από μεγαλύτερη ευαισθησία σε μεταβολές του κατώτατου μισθού.

Η σχέση μεταξύ απασχολούμενων μισθωτών του ιδιωτικού τομέα και του ύψους του κατώτατου μισθού προκύπτει αρνητική, ενώ φαίνεται να είναι πιο έντονη για τις μικρές επιχειρήσεις και να διαφοροποιείται σημαντικά ανάλογα με τη φάση του οικονομικού κύκλου. Αναμένουμε ότι αυξήσεις του κατώτατου μισθού θα έχουν πιο δυσμενείς επιπτώσεις στην απασχόληση των μικρών επιχειρήσεων, όπου οι μέσοι μισθοί είναι πολύ κοντά στον κατώτατο μισθό. Είναι χαρακτηριστικό ότι μετά τις αυξήσεις του 2023, οι μισθοί αυξήθηκαν στις μικρές επιχειρήσεις κατά 8,5%, σχεδόν όσο η αύξηση του κατώτατου μισθού (9,4%), ενώ στις μεγάλες, ακριβώς επειδή έδιναν μεγαλύτερους μισθούς, κατά 5,4%. Αυτό μάλλον είχε επίδραση και στην απασχόληση, αφού στις μικρές επιχειρήσεις, που, και λόγω των αυξήσεων του κατώτατου μισθού και λόγω του αυξημένου πληθωρισμού, πιέζονται περισσότερο, η απασχόληση αυξήθηκε κατά μόλις 0,94%, ενώ στις μεγάλες κατά 2,97%.

Επιπλέον, προκύπτει ότι η επίδραση του κατώτατου μισθού διαφοροποιείται ανάλογα με τη φάση του οικονομικού κύκλου. Πιο συγκεκριμένα, σε περιόδους ύφεσης η αρνητική επίδραση του κατώτατου μισθού εμφανίζεται εξόχως δυσμενής, ενώ περιορίζεται και εξαφανίζεται όσο αυξάνεται ο ρυθμός ανάπτυξης της οικονομίας. Αν και για το σύνολο του ιδιωτικού τομέα της οικονομίας η αρνητική σχέση της απασχόλησης με τον κατώτατο μισθό αποδυναμώνεται σε σχετικά χαμηλά επίπεδα μεγέθυνσης του ΑΕΠ, περίπου 0,5%, προϋπόθεση που φαίνεται να ικανοποιείται για το 2024, το αντίστοιχο όριο για τις μικρές

Αξιολόγηση του ισχύοντος νομοθετημένου κατώτατου μισθού και ημερομισθίου

επιχειρήσεις, οι οποίες είναι πιο ευαίσθητες σε μεταβολές του κατώτατου μισθού, είναι της τάξεως του 5%.

Συνεπώς, οι όποιες αποφάσεις αναφορικά με τη μεταβολή του κατώτατου μισθού εκτός από το ότι θα πρέπει να είναι συμβατές με τις εξελίξεις της παραγωγικότητας, προκειμένου το όποιο αρνητικό τους αποτέλεσμα στην απασχόληση να είναι χαμηλής έντασης, θα πρέπει επίσης να λαμβάνουν υπόψη και το ευρύτερο οικονομικό περιβάλλον και να αποφεύγονται σε περιόδους ύφεσης.

Δεδομένου ότι ο ρυθμός ανάπτυξης της οικονομίας το 2024 θα κυμανθεί περίπου στο 2%, οποιαδήποτε αύξηση του κατώτατου μισθού πάνω από 3 με 4% θα αυξήσει το μοναδιαίο κόστος εργασίας. Προκειμένου να μην δημιουργηθεί έλλειμα ανταγωνιστικότητας, η όποια επιπλέον αύξηση θα πρέπει να λαμβάνει υπόψιν της και τις προθέσεις των υπόλοιπων χωρών με τις οποίες ανταγωνιζόμαστε.

Ως εκ τούτου για το 2024 υπάρχει η δυνατότητα αύξησης του κατώτατου μισθού, η οποία όμως δεν θα πρέπει να είναι υπερβολικά μεγάλη και να μην αποκλίνει σε μεγάλο βαθμό από το μέσο πληθωρισμό του 2023, καθώς θα επιβαρύνει περισσότερο τις μικρές επιχειρήσεις και τις επιχειρήσεις σε συγκεκριμένους κλάδους, όπου ο κατώτατος μισθός είναι πιο διαδεδομένος.

Βιβλιογραφία

Κανελλόπουλος, Κ.Ν. (2022). Η διανεμητική επίδραση του πληθωρισμού. *Οικονομικές Εξελίξεις*, τ.48, σελ. 65-86.

ΚΕΠΕ (2021, 2022, 2023). *Αξιολόγηση του ισχύοντος νομοθετημένου κατώτατου μισθού και ημερομισθίου*. Έκθεση ΚΕΠΕ για λογαριασμό του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων.

Παράρτημα

Πίνακας Α 1 Πιθανότητα απασχόλησης με τον κατώτατο μισθό

	2016-2023	2023
25-34	-0.144***	-0.126***
35-44	-0.285***	-0.234***
45-54	-0.319***	-0.271***
55-64	-0.325***	-0.270***
65+	-0.317***	-0.248***
Γυναίκες	-0.007***	0.002***
Αν. Μακεδονία & Θράκη	0.024***	0.040***
Κεντρική Μακεδονία	0.029***	0.026***
Δυτ. Μακεδονία	0.034***	0.056***
Ήπειρος	0.050***	0.072***
Θεσσαλία	0.048***	0.066***
Ιόνιο	0.003***	0.007***
Δυτ. Ελλάδα	0.060***	0.075***
Στερεά Ελλάδα	0.002***	0.011***
Πελοπόννησος	0.028***	0.040***
Β. Αιγαίο	-0.054***	-0.049***
Ν. Αιγαίο	-0.068***	-0.045***
Κρήτη	0.011***	0.013***
Μερική	0.138***	0.125***
Εκ περιτροπής	0.074***	0.065***
Ορισμένου	0.000	0.023***
Γεωργία, δασοκομία, αλιεία	0.159***	0.190***
Ορυχεία, λατομεία	-0.169***	-0.173***
Μεταποίηση	-0.003***	-0.003**
Ενέργεια	-0.142***	-0.147***
Παροχή νερού	-0.039***	-0.058***
Κατασκευές	0.019***	0.023***
Μεταφορές, αποθήκευση	-0.024***	-0.014***
Καταλύματα, εστίαση	0.055***	-0.138***
Ενημέρωση, επικοινωνία	-0.105***	-0.119***
Χρηματοπιστωτικοί οργ.	-0.159***	-0.177***
Διαχείριση ακιν. περιουσίας	-0.020***	-0.037***
Επαγγελματικές, επιστημονικές δραστ.	-0.024***	-0.031***
Διοικητικές, υποστηρικτικές δραστ.	0.255***	0.224***
Δημ. διοίκηση	-0.187***	-0.185***
Εκπαίδευση	-0.152***	-0.170***
Υγεία	-0.066***	-0.063***
Τέχνες	0.052***	0.050***
Λοιπές υπηρεσίες	0.029***	0.073***
Μικρή	0.122***	0.155***
2017	0.016***	
2018	0.027***	
2019	0.077***	
2020	0.088***	
2021	0.093***	
2022	0.063***	
2023	0.058***	
Παρατηρήσεις	17.024.148	2.424.608

Πηγή: Π/Σ Εργάνη, 2016-2023

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$

Πίνακας Α 2 Πιθανότητα πρόσληψης με τον κατώτατο μισθό

	(1) 2020-2023	(2) 2023
25-34	-0.092***	-0.076***
35-44	-0.183***	-0.152***
45-54	-0.213***	-0.183***
55-64	-0.223***	-0.188***
65+	-0.233***	-0.201***
Γυναίκες	0.006***	-0.002***
Αν. Μακεδονία & Θράκη	0.003***	0.002
Κεντρική Μακεδονία	0.035***	0.028***
Δυτ. Μακεδονία	0.030***	0.029***
Ήπειρος	0.044***	0.045***
Θεσσαλία	0.028***	0.019***
Ιόνιο	-0.069***	-0.086***
Δυτ. Ελλάδα	0.096***	0.092***
Στερεά Ελλάδα	0.011***	0.001
Πελοπόννησος	0.004***	-0.011***
Β. Αιγαίο	-0.111***	-0.136***
Ν. Αιγαίο	-0.137***	-0.140***
Κρήτη	-0.016***	-0.032***
Μερική	0.171***	0.164***
Εκ περιτροπής	0.050***	0.055***
Ορισμένου	-0.091***	-0.064***
Ορισμένου	0.229	0.220
Γεωργία, δασοκομία, αλιεία	0.095***	0.120***
Ορυχεία, λατομεία	-0.353***	-0.377***
Μεταποίηση	-0.056***	-0.069***
Ενέργεια	-0.170***	-0.193***
Παροχή νερού	-0.158***	-0.139***
Κατασκευές	-0.072***	-0.078***
Μεταφορές, αποθήκευση	-0.080***	-0.063***
Καταλύματα, εστίαση	-0.153***	-0.253***
Ενημέρωση, επικοινωνία	-0.266***	-0.270***
Χρηματοπιστωτικοί οργ.	-0.246***	-0.256***
Διαχείριση ακιν. περιουσίας	-0.152***	-0.174***
Επαγγελματικές, επιστημονικές δραστ.	-0.119***	-0.110***
Διοικητικές, υποστηρικτικές δραστ.	0.074***	0.074***
Δημ. διοίκηση	-0.422***	-0.380***
Εκπαίδευση	-0.374***	-0.355***
Υγεία	-0.190***	-0.149***
Τέχνες	-0.096***	-0.126***
Λοιπές υπηρεσίες	-0.057***	-0.048***
Μικρή	0.050***	0.054***
2021	0.005***	
2022	-0.033***	
2023	-0.062***	
Φεβρουάριος=2	-0.003***	-0.009***
Μάρτιος	-0.027***	-0.076***
Απρίλιος	-0.005***	0.031***
Μάιος	0.023***	0.039***
Ιούνιος	0.014***	0.024***
Ιούλιος	-0.010***	-0.037***
Αύγουστος	-0.010***	-0.039***
Σεπτέμβριος	-0.021***	-0.047***

ΚΕΝΤΡΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ – ΚΕΠΕ

Αξιολόγηση του ισχύοντος νομοθετημένου κατώτατου μισθού και ημερομισθίου

Οκτώβριος	-0.020 ^{***}	-0.046 ^{***}
Νοέμβριος	-0.006 ^{***}	-0.024 ^{***}
Δεκέμβριος	-0.035 ^{***}	-0.047 ^{***}
Παρατηρήσεις	10501339	3212681

Πηγή: Π/Σ Εργάνη, 2020-2023

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$